NGA FARA TE ISI

(Edukimi Familjar Nga Një Këndvështrim Tjetër)

M. E. GATEN

M. E GYLEN

NGA FARA TE LIRI

(Edukimi Familjar Nga Një Këndvështrim Tjetër)

Përkthyes: Dr. Mihat Hoxha

Prizmi 2008

Copyright© Të gjitha të drejtat janë të rezervuara.

M.E.GJUETN: Nga fara te lisi

(Edukimi familjar nga një këndvështrim tjetër)

Titulli i origjinalit turqisht:
M.E.GÜLEN: Çekirdekten Çınara
(Bir Başka Açıdan Ailede Eğitim)

E përktheu nga origjinali: Dr. Mihat Hoxha
Korrektore: Flora Hoxha

Shtëpia Botuese Prizmi, Rr: Brigada VIII, P.5, Ap 3\3 Tiranë
www. prizmi. com
prizmi@prizmi.com
prizmi03@yahoo.com

Tel: (+355) 4 2254 375

Shtypur në Shtypshkronjën dhe Sh. B. "Arbëria"
Tiranë 2008

PËRMBAJTJA

Hyrje 11
1. Kuptimi ynë mbi moralin 11
2. Shkaqet e shembjes së popujve 11
3. Imitimi i kombeve të tjerë 14
4. Qenie e respektuar 15
5. Sundimi i Kishës dhe klerikalizmi në perëndim 16
6. Marrëdhëniet fe-shtet në islam 16
7. Parimet morale 17
8. Jetesa e planizuar dhe e principializuar 18
9. Moral i lartë 20
10. Stolitë e jetës së kësaj bote 21
11. Të jesh i mëshirshëm 21
12. Niveli më i lartë i të qenit njeri 22

PJESA I

Martesa 25
1. Edukata familjare 25
2. Rëndësia e folesë familjare 28
3. Synimi përfundimtar i martesës 28
4. Kushtet e martesës 30
5. Debatimi i argumenteve 33
6. Parimet e krijimit në martesë 37
a) Kreu i çdo mbarësie: Bismil'lah 37
b) Zgjedhja bashkëshortore 38
c) Rritja dhe përgatitja e fëmijëve të mirë 41
7. Vlera e lartë e nënës 44

PJESA II

Familja 49
1. Ç'familje? 49
2. Prindër dhe fëmijë 53
3. Detyrat e kryetarit të familjes 55
a) Masat para lindjes së fëmijës 55
aa) Fara e pastër 55
bb) Ushqimi duhet të jetë hallall 56
b) Mësim dhe edukim 58
c) Ndjenja e përgjegjësisë në edukim 59
d) Shembulli i mirë 61
4. Përgjegjësia e nënës dhe babait 62
a) Ruajtja e drejtësisë mes fëmijëve 65
b) Fëmijët duhen trajtuar me seriozitet 68
c) Përftimi i ndjenjës së bindjes 69
d) Shkallëzimi në edukim 70

PJESA III

Ndjeshmëria në edukim 73
1. Sëmundja e banalitetit 74
2. Detyra e gruas 76
3. Cilësia mbi gjithçka 76
4. Detyrat ndaj fëmijës 77
a) Përgatitja e mjedisit të edukimit 77
b) Ushqimi i fëmijës me gjëra hallall 78
c) Mbrojtja nga syri i keq 78
d) Rregullimi i mjedisit familjar 79
e) Rregullimi i dozës së dashurisë 79
f) Shembulli i mirë 80
g) Edukimi i fëmijëve me ndjenjën e vlerësimit dhe të dashurisë për Allahun 81
h) Tregimi me qëndrim ose komunikimi pa fjalë 83
i) Dhembshuria 84
j) Autoriteti 85
5. Pajisja me moralin e Allahut 86
a) Edukata e të folurit 86
b) Masa në bujari dhe dhembshuri 86
c) Shpërblimi 88
d) Përgatitja e fëmijës për të nesërmen 88

PJESA IV

Edukimi fetar i fëmijës 95
1. Përgatitja e fëmijëve të shumanshëm 96
2. T'i mësojmë fëmijët me xhaminë qysh të vegjël 97
3. Mënjanimi i pikëpyetjeve qysh në fillim 98

4. Të falemi dhe lutemi në një mjedis ku të na shohë ëmbla 99
5. Respekti për Kur'anin 101
a) Të mos shkaktojmë nevoja 104
b) Kryerja e pregjëllë e adhurimeve të detyrueshme
e suplementare 106
c) Ndjenja e nderimit për simbolet e shenjta 108

PJESA V

Si duhet treguar

1. Shembulli personal 115
a) Nxënës, mësues, prindër 115
b) Klithma e të rënëve në pervereshët 117
c) Rruga për në xhenet dhe xhehenem 117
2. Kuptimi i leximit 118
a) Leximi dhe shkrimi 119
b) Diturita të çon te frika nga Allahut 120
c) Shenimi i lëkundjeve 122
3. Tregimi për Proteinin dhe kobrën e lig 123
4. Tregimi për Kur'anin 124
5. Tregimi për ringjallien 127

PJESA VI

Përmasat e edukatës

1. Akti i mirë duhet treguar te njerëzit e mirë 133
2. Përfitimi në edukimin tuaj shkencat e natyrës 133
3. Përgatitja e një mjedisi të mirë 134
a) Zgjedhja e shokut 136
b) Ta bëjmë ëmbël të thithë një atmosferë lojare 136
të sinqertë dhe ta mbajmë larg dyfytyrësia 137
c) Zgjedhja e personave dhe mjediseve për të kaluar lirshë 138
d) Zgjedhja e programeve televizive 138
e) Kritika e ëmbël me edukatë Kur'anore 139
4. Vazhdimi i ndjeshmërisë në edukim 140

PJESA VII

Kushtet e edukatës Kur'anore dhe jashtëKur'anore 145
1. Edukata dhe edukimi jashtëkur'anor 145
2. Edukata kur'anore 148

PJESA VIII

Pasqyrë me fragmente të zgjedhura nga Kritaret 155
Ëmbla 155
Martesa dhe jeta familjare 156
Prindërit 158
Edukata dhe i riu 160

Hyrje

1. Kërpudhat më mbi moralin

Mendoj se më më parë duhet të merremi vesh me lexuesin mbi një send çështjen, sepse merrem mendoj që, po të mos merremi vesh mbi një send çështjen themelore, nuk do të jetë e lehtë që ai të përfitojë nga ky libër. Me të vërtetë, duke trajtuar çështjet me edukimin në familje, a mund të arrihet marrëveshje me ata që nuk shpeteson nga grumbulli i moralitetëve që përjetojnë sot në të katër anët e vendit tonë, në lidhje me mjedisin e jashtëm e në familje?

Ç'është e drejta, ç'mund të thuhet po që se në jemi të kërkuar me gjendjen dhe po që të llilipësitë e mjedisit tonë nuk na prekin? A mund të mendohet se diskutimi mbi çështjet moralo do të ketë ndonjë dobi po që se nuk na dridhet zemra përballë rrënimit moral të tërmjëve, mjerrve e mbesave apo të të atërrave e tjerinjëve tanë?

Historia na tregon se asnjë shoqëri nuk ka qëndruar në kësmbë me ane të imoralitetit. Së di a ka ndonjë përjashtim kjo, por nuk ka dyshim se popujt që kanë munduar të mbeten për mjë kohë të gjatë në këmbë pa u rrëzuar nga historia, janë ata që kanë respektuar vlerat morale!

2. Shkaqet e shfaqjes së ngjarjes

Kur u hedhim mjë sy dyfetëfëmeve të kalluara, shohim se shembja pothuajse e të gjithave ka lidhje me mjë brejtës moral.

ronte nga shtëpia pas materiales dhe nërvlefësimi i kuptimit të ekuilibrohej.

- *Kur'ani mrekullon e përfytyrojnë vegimin e Tij), por mos e harro as dhëmbë Allahu (duke e shpenguar në udhën e Tij), por mos e harro as* — *Kur'ani, 28\77).*

Po, duhet përgatitur për jetën e pasme duke i vlerësuar shërbën, vitalitetin, pasurinë dhe mendjen të favorizuara nga Allahu, por duke mos e harruar edhe pjesën nga ku botë! Ky është mesazhin nëpër këmbë gjatë nëse në shkaktërrokesin dhe kritere i Kur'anit. Po de se ekuilibri botë-përfitesi do të rregullo- sve, në ditët tona kur elementët materiale që kanë tendencë të përqëndrojnë individin ta kurioje Allahun, gjithë e domosdoshme që duke e zhvillimit çështjen e edukimit në familje, para së gjithash të përcaktojnë specifikat që do të çonin në martesë/shoqëri mbi parimet morale-etike.

Çdo komb ka pasur nga njëfarë mënyre dhe rëniem e tij. Kombi është larguar me anë të anës së pasurisë dhe ështe pjesëmarrës aktivisht në shpëtim për jetën e ardhmërisë. Sepse ligjet natyrës veprojnë pavarësisht nga ne ose jo. Allahu (xh.xh.) ka krijuar formalisht të varur nga këto ligje të dëshirës. Pranoja, ligjet nuk ka falje. Allahu ju falë, por ligjet nuk ka ndryshe, ne ligjshmërinë e krijimit, nuk të falin kurrë. Po de thënë ndryshe, ne ligjshmërinë e krijimit, nuk të falin kurrë. Po de se metoda përcaktohet dreft sipas këtyre ligjeve. Allahu ju ngrit në shtresën me të larte dhe me pozitë, por po de se shkaqet respektohen me

Disa here mund të mos ndjehet asgjë ndërsa vlerat e shoqërisë gërryhen lesbirazi nga pasuria me ane të imoralitetit. Dhe, kur të ndjehet, pumpa e ka marrë lumi, aduti sic nuk e kuptojmë se jemi sëmurur nga kanceri gjersa të ketë lëshuar metastaza gjer në pikat tona me të ndjeshme. Një qasën kur ta kemi kuptuar këtë, ka filluar edhe ndërtimi yrë për perëndi...

Çfarë jetë kanceri në trupin e individit, është edhe imoralitetit në jetën e popujve. Po de se drejtuesit e shtetit, pasuri kryetarët e familjeve, edukatorët dhe shoqëria janë indiferentë ndaj një shfaqurie morale të tillë, kombi shembet me zhurmë e potere e marrë vesh kush këtë gjë e pa i rëzë kujt në sy gërmadhat. Kush e di, mbase disa, aduti si dëgjuat dë e bëjnë strehimin nën gërmadha, e shohin këtë si dicka të natyrshme duke menduar se ja kësaj i thonë jetë!

Po, kur zbritet te shkaqet në themelin e shembjeve gjithë gjithë historisë, në përgjithësi shihen kërko gjëra: bolremizmi i të rinjve dhe, në këtë shpirtra të shkujdesur, dëshira për përitimin e ndjenjave shfaqeve, shtëria pas ndjenjave epshore vënia nga popullit e kësaj bote si synim dhe harrimi i jetës tjetër, largimi nga Allahu dhe kthimi i shpirtës Kur'anit, lehtë nga zemrat e ndjenjave të tritkës dhe imprezionimit për ta rezultuar çdo gjë në të cka ekzistë jeradësore.

Çfarë te osmanullinjtë, të gjithë këtë elemertë janë të pranishëm në shembjen e shumë shtetëve. Mbi vorbullat e kritikura nga bosh- llëqet moralo-shpirtërore është shkuar me interesa materiale që do t'i harbonin më këd ato; është shkuar dhe është lyrë në një vrimë vicioz. Kurse lëngata burokrate nga këto ligje të dëshirës, treth botën e tij moralo-shpirtëror, ishte larguar Allahun. Atyre që kërkonin parimet islame dhe e kishte harruar lyrë, kritiket të mesa në shpëtim për lëngata ndjenjave, u ofrohej nga burimi i lëngatësl Kurse çështja ndryshe: ndërsa rrjetën ane të ata nuk ka falje. Allahu ju falë, por ligjet nuk ka ndryshe, ne ligjshmërinë e krijimit, nuk të falin kurrë. Po de thënë ndryshe, ne ligjshmërinë e krijimit, nuk të falin kurrë. Po de se metoda përcaktohet dreft sipas këtyre ligjeve. Allahu ju ngrit në shtresën me të larte dhe me pozitë, por po de se shkaqet respektohen me

më meta (kur nuk bëhet fjalë për një traditë të vjetër), ju rrëzon në shtresën më të ulët të qenieve.

Po qe se i kthehemi problemit të kretë, duhet t'u gjejmë përgjigje këtyre pyetjeve: A jeni të bindur se për shkak të objektivitetit moral ekziston diku faktorë serioz dhe biraut moralë? Kjo mund të jetë arsyeja që ne vërtetë se ka një vorbull moralë? Kjo është e trazuar aktuale a është një imoralitet apo shfaqje e një gjendje normale?

3. Imitimi i kompleve të tjerë

Një lidhje me gjendjen e popullve të shembur për shkak të shfrutrjes morale. Protesti (s.a.s.), duke ia tërhequr vëmendjen basketësisë së tij, ka thënë kështu:

"Do ta ndjenë bap pas bapi rrugën e paraardhësve tuaj..."[2]

Një shembull e shoqërive që përfetojnë rregullin moral, vihen re grregullimet të tilla si masturimi mga kjo botë, pamundësia për të ngritur ekuilibrin trup-shpirt dhe pastërtia për ta përcaktuar veten. Për fat të keq, ky defekt ka filluar dyah në thellësi të historisë, është përcjellë gjatë epokave rrga breza dhe, më pastaj, përgjithmi e ka trashëguar këtë të keqe dhe duke e sholisur me famëzira dyfetërimi, ua ka përcjellë ndjekësve apo imitueve të vet. Nga ky kënduvështrim, hadithi i mësipërm konsiderohet gjithsesi, mrekullisht polurues.

Kështu nuk do të kaloj dot pa prekur edhe një moment tjetër të vegantë: kur i shohim disa vende dhe njerëzit e tyre, na duket, nga mundësitë materiale, në mirëqenie e të lumtur dhe pandehim se i kanë këpërcyer të gjitha problemet. Mirëpo njerin përgëndimor është gjithmonë i paqetë: ai përjndja e vetëvrasjeve në përgëndim është shumë më e larët se në vendet e tjera. As nuk mund të mendohet se një popull a një komb, njerëzit e të cilit, dotështin mesbrkuj a lemtra, bëjnë vetëvrasje, të jetë i lumtur!

Një një kontëreterce me teme familjen në islam, të zhvilluar në Rabat, nën titullin "Regullimi i familjes", bëhej e ditur se në Amerikë, përqindja e divorcit isnte 40%. Sot kjo shtëtr mund të jetë rritur. Mes popujve të degjenerur në botë, Amerika duket si më e ekuilibruara. Megjë është e ndjeshme në çështje të caktuara, mund të duket se s'ka hyrë ploteësisht në falsifetet e perëndimit. Megjithkëtë, edhe atje gjendja është aty-aty.

4. Qenie e respektuar

Cdo gjë duket t'i kushtohet lumturisë së njerëzimit. Njerin është zëvendësi i Zotit mbi tokë dhe dendra e vërmendjes e Tij. Allahu e ka rregulluar gjithësinë për njeriun dhe sipas tij. Nisur nga kjo, edhe dyfetërimet duhet të jenë për njerinin dhe nuk çdo dyfetërim, syrimi i tij duhet të jetë njerin. Së pari, njerin është qenia më e respektuar. Kur'ani thotë:

> "Ta dyshim, ne e bëmë njerinin të nderuar e të respektuar. I barrëm ata (me anë të njerëve të ndryshëm) në tokë e në det, i furnizuam ata me gjëra nga më të mirat dhe, ndërkaq, disa prej tyre i larëzuam ndaj shumicës." (Kur'ani, Isra, 17\70)

Këtë të vërtetë të Kur'anit, shqb Galibi e thekson kështu më një vargëzim të tij:

Shihe mirë veten tënde që je i zgjedhuri i gjithësisë ti,
O njeri, bebpja e syrit e gjithësisë je ti.

Po, në vështrimin e Allahut, njerin është një qenie e respektuar. Të gjitha dyfetërimet, të gjitha sistemet politike, ekonomike e kulturore s'janë gjë tjetër veçse një akt më vete i pranimit të vlerës së tij. Nga ky kënduvështrim, pa u vënë si synim lumturia e njerinit, sistemet e ngritura nuk kanë asnjë vlerë dhe nuk kanë për të premtuar asgjë për njerëzimin!

5. Sundimi i Kishës dhe klerikalizmi në perëndim

Në këtë çështje, mes islamit dhe botës perëndimore ka një dallim me rëndësi. Me fitoren e shkencës, në perëndim u shemb mbretërimi i krishterimit dhe i klerikalizmit. Kurse në botën islame, në kundërshtim me perëndimin, me përparimin e shkencës është shtuar edhe orientimi kah feja.

Në Evropën para Rilindjes dhe Reformës, nën sundimin e Kishës, mbi individët zbatoheshin taksa të rënda. Përballë ligjeve përherë në ndryshim të Kishës, secili ishte i shqetësuar, secili i paqetë dhe me frikën për të nesërmen.

Ndër liderët shpirtërorë kishte një armiqësi serioze ndaj shkencës. Ata nuk tregonin asnjë lloj mirëkuptimi ndaj zbulimeve shkencore. Të gjitha zbulimet shkencore dhe shpikjet kundërshtoheshin dhe hidheshin poshtë pa lëkundje, pa parë përmbajtjen e tyre. Dhe nuk ishte aspak i paktë numri i atyre që i dënonte rëndë inkuizicioni për shkak të zbulimeve apo konkluzioneve shkencore të tyre.

Para këtij botëkuptimi shtypës, njerëzit nuk thoshin dot asgjë. Si rezultat i shtypjes së ushtruar mbi të gjithë njerëzit me përjashtim të pak aristokratëve, veçanërisht mbi të varfrit, i mohimit absolut të drejtave të femrës, madje i një koncepti të tillë, i shfrytëzimit të punës së femrës në disa vende pune duke i konsideruar ato si gjysmë njeri, për pasojë, duke i paguar me gjysmë page, lindi, pothuaj në çdo klasë shoqërore, një zemërim ndaj fesë.

Ja, si rrjedhojë e kësaj antipatie të përgjithshme, në vende të ndryshme, me anë të lëvizjeve reformiste, u shemb çdo gjë që kishte të bënte me kishën dhe, ndërsa kisha shembej nën veprimin e kësaj tronditjeje, edhe vlerat morale shtriheshin përtokë.

6. Marrëdhëniet fe-shtet në islam

Në botën islame, asnjë shkencëtar nuk është përbuzur. Në islam kurrë nuk është bërë fjalë mbi shtypjen e fesë mbi shtetin apo popullin. Në çdo kohë, forca ka qenë nën urdhrin e të drejtës, kurse

drejtuesit, në shërbim të popullit. Para një fjale të thënë në emër të së drejtës, edhe sundimtarët, madje, mund të përgjunjeshin dhe tregonin se ishin të dëshiruar për ta pranuar të drejtën.

Kalifë rashidinë si Hz. Omeri dhe Hz. Aliu (r.a.) mund të dilnin para gjykatësit si palë e akuzuar nga një çifut! Në saje të faktit që forca shfaqej në anë të së drejtës, kurrë nuk pati ndodhur ndonjë përdhunim i të drejtës në atë masë që pati ndodhur në perëndim. Për rrjedhojë, askush nuk kishte ndonjë pakënaqësi apo zemërim ndaj fesë. Jeta e kërkuar nga të tjerët nëpër utopi, ekzistonte në këtë botë si një realitet.

7. Parimet morale

Ç'shohim të mirë e ç'shohim të keqe? Si mendojmë t'i rrisim fëmijët? A ka në këtë drejtim ndonjë plan dhe projekt të përgatitur për ta realizuar?

Si mendojmë ta rrisim djalin? Pasi themi se "kështu dua ta shoh djalin", ç'bëjmë për ta arritur këtë? Si e vështrojmë faktin që ai e kalon kohën jashtë gjer në orët e vona të natës? Dhe, a do t'ia hapim derën e do ta përqafojmë pavarësisht se në ç'orë kthehet në shtëpi?

Ç'gjë e pranojmë dhe gjer ku e pranojmë? Ç'gjë quajmë moral dhe ç'gjë mund ta konsiderojmë si jashtë moralit? Ç'gjëra i shohim me sy të mirë e ç'gjëra i shohim me sy të keq?

Gjer ku do t'i lejojmë fëmijët tanë? A do të kemi një parim mbi ndërhyrjen në veshjen dhe pamjen e jashtme të tyre?

Nëse s'jemi të kënaqur prej tyre, ç'kemi menduar gjer tani? A ndodhi që t'i drejtohemi ndonjë zgjidhjeje? Në rrugën e kërkimit të zgjidhjes, në sa dyer trokitëm, sa specialistë pyetëm, sa pika loti derdhëm? Kjo çështje që na intereson ne, mund t'i interesojë edhe një të afërmi, një fqinji ose edhe krejt kombit, mirëpo a i hymë ndonjë kërkimi për të?

Po s'patëm ndonjë llogari, ndonjë plan rreth kësaj çështjeje, do të thotë se, ashtu siç shprehet Profeti (s.a.s.), s'kemi bërë e

s'bëjmë gjë tjetër veçse të ndjekim hap pas hapi gorrazi paraardhësit tanë duke u zvarritur drejt gropës së tyre. Në fakt, në themel të të gjitha këtyre qëndron nënshtrimi ndaj dëshirave dhe pasioneve tona duke i shtyrë mënjanë Allahun, të Dërguarin e Tij dhe parimet e Kur'anit.

Sot, pothuaj të gjithë ne kemi një fëmijë për të cilin ankohemi pak a shumë. Ç'mendojmë, vallë, ne, para një sërë zigzagesh të tij? Edhe vetëm mendimi, madje, është shumë i rëndësishëm. Sigurisht, kështu apo ashtu, patjetër na duhet të mendojmë! Duke u kthyer nga vetvetja, duhet të përqendrohemi mbi pyetjen: "Me të vërtetë, ç'mund të bëjmë ne në këtë drejtim?" Natyrisht, edhe veten duhet ta gjykojmë nëse jemi të mirëkuptueshëm, të ashpër apo indiferentë, nëse gjërat që na ngjajnë në shtëpi, mjaftohemi t'i shohim në një pandjeshmëri dhe heshtje të vdekuri apo çdo ditë kërkojmë një zgjidhje.

Këto pyetje mund t'i shtojmë edhe më. Për shembull, a bëjmë përpjekje për ta ndjekur nga pas fëmijën tonë për ta njohur atë me të cilët ai ka lidhur shoqëri? A mundemi t'i përgatisim atij çdo herë një mjedis të mirë? Me ç'shokë e njohëm atë gjer këtë ditë? Po s'e patëm njohur ne, me kë shëtit dhe e kalon kohën ai? A është e mjaftueshme vetëm ta regjistrojmë në shkollë, t'ia dorëzojmë një mësuesi apo ta regjistrojmë në një kurs Kur'ani? Ose a është e mjaftueshme vetëm t'ia tregojmë xhaminë e ta njohim me imamin?

Krahas këtyre pyetjeve të ndërthurura me njëra-tjetrën, krahas kërkimit të përgjigjeve për to, kanë shumë rëndësi edhe rregullsia, thellësia, sinqeriteti, vendosmëria e jetës sonë si dhe sa na tërheq ne ajo.

8. Jetesa e planizuar dhe e principializuar

Është shumë me rëndësi që, qysh në krye, të mund ta shohim dhe vlerësojmë jetën tonë si një katalog principesh dhe ta jetojmë atë si të tillë. Po, të mund të themi: "Këtë vit e kam bërë plan kështu, vitin tjetër, kështu, vitin më pas, kështu", etj. Kur të

mund të themi kështu, do të përballemi vazhdimisht me një sërë të njohurash të projektuara e të planizuara, do të vendosim me lehtësi dhe kurresesi s'do të biem në hutim. Por po të mos kemi një sërë principesh dhe planesh për të ardhmen, duhet të bëhemi gati që qysh nesër, të hutuar, të zvarritemi nëpër një grumbull të panjohurash. Mendoni sikur ky grumbull të panjohurash t'ju bjerë menjëherë përsipër. Ka shumë mundësi që do t'u bini gjunjëve me pëllëmbë e do të rënkoni me dëshpërim. Kurse për të gjitha këto duhet të keni vendosur ende pa dalë në shesh.

Tani, duke dalë mbi sipërfaqen e të gjitha këtyre gjërave, le t'i hedhim një vështrim gjendjes së botës islame prej një miliard e gjysmë. Dhe shohim se janë kah digjen bashkë në të njëjtin oxhak dhe në të njëjtin zjarr me flakët gjer në qiell edhe ati, edhe biri dhe se të dy e shohin njëri-tjetrin në indiferentizëm dhe moskokëçarje të plotë. Ndërsa një komb apo disa kombe janë kah zhyten, me sytë çelë e duke e parë njëri-tjetrin, në të njëjtin llum, ata që vijnë nga pas, krejt si një turmë e verbër, janë kah zhyten, pa parë majtas e djathtas, po aty dhe janë kah ecin drejt mjerimit duke mbetur në mendjet si një kujtim i padëshiruar...

Me atë shprehjen e tij lakonike, Profeti ynë (s.a.s.) na tërheq vëmendjen dhe na paralajmëron kështu: "Do t'u ngjitemi nga pas paraardhësve tuaj duke i ndjekur ata hap pas hapi..."[3]

Nga kjo shprehje e tij mund të nxjerrim paralajmërimin: "Merrni mësim, kini kujdes, ecni sikur të ecnit në truall të minuar dhe tregohuni gjithmonë të matur me frikën se çdo çast mund të përballeni me një shpërthim!"

Le t'i nënvizojmë këto vargje prekëse të të ndjerit M. Akif në përshkrimin e botës islame:

Cipa është zhveshur e ka rënë: kudo një pafytyrësi e tillë...
Ç'fytyra të shëmtuara mbuloka një perde e hollë!
S'ka besë, fjalë të dhënë, amaneti-fjalë pa rëndësi;
Gënjeshtra shkon; tradhtia, duhet; të drejtën s'e njeh njeri.

10. Stolitë e jetës së kësaj bote

Druke u shpreh si me poshtë, Kur'ani, thekson se, në kuptim të përgjithshëm, pasuria dhe fëmijët janë stoli dhe mashtrim i kësaj bote, o Zot, ç'përmbajtje e thellë ka ngjarë: Ndërkaq, këta janë asgjë material i kësaj bote, para dhe pas vdekjes së vërtetë e të shpërblesë.

> "Pasuria dhe fëmijët janë stolia e jetës së kësaj bote, kurse gjërat e përhershme, punët e mira, janë më shumë vlerë te Zoti yt dhe janë të dënia për ta lidhur shpresën pas tyre!" (Kur'ani, Kehf, 18\46)

Kjo do të thotë se pasuria e kësaj bote nuk është diçka me të cilën duhet krenuar. Në vërtetë, as fëmijia nuk është një gjë me kah Allahu, arritjnë vlera dhe kuptim në radhën e gjërave të mira e mbetëse. Dhe, kur këtheren në gjëra të mira, ndërsa këtu janë sa një gjë, në jetën tjetër bëhen peshë mashtërtore me dëgjë gjer në një djerrinë nga frutat.

Këto specifika që u përpoqëm t'i shtjellojmë, janë specifika jetëgërsese që, si parimtipe të parashtruara për to nga Kur'ani, përcaktojnë mugën dhe mëgnyrën me të dalë. Këto ndodhen në baraspeshë e larte të Kur'anit dhe brenda sistemit të thurur me duart mistesinë jellëse e të begata të Dëftgruarit të Madh (s.a.s) dhe të përtadgësuar prej tij. Kurse këtimi i zbulesës lytjmore në vesh të thirrjes së larte të Sunetit dhe mastia jetë prej tij ësnhë krejtësisht një çështje përkatësie.

11. Të jesh i mëshirshëm

Si një shembullin e Hz. Ejjubit (shih Kur'ani, Enbija, 21\83), Kur'ani mërvizon domosdoshmërinë e mbështetjes së mjerëzve te mëshira e Allahut përballë problemeve të ndryshme. Po, të mbështetesh në mëshirën dhe bamirësinë e Tij, do të thotë edhe të kërkosh ndihmë për veten, familjen, fëmijët dë i ke lëshuar në rrugë dhe të ajërmit, edhe të pranosh dhe ponosh, duke shpalur dobësinë tënde, se Ai e zotëron çdo gjë. Vëgaërisht, mëshira është prehkat mëshirë. Po të jesh i mëshirshëm, edhe Allahu të

Zemrat pa mëshirë; ndjenjat të ulta; dëllinmet të përvëlojnë; Kuptimi i dalë nga vështrimet të tjerët i mërvlefëson.

Trutë rrëgëthen, o Zot, ç'përmbysje e frikshme ka ngjarë:
As të ka mbetur, as besim; besimi bërë dhé; tjeja, gërmadhë!

Krenarinë le të vlojnë, ndërtëgjegjet të mqecin në beldesi...
Ndërsa ky rrëtim moral përparon, s'mbetet pavarësi!

Jo vetëm në një vend, kudo gjindje dhe rrëtim moral, aq sa edhe ata që janë të përgjegjësuar për këssaj, mashë, nën ndikimin radioaktiv të tij, të përdjelësëm, dukej sikur s'dinë asgjë!

9. Moral i lartë

Proleti (s.a.s) thotë kështu: "Unë jam dërguar vetëm për të plotësuar moralin e lartë." [4]

Dhuntitë e jashtëzakonshme të Zotit për ne dhe mundësitë tona që mund t'i zhvillojmë. Po, ne jemi të pamundësuar me mundësi në atë mëgnyrë që të mund të zëmë vendin tonë mes banorëve të botës së lartë. Njohja e Tij është domosdoshmëri e respektit tonë ndaj vetes tonë të pajisur me shumë e shumë favore potenciale. Libërat hyjnorë janë zëri dhe frymëmarrja e këtij mesazhi, prototipi, përfaqësuesit më të dreitë të vërtetë, kurse hallka e fundit e vargut të artë të Hz. Muhamedi (s.a.s.), prova më e shkëlqyer e këssaj të vërtete dhe sovranin më i shquar i moralit të lartë.

Mbi këtë gjerësi dhe thellësi të personalitetit të tij, Kur'ani shpreh kështu:

> "Pa dyshim, ti qëndron mbi një moral të lartë" (Kur'ani, Kalem, 68\4) dhe "Ky është moral i të dëgjuarve të ardhur para teje!" (Kur'ani, Shuara, 26\137).

Mësimi 1

12. Niveli më i lartë i të qenit njeri

Indiferenca morale është fakt kërkëpsia më e frikshme. Praruda mendojmë se paritmet morale të Kur'anit janë burimi i shëtimit më me rëndësi për njerëzit që përjetojnë sot një krizë morale.

Kur'ani thotë: "Me e kritikuam njerëzin më formën më të bukur pasi e shtymë atë në nivelin më të ulët" (Kur'ani, Tin, 95\4)

Ky ajet duket kuptuar kështu: Ne në fillim e bëmë njerëzin të mërkuarin e kritikuar të personazh, domethënë në atë gjendje që ne nivelin më të ulët të kritikuar, pastaj e shtymë atë në nivelin vazhdimisht me vetvetën, që edhe nëse herë pas herë rrëzohet të ngrihet përsëri me anë të besimit e të punëve të mira për të futurarë në nivelin më të lartë të të qenit njeri!

Ky ajet na jep neve kraha për t'u ngjitur në nivelin më të lartë të të qenit njeri. Po, na jep krahë për t'u ngjitur lart ndërsa jemi ngazuar, na ka pushtuar indiferenca, jemi trokulluar në nivelin e deniave më të ulta, jemi të dobët e të paaftë!

Martesa

1. Edukata familjare

Nëse s'jemi të kënaqur nga gjendja e sotme e botës, nëse s'jemi disa negativitete na mgulen në shpirt si hesht, nëse s'jemi të kënaqur pre) atyre që e kanë përgatitur këtë mjedis e që, pastaj, i kanë sendërtuar të gjitha këto gjëra, cilat janë zgjidhjet dhe propozimet tona? Sigurisht, e kemi të domosdoshme t'i dimë të gjitha këto!

Edhe nëse disa njerëz e duajnë si domosdoshmëri lirinë ta nënvlerësojn namazin e të mos falesh, të të duket i rëndë aggërimi e të mos aggërosh, të përsëllesh kot me kot rrugëve e të grindesh me këtë apo atë, njerëzit besimtarë i duajnë këto gjëra si imoralitet. Praktikisht ne do të përpiqemi që të parashtrojmë se çfarë moral dhe imoralitet, çështë edukata dhe çkuptojmë me të dukë i analizuar nën dritën e Kur'anit dhe në kuadrin e parimeve të tij.

Parimi më i rëndësishëm i moralit është besimi dhe kontrata me gjërat që besom, besimi tek ai mbetet thjesht një opinion, për se kontrata besimore nuk mbështetet me jetën praktike, me vepruthje në jetën e tij familjare e shoqërore, adhuri dhe nuk bëhet vidit, as një jetën e tij familjare e vërtetë, ndërsa besimi është një drite otimtues për të. Ç'është e vërtetë, ndërsa besimi, dobësi dhe zbrazëtitë, besimi i vërtetë e vë në shesh forcën e tij me anë të veprimit. Nuk është

parë që një njeri s'ka besuar, të jetë bërë i dobishëm për shoqërinë e tij, ndërkaq që të dobishmit numëroheshin me gishtat! Për shembull, dikush nuk besoi por është i ndërsjellë sipas kritereve tona personat të tillë janë apo s'janë të vërtetë vërtetë i bazuar në besim themelore. Sepse vërtetësia, besimi te Allahu, rrëgjallërimi e vetëllogaritje. Sigurisht, xhevahiret dhe elementë shumë të rëndësishëm që na e formësojnë jetën dhe na japin mundësi të kalojmë një jetesë të rregullt.

Zbatimi i domosdoshmërive të këtyre specifikave të besuara ka vlerë të madhe të mashtrosh. Jeta e pasme është gjysmë ku nepet llogari për ekzistencën në këtë botë, është vendi ku ne japim llogari në e kemi falënderuar apo jo Allahun që na krijoi në këtë botë si njerëz duke na dhënë trajtë me të përsosur. Në këtë botë ka turma të tëra njerëzish të padrejtë e mosmirënjohës që kërmbëngulin për të mos e kuptuar Zotin, për të mos i pasë artet e Tij gjuhën për të shprehur sy'i shohin të që ato bukuri që dukem si syrë dhe shumë e shumë dorra, shurdhër e të pandjejtë paravrësisht nga mëjtëra mëjtëra, zëra, dekoracione, variante, paravrësisht tregullë dhe harmonia që na rrethojnë! Ja, pra, Allahu do ta bëjë ringjalljen, grumbullimin dhe llogarimarrjen edhe për këtë, edhe për besimtarët dhe do t'i përgatitë xhenetin dhe xhehenemin e tij. Njerëzit e mirë, e virtytshëm, që kanë jetuar të hapur rrugë jetës ndjesore e shpirtërore dhe me dëshirë gjërave të larta e sublime, pasi të japin llogari, asnjë nuk do të kenë jetuar në këtë botë si njerëz të larë, të virtytshëm, edhe në atë do të shpërblehen me mirësi të pafundme. Por ç'e do që, po s'u dhanë përfitesi këtyre stolive, nuk mund të lumturojë e mbesë, edhe po të jetoni të rrudhur. Po, ëmisia, mjri e mbesë, bota jnai mund t'u sjellë jnve shpetësim! Por, po që se i përfitesoni këto gjëra të Krijuesit të gjithësisë, po i përdorët dhe i duke i paraqitur në rrugën e Tij dhe në atë drejtim që do Ai, do të shfrimit të mund të mund të rudhet orientimi përshpjegave çoitërtuese simit të devijuese. Nuk ka bekim, dobi e përsëpërkitive as në familjen,

as në shoqërinë e formësuar prej individëve që herë dukem se besojnë e herë se s'besojnë. Çfilhasën e kombin e formuar mga një shoqëri e tillë. Më së pari njerëzit duhet të besojnë shumë, për më tepër duhet edhe të pretë e të palëkundshme në të mësyrtë që të bëhen të atërt ndaj ringjalljen dhe jetën e pasme në mësyrtë që të bëhen të aftë ndaj Allahut si dhe elementë të vlefshëm për shoqërinë.

Sigurisht, ad sa ç'është shumë e rëndësishme që çdo individ ta bartë frikën se, po të mos punojë, do të mbetet pa ngrënë, është shumë e rëndësishme edhe që të këtë një besim ad të shërbehet sadë të besojë pa lëkundje se, po të mos kryejë detyrat fetare, po të mos punojë dhe po të mos ta praktikë, do t'i duhet të përballet me një llogaridhënie shumë të rëndë para Zotit! Individi me një besim të tillë, me një fuqi tërheqëse gravitacionale të këtijnat nga kë opinion, do të printë kah punët e mira dhe do të bëjë çmos për të dalë para Zotit me faqe të bardhë!

Çështjen e familjeve të formuara prej individësh të tillë do ta trajtojmë në një pjesë më vete. Aspektet e ndryshme të familjes, fakton se si duhet të edukohen me edukatën dhe moralin islam gjithnjë në familje do t'i trajtojmë më tej në dritën e ajetave kur'anore dhe disa hadithëve profetike.

Fëmijët dhe pasuritë janë stolia zbukurimi i kësaj bote (shih Kur'ani, Kehf, 18/46). Po të vlerësohen sic duhet, janë edhe investim për jetën tjetër. Me anë të këtyre, Allahu (xh.xh.) u jep gëzim zemrave të njerëzve, i bën këto stoli për syrin dhe ushqim për zemrën. Duke i parë këto stoli, mund të ndjejë në prakëtkë lumturinë e kësaj bote dhe në shpresë, lumturinë e së përtejshmes. Por ç'e do që, po s'u dhanë përfitesi këtyre stolive, nuk mund të bëhem: edhe po të jetoni të rrudhur. Po, ëmisia, mjri e mbesa, bota jnai mund t'u sjellë jnve shpetësim! Por, po që se i përfitesoni këto gjëra të Krijuesit të asgjësuesme dukë i parë në rrugën e Tij dhe në atë drejtim që do Ai, do të shfrimit të mund të mund të rudhet orientimi përshpjegave çoitërtuese e devijuese. Nuk ka bekim, dobi e përsëpërkitive as në familjen,

pompozitet që martin fund me mbylljen e jetës së kësaj bote kur kjo të ketë arritur më pikën e korsesumit të lyre me hapjen e botës tjetër dhe për të vazhduar atë.

2. Rëndësia e folese familjare

Personazhëria e një komb dhe një shoqërie nis nga familja, nga folja familjare e ngritur nga bashkëshortët e lidhur dorë për dorë për këtë qëllim. Nisur nga kjo, edukimi duhet filluar nga familja që të mbetet i dyerë. Po qe se familja nuk është ngritur mbi parimet edukative, as shoqëria nuk mund të mendohet të jetë me edukatë. Madje, edhe nëse një politikë arsimore-edukative e paqëmetë është shumë e rëndësishme për formimin e njeriut ideal, familja do të vazhdojë ta ruajë rëndësinë e vet përsa i përket kontributit të saj në edukimin e individit.

Po qe se mendojë e nxhyeva më familje, vegantërisht më periudhën e ushqyerjes së ngrysë-dëlirëshme, nuk vihen në gjendje vërejtjeve e ërëravë të vogla, mund të na dalin para si lneroj të dita vërejtjeve të vogla, mund të na jenë të habitur. Sigurisht, trasligëzimit nervegëdijeor duke na jenë të habitur. Sigurisht, sukseci më folenë familjare është etapa e parë e sukcesit në jetën e përgjithshme. Dhe kjo etapë është e varur nga një marrëdhënie e shëndoshë.

3. Syrimi përfundimtar i martesës

Familja nuk është, asnjë sig e mendojnë disa autorë, fabrikë për prodhimin e ëmitjeve. Familja është më pjesa më e rëndësishme dhe emblemi i jetës. Për rrjedhojë, ajo s'është as inkubator, as mjet për kënaqjen e dëshirave trupore. Familja është më institucion i shenjtë. Kurse vija më e shpejtë e shenjtërisë së saj është kurora martesore. Kurorë martesore quhet bashkimi i çiftit me anë të një kontratkatual në mes burrë dhe gruaje të paprishur për caktuara, gjë që është marrëveshje me qëllim dhe syrim të

martë. Bashkimet që sjellë për qëllim parimet e kurorës martesore. Allahu i shoh si adulter.

Bashkimin legal nën emërtimin "kurorë", fjala e paranon si themelin, shtyllën, fundamentin e një komb të mirë. Ndërkaq, edhe bashkimet legale e kanë një syrim përfundimtar, janë të kushtëzuara me një syrim përfundimtar. Megë martesat sponane, pa qëllim e pa syrim i qenonë kufijtë e legjitimitetit, mundimi është, në këtë çështje, mjaft i ndjeshëm. Sigurisht, syrimi i martesës duhet të jetë ritia dhe përgatitja e një breza që do të ikonte pëlqimin e Allahut dhe kërtapësinë e Profetit.

Martesat pa qëllim dhe syrim janë të pabegata asnjë si edhe adhurimet pa qëllim. Kur mungon syrimi, bashkimet që i përmbajnë jatrë një martesë të bërë me qëllim përfundimtar duke përvëjtë syrim pamjen e jashtme pa u interesuar për ferë, besimin, etj, krahas mungesës së theliësisë sublime, shpesh herë përfundojnë me mospuqje dhe përfundesimtë. Sidomos po të jenë bashkuar dy njerëz, nga të cilët njëri i besoi Kur'anit, kurse tjetri, jo, njëri me Profetin (s.a.s.), e tjetri, jo! Po qe se bëhet ftalë për martesë e idenë bëhen të pasëmarrëdhënie dhe nxjerrin kryq mospuqje të kundërta mes familjeve lidhur me besimin, ërëkimet besimore pasmundura për t'u rikuperuar.

Po të mendohet gjerë e gjatë, "martesa me syrim" është, kraha ndjesore, edhe racionale-logjike. Dhe në familje ka dëtësi e kënaqësi kur në martesë vepronet duke u mendua syrimi për të cilin po veproket. Kurse në përfundim të martesave të bëra pa pasur një syrim të qartë dhe pa u menduar përfundimi, shfaqen shqetësime të ndryshme. Në një jole të tillë, pjesëtarët e familjes ketojnë vazhdimisht të pagëtë e të pakënaqur.

Fejë, duke e konsideruar, nga njëra anë, martesën legale e duke e nxitur atë, nga tjetër, e kufizon çështjen me anë të syrimit. Fundja, në çdo punë në njerin të jetë i vendosur në një syrim në mëjnyrë që të martë dhe të hedhë dhe të përqipet për të arritur në atë syrim. Po qe se njerin nuk ndjek një syrim të

çaktuar, as vepërmbarëtinë e tij nuk e rregullon dot dhe kuptimi nuk arrin në ndonjë finalizim. Është e vërtetë se, po qe se në vepërmet dhe sjellje tona nuk ndjekim asnjë synim, mendohet se edhe shansin për sukses e kemi humbur në një masë të madhe!

4. Kualifet e martesës

Çështjes së martesës iqia i jep rëndësi me shumë se sa mund të mendet me mend. Paralel me këtë, edhe jurisët islamë e kanë traditar kuptim si një çështje të rëndësishme, kanë shkruar veçanërisht e tërë rreth saj duke dëshiruar mbi të posaçërisht. Jurisët e kanë ndarë kuptimin kategorinë dëshirim (farz), domosdoshmëri (vaxhib), tradite (sunet), ndalim, shkelje (haram) dhe papëlqyeshmëri (mekrud) si dhe e kanë kualifikuar pak edhe me gjendjen shumë specifike të personave. Kjo do të thotë kështu: Askush nuk mund të martohet si i/i një për mbarë; personi i ardhur në një nivel të caktuar, është i detyruar të martohet; madje, martesa e dëta e bën shkak të gëndjes së lyre të posaçme, është e papëlqyeshme, e shëmtuar (mekrud).[6]

Çështjesi, vetëm duke mbajtur parasysh kuadrin fizjologjik e material të njeriut, kuptohet pa mëdyshje se ai që martohet, do t'i përfitojë shoqërisë një familje ose një fëmijë.

Nga juristët islamë, hanefitë dhe malikitë konsiderojnë të afërt me njëri-tjetrin lidhur me këtë çështje; dallimet mes tyre kanë të bëjnë me hollësitë. Po qe se do ta paraqitnim çështjen e martesës sipas përcaktimeve të këtyre juristëve të mëdhenj isjanë, do të na dilte paraqitje, një klasifikim i tillë si më poshtë:[7]

a) Martesa e detyrueshme (farz)

Personi që ka mundësi në aspektin financiar dhe, përgjithësisht, ai situata të ndalnata të detyrohet (farzam), e ka të detyrueshme martesën dhe të sigurojë mjetet për mbajtjen e familjes. Sipas disave, dukuri

të martohet edhe nëse nuk ndjenë dot (me dëllim për të mposhtur dëshirat seksuale).

Me fjalë të tjera, martesa për të mos rënë në faj (haram) është parim dhe martesa duhet të jetë zgjidhja e vetme për dikë që përballet me rrezikun për të rënë në faj. Largimi, lika nga martesa me rrugë të ngë është kundërshtim i natyrës dhe shpallje luftë asaj dhe dëshirës e atij që tërton të luftojë kundër natyrës, është e paskrupullsisht!

b) Martesa e domosdoshme (vaxhib)

Martesa e personit që ka mundësi ta paguajë garancinë e kurorës dhe ta mbajë familjen, ndërkohë që nuk ndodhet para ndonjë rreziku imediat për të rënë në faj me përjashtim të një dyshimi, është e domosdoshme. Edhe këtu forma është e disa juristëve, nuk përbën pikëpamje dhe opinion juridik të përgjithshëm.

c) Martesa tradite (sunet)

Është tradite (sunet), domethënë normale dhe e mundshme martesa e personit që nuk ka asnjë rrezik apo shqetësim dhe që ka dëshirë dhe është i interesuar të martohet.

d) Martesa e palejueshme, e ndaluar, e dënueshme (haram)

Është e palejueshme, e ndaluar dhe e dënueshme martesa për personin që do ta shtynte në veprime të faljshme, që do ta detyronte të përdorte rrugë të ndaluara e të dënueshme për ta mbajtur familjen. Një martesë e tillë është më e pakta, e papëlqyeshme dhe e shëmtuar (mekrud). Ka juristë që e quajnë të ndaluar ose të papëlqyeshme edhe martesën e një masakruli me çekuilibër mendor-shpirtëror të tillë që do ta keqtrajtonte të shoqen.

e) Martesa e papëlqyeshme (mekrud)

Sipas disave, është e papëlqyeshme edhe martesa e dikuit për të cilin rreziket për të rënë në faj, për të përdorur dhunën nuk janë kategorike por vetëm parasjetën si mundësi.

f) Martesa e zakonshme (mubah)

Martesa e një personi të mahur e seriozi i cili fiton me të dretjë (hallall), për të cilin nuk ekziston mundësia të bjerë në adulter, i cili ka mundësi ta japë garancinë e kuorës dhe të mbajë familje, është e pëlqyeshme (mendub) ose e zakonshme, asnjanse (mubah). Një person i tillë po desh, martohet, po s'desh, s'martohet.

* * *

Imam Shafiu (r.a.) thotë se martesa është, në vetvete, një akt i zakonshëm, domethënë një akt neutral (mubah). Ndërkaq, është e domosdoshme (vaxhib) të shmanget nga faljesia (haram). Në të vërtetë, kështu edhe shkolla shafiite parashikon një pikëpamje të ngjashme me konsideratat hanefite. Imami Ahmed b. Hanbel mbron atë me forcë të madhe kundër atyre që thonë se adulteri, martesa pikëpamjen se, përballë rrezikut për të rënë në adulter, martesa është e detyrueshme për çdo njeri, pavarësisht nëse ai mundet apo jo ta sigurojë jetesën e familjes e ta japë garancinë e kuorës. Një fakt kur këto pikëpamje shqyrtohen me hollësi, kuptohet se nuk janë aspak shumë larg njëra-tjetrës.

Me këto çështje specifike, u përpoqëm të tregojmë se çfarë gjëllimesh e synimesh ndiek fetia, se martesa nuk është një çështje e thjeshtë dhe seriozale. Po do se kjo punë e rëndësishme nuk kuptohet me mirëfilli nga ana jonë, atëherë do të jetë e vështirë që të shmangemi nga adulteri, fiunthi i pash mos u japë zbrazëtive logjike e seriozale, fiunthi i asaj i pash mos u japë dyert e gjyqeve dhe vazhdojë të udhës! Duke ngritur pritë të hetës dhe kryer, fetia e përgon martesën, përfundimi i së cilës është varrimi në kështu nëpërkëmbë situatash negative e të rëndë, duke e katërgorizuar si harram (e ndaluar, e palejuar, e pabekuar), mekrub (e përçmuar, e shëmtuar); në një çështje ku mbisundon ndjenja, fetia i jep prioritet rrugës së arsyes, logjikës dhe shëndetoret tuaja të përshtatshme (ose s'kemi mundësi me të lirë). Po de se këta bocuar janë të vatëz. Allahu me favorin e vet i bën të pasur. Allahu është mirëdërës i madh dhe di çdo gjë." (Kur'ani, Nur: 24\32)

mga kjo, kur merdoret e flitet për martesën, nuk duhet menduar e folur për të si për një situatë mediokre të lidhur vetëm me seksualitetin e individit, por si një çështje fetare, kompetente dhe gjithëpërfshirëse që ka lidhje me lumturinë e një shoqërie a të një grupi shoqëror, madje të gjithë një kombi. Sa për specifikën seksualiteti dhe egoistike të martesës, kjo është vetëm një "parapagesë dhe bakshish" i Zotit për njerëzit për të siguruar arritjen e "synimit të madh" përfundimtar. Një dojtë me vend të shpërfillni këshirt, kjo duhet vlerësuar si një "paradhënie" dhe duhet pasë si një individ me martesën vazhdueshmërisë së breznë të i sjell individi me mardhënies së gjithë të larë dje zor dhe rritjes e përgatitjes së individëve me karakter të bëjnë garanci e vitalitetit të një kombi!

Çështë e vërtetë, mund të thuhet se fja islame i jep mjaft rëndësi kësaj çështjeje. Një përgatitjen e martesës çdo gjë do të mendohet me holësi, do të bëhen një mijë e një llogari dhe do të sillet me një kujdes që nuk do t'i lirte hapësirë asnjë gabimi në mënyrë që folejë familjare e ngritur të mos prodhojë shkaqe që do të çonin në shembjen e saj.

5. Dështimi i argumenteve

1. Sipas një hadithi të njohur, Profeti (s.a.s.) porosit:

"Martohuni e shtohuni; unë do të krenohem ditën e kiametit me shtimin tuaj!" [8]

2. Edhe sipas një hadithi tjetër, Profeti (s.a.s.) porosit:

"Martohuni me femra pjellore!" [9]

3. Lidhuni me këtë çështje, më një ajet Kur'anor thuhet:

"Martojini beqarët mes jush me skllavet dhe shërbëtoret tuaja të përshtatshme (ose s'kemi mundësi me të lirë). Po de se këta bocuar janë të vatëz. Allahu me favorin e vet i bën të pasur. Allahu është mirëdërës i madh dhe di çdo gjë." (Kur'ani, Nur: 24\32)

Sa për botën që nuk ka mundësi të lidhë kuvende, domethënë, të mbajë e vazhdojë familjen ose që nuk mund të japë garancinë e kurorës, ai duhet të dijë e të ketë parasysh se mos bëjë japë mundësinë e duhura, të jetojë ndershmërisht dhe të mos bëjë veprime të ndaluara (haram).

Edhe nëse argumentet profetike e kur'anore në fjalë dhe komenti i tyre duket sikur në pamje bien në kundërshtim me argumentet e tjerë, nuk ka dyshim se, përsa i përket idesë themelore ato thelësinë të njëjtat të vërtetë.

Duke bërë analogjitë, praninet dhe përjashtimet e duhura logjike, porosia profetike, "Martohuni e shtohuni; unë do të krenohem ditën e kiametit me shtimin tuaj", mund të thuhet se ka kuptim këto gjëra: Po qe se me martesën nuk kishet për synim një brez me të cilin Profeti të krenohet, ajo martesë ose ai shtim nuk ka asnjë kuptim. Sigurisht, është kreft e qartë se Profeti nuk do të krenohej me një brez të përbyer me terrorizëm ose dëshmi me njerëz që s'u bie ballë në ndryshkur e me sy të përgjakur! Brezi, shtimin e të cilit ai e dëshiron, duhet të jetë brezi i pranuar edhe në lartësinë e Allahut, që përpiqet të fitojë pëlqimin e Tij, që e jeton dhe e mban gjallë ferrë e cila e ndan të mirën nga e keqja (dini mubin). Me deklaratat e tij drejtëshprehtësinë, Kur'ani është refereca më e shëndoshë e kësaj konsiderate:

> "Pasuria dhe fëmijët janë për ju stoli e jetës së kësaj bote, kurse punët që përmbajnë amshuesmëri, janë më lartësinë e Allahut, më të dobishme për të mirë dhe më të dëshirë për të lidhur shpresën ndaj tyre." (Kur'ani, Kehf: 18\46)

Po, nëse punët tuaja shohin kah amshueshmëria, thuhet se kemi hyrë në një rrugë, nga e cila edhe Zoti juaj do të jetë i kënaqur nga ju, edhe ju do të jeni të kënaqur nga Zoti juaj!

Përfundimi që arrijmë me këtë konsideratë, është ky: Synimi i dëshiruar në martesë është pëlqimi dhe i zhvishet kreftësisht dhe pëlqeon në martesë është pëlqimi dhe pëlqehet në një brez të mirë dhe të dëshirë për të jetë në Paradajs, njëzëzit bëmtë të kënaqur Allahun dhe të Dërguarin e Tij. Paradajs, njëzëzit

që përqendrohen me kujdes të veganë të mbi edukimin e fëmijëve fëmijëve e besimtarë, adhurdashës e të lidhur fort pas familjes, pavarësisht nga mendimet e ndryshme të shtrembra, kuriozët nuk duhet të lëkunden të kenë fëmijë me rrugë të rregullta e legale. Shtimi i një brezi të tillë ka për ta bërë të qeshur krykryqën e basnkësisë mullumadane.

Lidhur me konsideratat e parashtruara gjer këtu, është mjaft mendësi edhe kjo kështillë dhe porosi e Profetit (s.a.s.) për të rritë:

> "O ju të rinj! Ata prej jush që kanë mundësi për martesë, të martohet, kurse të pamartuarit ende, të agjërojnë, sepse kjo është për ndaj haramit (gjëravе të ndaluara)." [8]

Së dyti, martesa është një gjë seriozе. Ajo s'është një punë e thjeshtë që njerëzit mund t'ia lyjë duke marrë vendim në çast, pa menduar e pa e pesuar. Mosmarrëveshja dhe mungesa e dëshirë në martesë e mxitnara, të bëra pa kaluar nëpër filtrin e arsyes e logjikës, është një gjatë e shpeshtë. Në mëyrë të pashmangshme, fëmijët e rritur në një familje ku sundojnë mosmarrëveshjet e grindja, nuk do të martin edukatën e duhur, do të rritën me problem, por si jetimë dhe, disa herë, do të ritën të paraqitjeshëm e armiq, ndaj përndërrve, madje edhe ndaj shoqërisë.

Në shumicën e veprave përërdimore gjendja përqendrohet në këtë pikë.

Në këto vende martesa nuk trajtohet si një çështje seriozе dhe nuk realizohet brenda disiplinave të duhura. Kjo ngjarje lejet seriozе dhe jetësore shihet si një mundësi kompletë për plotësimin e dëshirave nevojave njerëzore, për t'u pushkuar, kuadri i synimit përfundimtar të saj ngurohet dhe i zhvishet kretëgisht kuptimshmërisë. Evropa e sotme po vërtitet sot brazë gremisnave bëmtë të kënaqur Allahun dhe të Dërguarin e Tij. Paradajs, njëzëzit

hapi, sepse asnjë komb me familjen të prishur e me individët të degjeneruar nuk ka mundur të përparojë në kërmbe.

Une nuk e di çmendon kisha përballë këtij problemi, çfarë sociologët, çpikëpamje kanë edukatorët. Nëse di dicka, di se me këtë paradigëshmëri e me këtë mungesë logjike, shoqëritë e sëmura nuk do ta kenë të gjatë.

Kurbi i ndjerë, një mbresë të tij lidhur me këtë çështje, e përcjell kështu: "Në Amerikë, duke shqyrtuar jetën e fyre ferare, unë u përballa me gjëra interesante. Një rasdhë, ercdhën në kishë shumë mesbkuj e femra së bashku dhe bërë ary adhurimet e duhura. Pas luftes, priftí i futi ata në një sallë fjetër ku do të dëgërëhesin e do të bënin edhe gjëra të tjera. Priftí shuajti dritat dhe nisi argëtim. Duke ndjekur argëtimin e fyre, priftí fryhej më dyksh nga këmaqësia dhe emocioni. Po, priftí de shumë i kënaqur që i kishte siellë ata në kishë!"

Mitropo, adhuri sig vajtja në kishë është qëllim në vetvete, te nuk është qëllimi është në xhami, madje tavash treth Qabes. Qëllimi është të bësh të kënaqur Allahun dhe të jesh në rrugën që thotë Ai!

Një shoku im miek, pak shkuar në Amerikë për specializim.

Kur u kthye, m'i përshkroi kështu mbresat e tij:

"Në Amerikë, shumica e njerëzve që shkojnë në kishat e qendrave të qytetëve, në tregjet dhe ndanë rrugëve me publik të dërdur, janë pleq të moshuar, të dremisin ku të ndodhen. Dhe mendova: Mos vallë nimia amerikane është prishur kreji?

Pastaj shkova në një kishë jashtë Nju Jorkut. Kishta ndodhej në një mjë maiç. Kur arrita, pasha se të ritjtë poshuajse rrëdhinin si lumë për atje, se atje shkonin të gjithë, burra e gra. Priftí u jepte këshilla të vazhdueshme, por ata as që ua vinin veshin fjalëve të tij. Secili shihte dejën e vet. Edhe priftí, duke mendur se, sidoqoftë, ardhja e fyre në kishë nimi, mbylle syte para bëmave të njerëzve. Dikush përdorte heronë, dikush morfinë, dikush merrej me punë të tjera."

Nuk e di, çdoni mund të keté një vajtje e tillë në kishë? Po de si njeri, do të thotë se ajo s'ka ndonjë syrtim për të depërtuar s'ka as edhe kuptim!

9. Partimet e krijimit në martesë

a) Kreu i çdo mbarësis: Bismil'Lah

Baskëshortët dë kanë arritur të ngrenë një fole familjare brenda kritereve tona, duket se kanë realizuar një ngjajtje me rëndësi shumë të madhe. Një fole e tillë, kur duket, shërbën si faltore, kur duket si shkollë dhe shërben si një "Shtëpi e Zotit" dë i kryn rituglalle të cilat një komb! Fole të tilla të ngushta pas parimeve të vëna nga Allahu, disa here kanë shërbyer si një ADN për të gjithë shoqërinë.

Këto këtkoj t'u tërhed vëmendjen edhe mbi momentet. Kur nisim të hamë bukë, ne thëmi "Bismil'Lahi Rrahmanni Rrahim". Madje besojmë se, po ta themi nga zemra, na shtohet bereqeti, begatia. Mes nesh, ata dë besojnë mirë, shumë here edhe e kanë parë praktikë këtë bereqet.

Po kështu, në shumë punë, me mbështetemi te Allahu nga e kedija e shtjellimit (dijallit) dhe i lutemi Atij të na mbrojë. Këtë disiplinë i kushtojmë kujdes në çdo çështje, gjer në ato më intimet. Dhe besojmë se ligmijët dë do të na vijnë në botë si rezultat i mbështetjes sonë te Zoti dhe e këtkuar ndihmën dhe udhëzimin vetëm prej Tij, do të bëhen të mirë dhe se dijallí nuk do të mund të kuaj gishtin në këtë rezultat.

Atë dë nuk e bën këtë mbështetje te Zoti dhe e këtkuar ndihmë dhe udhëzimin vetëm prej Tij, i bien në kokë, si rezultat i njerëzimit të këqaj gjëje dë mund të dukët si e vogël, shpeshëme të tilla dë ai nuk e di se nga i vijnë, por ama shembën pesëdhjetë e fyre! Një këtë çështje, njerin nuk duket të mënyrën e kryerjes së këtyre çështjeve dë gjë të madhe ose të

vogël që është nganjëherë shumë mirë këtë çështje e, po të ishte nevoja, duhet ta kështillonte me ata që kanë përvojë dhe të kërkojë një bashkëshorte më përshtatje me ndjenjat dhe mendimet e veta. Në këto kohë, shumë të rinj e vlerësojnë këtë punë dhe dëshirojnë me ndjenja përpjekjen të krijojnë familje të lumtur e të qetë. Është e qartë se martesa e bërë me nxitim dhe pa njohur më parë, më shkëlqen gjykimet mbi kuptimin, natyrën dhe rëndësinë e martesës e të mprehës e të lejë familje të mirë. Kushtet veprojnë dhe në se pasi të kenë lindur fëmijë, ata duhet të kujdesen për ta rritur dhe edukuar mirë, dhe të bëhen të dobishëm në shoqëri.

Në mjedisin e një përparësie dhe përkrahje të tillë, fëmijët disa herë lindën pas një kohe, disa herë, mbeten në mes të pandjenjës e indiferente ndaj çfarë do, por armiq të familjes e shoqërisë. Prandaj, duke hedhur hap drejt martesës, masakrulli

dimet e vetë. Në këto kohë, shumë të rinj e vlerësojnë këtë punë jetësore vetëm me ndjenja përpjekjen të kritikojnë folenë familjare me dikë që ka marrë njohur më trupë, më shkëlqen e qartë se martesat e bëra duke lenë mënjanë gjykimet mbi kuptimin, natyrën dhe rëndësinë e martesës e të mprehës e të mirë familje, sjellin fatkeqësi. Ndërkaq, po de se para këtij hapi të mirë do të kërkohej ndihma e merdimeve dhe përkëpamjeve të një personi të treti i cili do ta shihte çështjen me një sy tjetër dhe do të bënte të logari e vlerësime duke in referuar momentet dhe analogjive të përkrahshmi ferar i të cilave është i njohur, por që si familje, për shkak të indiferentizmit apo llogarive të gabuara të bëra në pra- tjera, rezultat do të ishte kreft i ndryshëm dhe përfitim, i madh.

Disa herë, martesa e bërë me një trajtim seriozisht, folenë familjare të konsideruar si një kënd xhenet mund ta shndërrojë në një grope xhehenemi. Ka shumë njerëz që i njohim e i dimë, për këtë shtimi ferar i të cilave është i njohur, por që si familje, për shkak të indiferentizmit apo llogarive të gabuara të bëra në pra- grup e mprehës së familjes, jetojnë në kriz të thellë dhe kaos.

Në një familje të tillë, ferkimet dhe përplasjet mes bashkëshortëve. Ose e kuptë. Burri kërkon të jetojë, gruaja shpërqëndrohet. Ose e kundërta. Për rregullojë, në jetojë familje të tillë, burri dhe gruaja kanë mes mund të përpëlitë një mbrëmje, dy lloj tregimesh një ja kuptë mes mund të përpëlitë një mbrëmje, dy lloj tregimesh një familjen të përbashkët, mes mund të bëjnë një ndarje të gjërash- këtë të dëshirave, përpëlitë si pole të kundërta. Në një familje të sonal. Përkundrazi jetojnë si pole të kundërta. Në një familje të tillë, lexohen dy libra e dy gazeta të ndryshme, dy lloj tregimesh një rrëfehen, dy lloj mbledhjesh familjare bëhen. Gruaja kërkon një një i kthen kështu e kundërshton. Gruaja kërkon besim, moral, kurse bur- një, burri e kundërshton. Kështu, në një familje të tillë, jetë! bëhet një jetë duralisë, në i thërrin një i të tillë, jetë!

Në mjedisin e një përparësie dhe përkrahje të tillë, fëmijët disa herë lindën pas një kohe, disa herë, mbeten në mes të pandjenjës e indiferente ndaj çfarë do, por armiq të familjes e shoqërisë. Prandaj, duke hedhur hap drejt martesës, masakrulli

b) Zgjedhja bashkëshortore

Çështja e parë që mendon personi që nisët të martohet është të kërkojë një bashkëshorte më përshtatje me ndjenjat dhe me-

Konkluzionet tona jane, sigurisht, per mjekesi jashte dhe pertej fetares dhe per ata qe i praktojne ligjet dhe kritiket fetare. Le ta bejme te qarte edhe kete here keshtu qe mardhenia e femijes me prindin te mos jete e lumturise materialo-shpirterore. Ai dje ben gabim ne nje qeshtje te tille te rendesishme, ia ka mxire veres qe te dyja boteve.

Para cdo gje gje tjeter, po de se mjedisin jua kane rrethuar femijet te pasurdyer mire me mjedisi fetare, do ta kem shume te vershitur ta drejtoni situaten. Ndertkaq, po de se nje dore burime ju vjen ne ndihme ne menyre menyre dhe i ndreq cregullimet qe kane pasur nenvleftesimet dhe gabimet tuaja, themi "ndihma e Allahut" dhe lutemi per me tej. Por c'e do se kio mund te mos ndodhe gjithmone...

c) Rritja dhe pergatitja e femijeve te mire

Ne qeshtjen e rritjes dhe pergatitjes se femijeve, nena dhe babai pa tjeter duhet te jene ne te njejten menden. Femijet qe ndodhen ne prindesine e nje nene pa atesi per te rritur dhe pergatitur femije ose te atje por qe nuk mert me asnje problem te tyre, jame jetime edhe pse me nene e baba.

Ne fera, te cilen Allahu e ka paluar me mesazhe, dhembshuri, ndjeshmeri e delikatese, atjesine e se ciles per te rritur e pergatitur femijet e ka kthyer ne nje cilesi te thelle te nalyres se saj, keto potencial te shpirtit te saj dukej pa pergore pa tjeter per t'i larguar ata me vlefat si njeri. Fundja, per nga kritikimi i saj, nena eshte mesuese, edukatore dhe udherreferyese. Dekyra me e rendesishme e saj duhet te jete pergatitja e femijes se vet. Edhe prosesi proceltike, sipas se ciles, "ate qe di i ndan nderen me femijen nga njeri-tjetri, ne dritet e kiameti Allahu e ndan nga njerezit e dashur"[2], e shiton ne shesh me menyre mjaft te qarte rolin pertashtimor te nenes ne edukimin e femijes.

Duke e sjelle ne vend nena domosdoshmerine imediate te pazevendesueshme per femijet e saj, edhe babai, asht sig e kerkon kritikimi dhe pozicioni i tij, dukej te jete gjithmone i manget, i zgjuar dhe i vemendshem. Babai merret me politike, negumes, tregti, bujqesi etj. dhe, per rrjedhoje, ato eshte thjesht nje baselkejtetesi.

percaktojne shume mire sfrkaqet e paratapelqimit te tyre.

Lidhur me kete qeshtje, Profeti Muhamed (s.a.s.) konkludon keshtu: "Cmuaja merret per kefo kafet gjera: per pasurine, fisin, bukurine dhe besimin. Ti zgjidhe ate qe ka besim qe te gjesh lumturine" [1]

Fela dhe besimi jane shkaku me i rendesishem per paraqelqim. Po de se para nje masshkulli dy karndidate nga te cilat njera shume e bukur, kurse tjetra, me bukurit mesatare por me ndjenje besimi te larte, epersia moral i pertket vetem beher shkak per paraqelqim. Jeta familjare nuk i pertket vetem kesaj bote, ajo vazhdon me pritet, niperit e mbesat dhe e truan kete uniet edhe ne jeten tjeter. Ne te vertete, ndersa nje fole familjare e mire mund te jete ne kete bote para/se, ka mbylle e ri shembe edhe rrugen qe cojne ne lumturine e se pertejshmes se nafyrshme.

Nisur nga kjo, pa tjeter i duhet kushtuar vemendje meredimit, veprimit e, vecanerisht, besimit ifetar te basbkohores se ardhshme. Personi qe i jep vaizen nje masshkulli me te meta dhe gabime ne besim, duhet pertejpeges te gjitha pasojat negative te mundshme. Kjo eshte e vlefshme edhe per femijen me te metat dhe gabimet pertkatese. Ndertkaq, po de se masshkulli ka ndonje problem serioz besimi, do te throje se qeshtja negative qe ne threnel, sepse besimi eshte nje element thernelor i vlefshmerise se e se pertejshmes se nafyrshme.

Nieriu qe nuk i beson Allahut, qe i nenvlefteson urdhrat kuranes. Nieriu qe nuk beson ne jeten tjeter, ka nje problem serioz besimi. Per rrjedhoje, mungon elemenli me i rendesishem per lidhjen e akiit te kuranes.

Eshte e qarte se ne marresen e bere per pozitie, posti, pertkatesi familjare e fisnore, jame e popullaritet, para, rroge, eti., leja dhe besimi jane nenvlefteswar dhe autorit, ne vend qe te thotre, kane humbur. Se pari, cilesia e kefkuar me pertpraqesi ne marrese eshte karakteristika fetare. Threnel i tese eshte besimi. Martesa me nje mieri pa besim kuranes nuk eshte martese ne kuptimin e plote te

për të punuar ose shëtitje në ajër të pastër të çojnë për të dërgojnë ata në parkun lojërash. Kurrë harë mund të bëjnë ata dhe mësues, mirë gëzim ka djali, mund t'ia japin mësuesit (Braxhman) dhe Bamirës e Tij! breenda fjalës së larë, "Bismil'lahi zia perëgjitet në Kur'an mjegull e kategorisë hereq, dukeshkurt me kohë do të ka dhe atribute dhe cilësi të bekuara shtatë në shtatë (xh.xh.) me mësuar dhe bamirësinë e Tij në lulëzoje mbi fëmijët dhe shëtitjet e sajë për të. Nuk ka dyshim se një diskutim të merrë e llallë është ad e larë sa të mos mund të shkëmbehet me asgjë tjetër në botë!

Në një periudhë, pati ca të rinj që kishin mbaruar universitetin, ishin japin ushqimin në kohë, mund ta mësuar. Ata kuadrin e familje për fëmijët tanë me mirë se një! "Ajo ka nivelin e dhembshur e të cilat ka për të mos mund të edhe shumë gjëra për të rinj dje, mund

që përfshija për Ti dhëmë asaj vend fjetër dhe vlera të tjera përtej kësaj, është ta vullgarizosh atë, është mjeso sikur Ti Inoqësh nga kolka kumoren me masatgaritazë për Ti vëmë një kësulë të "stoliasur" me copëta dëpli! Allahu (xh.xh.) që i ka kritikuar masakkullin dhe ëemrën, i ka pasiur ata sipas vendit dhe vlerës të tyre dhe u ka dhënë ato që duhen dëshirë e dobët dhe delikate. Ajo preket më shpejt nga ndodhitë, pra, ta marrësh mjetin me një ndyrë të tillë e ta largosh nga pamja e përsëritshme me ndryshim e ti me dëllim për ta shtrënguar më pumë që nuk mund të përpunhen me hijeshinë, dobësinë, delikatesën dhe respektin për të cilin është i dënjë, është drejtpërsëdreqit pastërtësi dhe dhunë ndaj tij!

Në të vërtetë, kjo denie delikate që i bëmi ëemër, është e pajisur me gjëra të tilla që, në këtë aspekt dëndron tjetër para masakkullit. Femra është një herojnë dhembsurie: ajo ashtu drithet mbi kokë të bijve të saj, sapë në këtë gjë masakkulli as që mund të kraahohet me tyl Ndërkaq, kjo nuk është e posaçme veçm për botën mjerëzore. Megjithëse e gjithë pasuria e pulës është jeta e saj, ajo është gati ta flijojë veten për ta shpëtuar të vogjlin e saj nga dhëmbët e dënit. Ja, kjo ndjenjë e thellë dhembsurie ndaj ëemjënve e dhënë nga Allahu të gjithë ëyrtëmorëve, është për mëmën një kapital ad i madh, sapë ëtarëdo vlerë që Ti i jepni asaj, do të mbetet e zbehtë para vlerës që i ka dhënë Allahu!

Në këtë pjesë ku kalusm duke e parë çdo gjë në mënyrë të përgjithshme, u përpoqëm të japim një mendim se si duhet ngritur fole ja familjare. U ndalëm më çështjet e besimit, adhurim e pastaj tik të islamit, aspektin ëetar të bashkësisë ku jetojmë e punëve të mes tyre, mbi ndihmën reciproke, rritjen dhe përgatitjen e mirë të ëemijëve. Thekasam, ndërkaq, disa çështje të ndjeshme siç është të qenit një bashkësi (ummet) me të cilën të krenohet i Dërguari i Madh (s.a.s). Në pjesën në vazhdim duam të dëgdronjmë mbi kuadrin e familjes.

madje që kishin bërë studime pasuniversitare ose kishin dokturat, por që kishin ëerë në duar të qendrave terroriste dhe u rritën breza pa ndjenjë e pa mëshirë në bëmin primdërit të qanin e që ua copëtonin zemrën. Vetëm se këtë qenë një përjashtim dhe jo gjëra që do të përbënin argumentë kundër mësimit dhe arsimit. Askush nuk e rrit dhe përgatit ëemijën që të vritet me një plumb ose që ta paralajmërojë e shoqërisë; nuk e rrit, por dëa ëerë edhe nuk e paranadalon dot që ëemija të rëmbehet nga rrymat e papritura, qoftë ata, për, qofë gjëraye të hilla negative të papritura, qofë para rrezikeve të mundshme, nëna dhe babai gjithmonë duhet ta ëemijëve duhet ta bëjnë sytimin përparësor dhe s'duhet t'i japin rast humbjes së ëemijëve!

Si përfundim, mund të themi se nëna dhe babai duhet të bëjnë gjithçka që duhet për ritjen dhe përgatitjen e një breza të ndjeshëm, të vetëdijshëm, të lidhur fort pas adhurt, kombit dhe këseë dhe nuk duhet të japin rast që ai të përfetojë bashkëk mendor, ndjeson, logjik. Po që se përndërt do të jetë besimtarë, të lidhur pas Kur'anit dhe mjoftë të islamit, edhe ëemijët, në dashtë Zoti, do të ritën dhe përgatiten të vetëdijshëm dhe do ta bëjnë e ndriçojë yllin e kombit të tyre!

7. Vlera e jetë e mënës

Nëna është elemenit më i ëmdëshëm i familjes që përgatit një komb. Në shtëpinë e tolesë familjare që përbën qëzimet e paraqitura i Allahut (s.a.s.) ka thënë:

"Xhenet ndodhet nën këmbët e nënavë." a

Ashtu është, aspse nëna dora e shenjtë e gatuan një komb si dhe ngritësja e tolesë familjare që përbën qëzimet e paraqitë sfroqërisë, ngritësja e tolejë ku ndëlkotoren gëzimet dhe lumturia e ëemijëve që ciceronë si zogjtë...

Family

Plays II

Familja

1. Ç'është familja?

Në pjesën e katuar dëgdrtuam mbi lidhjen e familjes ose folese familjare, si mjëra prej shtyllave më të rëndësishme të shoqërisë, ndaj parimeve ështare dhe, duke e kuashtëzuar realizimin e çdo gjëje në mëryrën më të përsosur me një plan të përsosur, kujtuam se kjo punë jashtëzakonisht e rëndësishme duhet trajtuar me seriozitet dyshë në etapën e saj ideore. Sigurisht, po de se një punë çfarëdo nuk merret seriozisht dyshë në plan dhe nuk lidhet pas një logjike të shëndoshë, mund t'u japë shkak problemeve të papërpërballueshme. Po de se duke bërë një ndërtesë, nevojat dhe estetika e saj nuk paraqiten në një plan, më pas nuk e rregmë dot kolkën prej betje-prishjeve.

Familja është shtyllë me e rëndësishme e shoqërisë. Fortësia dhe dëndrueshmëria e saj është edhe fortësia dhe dëndrueshmëria e kombit dhe e shtetit. Atëherë, kjo shtyllë themelore e lëtësim në emër të të gjithë një komb. Prandaj ne besojmë se dukret dëndruar me seriozitet mbi çështjen e familjes duke e parë këtë si shumë të rëndësishme dhe dëshirojmë ta thekësojmë edhe një herë besimin tonë se shoqëria mund plagë nga bashkimet jo të ligjshme.

Sigurisht, një fole familjare pa syrtim, e mgrtuar mbi dëshira, pasione, dejtë, zili apo smira, jo vetëm që nuk do të përmbush

Pasi të përmbyet dhe përveçsohet se kështu duhet mgritur familja, edhe përmes për të përfituar brenda të qështës ka ndonjë dëmtim, shpreholin dijka. Por nëse në "mjekimeve" të mëpasme do të pakësohet edhe ndikueshmëria e "mjekimeve" të mëpasme do të familje në fmemë të së cilës ka mbaravajtje e begatë, domethënë në jetarë familjare ku janë banakuar femra e mbledhur me masakullin e mbledhur, femra muslimane me masakullin muslimanë, femra besimtare me masakullin besimtar, femra dhe masakullin që i çojnë në vend të tillë, janë, te Allahu, të shenjta si dhe tesbihet e energjive si dhe të mirëvlit të lutjes.

Duke e trajtuar shoqërinë e lumtur me gradë e me burrat e saj, Kur'ani, nja dy fjalë të bekuara të të cilit i prekëm më lart, e përvijon kështu qëndrimin:

> "Për burrat muslimanë e për gratë muslimane, për burrat besimtarë e për gratë besimtare, për burrat të falen e për gratë të falëderisë e për burrat fjalëdrejtë, për burrat që durim e për gratë që bëjnë durim, për burrat e thjeshtë e për gratë e thjeshta, për burrat që japin sadaka e për gratë që japin sadaka, për burrat që agjërojnë e për gratë që agjërojnë, për burrat që e mbrojnë nderin e për gratë që e mbrojnë nderin, për burrat që e përmendin shumë Allahun e për gratë që e përmendin shumë Allahun, Allahu ka përgatitur një falje të madhe dhe një shpërblim të madh!" (Kur'ani, Ahzab, 33\35)

Këta burra e gra janë banakuar me mjeti-fjetim në familjen e cila është deliza me e vogël e kombit, i kanë besuar Allahut janë orientuar kah Ai me zemër, janë gjithë me Të dhe e kalojnë jetën me bindje e adhurim.

Po, tek këta burra besnikë e gra fjalët që thonë ua përgëzojnështojnë sjelljet e veprimet, as sjellet e veprimet që bëjnë me kundërshtim me fjalët që thonë. Brenda folesë familjare të

të ardhme, por do të mbetet në trup të popullit si një element potencial negativ. Sipas të gjitha gjasave, një familje e tillë do të përgatisë vazhdimisht endacakë rrugësh, rrugaçë. Sepse duke u ngritur, aio nuk është ngritur me llogari dhe plan që të ri sjell-in begatë. Këtij plani ne i themi "kurorë" dhe merdojmë se në rrugën që sjkon drejt kuronës, duhet të lihen mëjtazë egoizmi dhe dëshirat për të sundur mendimi, logjika dhe zemra dhe besimi se në një mënyrë të tillë do të jetë shumë e dobishme të mertem për bazë mendimi dhe ndjenja ështare. Po qe se kemë se, paravësisht nga çdo gjë, arrihen rezultate të mira, gjë që është tejet e vështirë, me e konsideruar kështë brijarë të jashtëzakonshme të Zotit dhe përkrahemi para Tij me ndjenjën e një mirënjohjeje të thellë!

Në fakt, çdo gjë e kësaj bote bejte-zhdejtje bremda së cilës jetojmë, varet nga një shkak. Në të shumtën e rasteve, çështjet që ndjekim duke mbajtur parasysh shkaqet përkatëse me të cilat ato kushtëzohen, mund t'i realizojmë, me ndihmën dhe përpunëshmërinë e dhënë nga Zoti, në të tërë formë që i mendojmë. Nëse inicativat dhe "mediakamentet" e ndryshme i trajtojmë duke bërë shqyrt rezultati mund të jetë arpak i dëshiruar. Nisur nga kjo, nëse s'duam të bëm një zhgënjim dhe dështë, në çdo çështje, shkaqet dhe premisat do t'i trajtojmë me vëmendje të plotë dhe pastaj, duke i besuar favorit dhe bujarisë së Zotit, do të presim vetëm e vetëm pritjen e rezultatet t'i kemi të shëndoshta. Sigurisht, duke marrë Tij për rezultatet t'i kemi të shëndoshta. Sigurisht, duke marrë vendim, bindja te Allahu duhet të jetë e plotë, por edhe vepriment e kataklerit të luftes praktike si dhe vlerësimi i shkaqeve duhet të bëhen pa të mirë. Këtë e tregon shprehja "vlerësimi i shkaqeve nuk është përpjesë për mënshtimin dhe dorëzimin te Zoti", e cila është shtë, në të njëjtën kohë, një tregull islamik. Ne besojmë se këto parime duhen respektuar edhe në mgritjen e një institucioni serioz sig është familja.

përpërë pyet nuk ishte rastësi asgjë kontradiktore. Në atë shtëpi, asnjë njeri nuk shkon dy herë në jetë në të njëjtën mënyrë. Për të lumturi, asnjë gjë nuk është e përjetë. Çdo gjë shkon drejt dhe është asnjë sy dukuri. Për triqëdhomë, asnjë njeri dje i jep një rregullim të përgjithshëm vetes para pasqyrës në këmbë, edhe ëmbla i kësaj shtëpie, para tabllove të dreqësisë, ka fshehur pa e ditur burri. Edhe nuk e di se çfarë kur vëneçi, vazhdimisht sipërfaqe e vegimeve të dreqës e një pjesë me rrëfeva, vazhdimisht ka për të bërë ta kontigjuar e rregulluar vetes. Ai as ka për t'u bërë dëshmitar i ndonjë shpresëpje apo porimi kontradiktor, i ndonjë sipërfaqe apo vegimi në kundërshtim me fjalët as vetë nuk do të bjerë në ndodh në shtëpi, është e dreqës e atë shtëpi kë ka një burrë besnik e një grua besnike, një burrë të dreqës e një shtëpi, është e dreqës, sepse në atë shtëpi ka një burrë besnik e një grua që gjithë protestë, të urrët dhe njerëzit e tjerë të pëlqyer një grua që, gjithsesi, jo pse sadaka nëse ishte e rëndësishme, por të jetë shtëpi në dreqës.

Çdo gjë që ka për të bërë është e drejtë për të mbushur të thonë me fjalë, do të bëjë kreft e zbehtë!

Çdo gjë që ka për të bërë është e gruajë dridhem gjithmonë plot respekt për Allahun, ku burri e gruajë dridhem gjithmonë frikën ndaj Tij, përpiqem t'i përfitojnë në mënyrën më të mirë me të mirë. Ata me mendimin se i jetë një jetë seriozë dhe përgëzëgësitë e vetë me mendimin e jetës arritje në kundër të një i tmerrshëm dhe në çdo çast të jetës arritje në kundër të mugës e presin fresën për në jetën të pasë, do të një ka për të pasë, para, të familja. Në kuidesi. Një familje të dhe shoftin të rdërkëndje e kryerja e bukë e rdhek atë, kuvenë në kryerja një familje të shkruar do të ishte fëmijë të dje shpresa e xhenerit, ata do të shtrapamës, të lumtur për lartpapamës, të kuidesi, por të vdhe të së ardhmes.

Në një shtëpi dukuri të rndodhen një sadaka në jetën e kryt dhe të vërtetë, dojë e do të të jetë i kërnapur me ta, të jenë shumë. Në të vërtetë, edhe të gjithë protestë, të urrët dhe njerëzit e tjerë të pëlqyer

të zhvillohet shpirti i bujarisë. Sigurisht, në fillim me duhet të jemi bujarë që të bëhen edhe ata pasuri. I vartëri unë, kam dyert hapur dhe i mjë ndodhin të fillë. Çmuaja jepte vazhdimisht sadaka kë fshehur pa e ditur burri. Edhe burri, po kështu sadaka fshehur pa e ditur gruaja. Dhe nuk e di se çfarë kur vihesin ballëpërballë, kur "kapsin në flagrancë" njëri-tjetrin duke dhënë sadaka fshehurazi! Vetëm një gjë ështe e sigurt: gruaja një grua e drejtë e besnike dhe burri ishte një burrë i drejtë e besnik. Po kështu edhe ëmbla jemijët që do të dilnin në një shtëpi të fillë, ishin kundërdrejtë për t'u bërë njerëz të drejtë, të ndershëm e besnikë!

Familja e kritikuar prej gruaja dhe burrit që zbatojnë disiplinën e agjërimit të urdhëruar nga Allahu si dhe shoqëria dhe komb të formuar prej një familje të fillë janë kundërdrejtë për një dimension tjetër të qëtësisë dhe sigurisë.

Krahas këtyre cilësive, këtë njerëz janë jashtëzakonisht të ndjeshëm edhe për rrushtën dhe mbrojtën me fanatizëm të ndërt dhe dinjitetit të fytyre. Nëse jetojnë, jetojnë për besimin, ferrë, ndër in dhe dinjitetin e fytyre. Ja, këtë janë të lumturit në këtë botë e në jetën e pasme, ahiretë! Po de se strukturaa e organizuar nga Kur'ani duke i trajtuar gruaja dhe burrin bashkërisht, gjen mirëqenien e veç, është më e shenjtë e strukturave. Po de se në familjen e formuar nga këto dy shtylla fryme dinjitet kombëtar, edhe të bitë, njëjtët dhe mbesat e fyre të njëjtat fryma do të ndjehen. Përmirësimi social është në raport të drejtë me vazhdimësinë e këssi atmosfere te të gjithë individët e familjes, pra, te delizat shoqërisë. Në kundërt, të gjitha ato dje partën bëhen fantazi.

Dhe tani të përpiqemi që të bëjmë një shembëlltje të qështjeve shoqëri, familje, fole e lumtur duke i parë nga një kënd tjetër.

2. Prindër dhe fëmijë

Kur e shohim këtë qështje nën dritën e teksteve të shenjtë,[14] shohim se Kur'ani dëshiron që personat që Allahu i do, do t'i dojë e do të të jetë i kërnapur me ta, të jenë shumë. Në të vërtetë, edhe të gjithë protestë, të urrët dhe njerëzit e tjerë të pëlqyer

kanë dëshirtuar shtimin e brezave të pastër dhe kanë zhvilluar sisteme në këtë drejtim.

Lutjen dhe përgëzimin me ndjenjat më të sinqerta të profetit Zekeria drejtuar Allahut, Kur'ani e përshkruan kështu me saktësi Al-i Imran:

> "Aty Zekeria iu lut Zotit: "Zoti im, më fal mua një pasardhës të pastër! Pa dyshim, Ti e dëgjon lutjen ashtu siç duhet!" (Kur'ani, Al-i Imran, 3\38)

Po ta vëmë re me kujdes, profeti Zekeria nuk kërkoi vetëm një pasardhës çfarëdo, por "një pastër"! Ai donte të thoshte: "Më fal një pasardhës të pastër që ta bëjë Allahun të kënaqur. Profeti, me pëlqim, të ajtë, të lumtur e që të bëhet një element i rëndësishëm mes shoqërisë." Edhe Hz. Ibrahimi me të birin, Hz. Ismailin, kur po ndërtonin Qabenë, i lutesihin Zotit kështu:

> "Zoti ynë! Na bëj ne nga ata që të binden Ty! Nxirr prej brezit tonë një bashkësi të bindur ndaj Teje, ..., na trego sesi duhet të falemi Ty dhe na i prano pendimet se vetëm Ti je pranues i pendimeve dhe mëshirues i madh!" (Kur'ani, Bakara, 2\128)

Pastaj, fakti që nuk dëgjojnë as nga ata që të binden Ty! Nxirr prej brezit tonë një bashkësi të bindur ndaj Teje, ..., na trego sesi duhet të falemi Ty dhe na i prano pendimet se vetëm Ti je pranues i pendimeve dhe mëshirues i madh!" (Kur'ani, Bakara, 2\128)

e qindra prijësve shpirtërorë, dolli fajda e bardhë e njerëzimit, Hz. Muhamedi (s.a.s.), është shpresë e pranimit të kësaj lutjeje të tërdëshëm. Në mëngjezë të vegantë, të gjithë njerëzit e shpuan të sumtit, bashkësisë islame, gjithë po kështu janë lutur dhe kanë kërkuar nga Allahu brezat pasardhësish të pastër e të mirë.

a) Masat para lindjes së fëmijës

aa) Fara e pastër

Hedhja e farës në mjë trurall të pastër, pastaj, ajrimi me ajër të pastër tek zhvillohet aty ku është hedhur, ujitja me ujëra të pastra dhe kryesia e shëndoshmeve të gjithë kësto kanë shumë rëndësi për përgatitjen e një brezi cilësor. Vetëm për ta mbështetur këtë konsiderate, hadithi i Profetit (s.a.s.), i përcjellë nga Bularin dhe Muslimi, përbën një vlerë më vete:

> "I ulët është dyshi në bark të burrës i pafat, kurse i lartë është dyshi në bark të nënës me fat!" [8]

Po, duhen marrë të gjitha masat para se fëmija në bark të nënës të marrë rrugë për t'u bërë i ulët e i pafat! Qysh në çastin kur bashkohen spermatozoidi me vezën, ushqimi i fëmijës së ardhshëm, shëllirë e nënës, si dhe dëndërimet e mëpasshme e të nënës e babait janë prekështë me rëndësi në shkëmbin e tij si i ulët a i lartë.

shtëpitë tona, por thellësia e fytyre cilësore si dhe pranueshmëria e fytyre në jartësinë e Allahut. Arritja e kësaj pranueshmërie duhet të këtë rrugë dhe metoda të caktuara.

Dhe tani dëshirojmë të hedhim një vështrim të shkurtër mbi disa pre[ ] fytyre.

3. Defytyrat e kryetarit të familjes

a) Masat para lindjes së fëmijës: mjedis banimi, ushqimi, veshmbathje, etj.

b) Praktikë dhe edukim: vënia e një emri të bukur fëmijës, mësimi me gji, planifikimi i shpenzimeve dhe edukimit sipas moshës dhe vegoritve të fjera personale.

c) Ndjenja e përgëgëgëisë në edukim.

d) Të mëdhenjtë e familjes duhet të jenë të palisur me moralin e lartë islam dhe shembuj për të vegjilt.

Le të përpiqemi t'i shohim këto një e një nga një.

a) Masat para lindjes së fëmijës

aa) Fara e pastër

Si këtu, edhe në tokën të fjera të shenjtë mund të vërehet se kërkohen hreza të pastër si fytyre të familjes. Po, në të gjitha këto lufte ështe ndërmarrë mbi hreza të pastër, të paqëndrueshëm, të pasigurt, të paqëndrueshëm, të pamëkat, besimtarë e të dalin dhe rritën në nuk dëndrohen të sasia e personave që do të dalin dhe rritën në

Duhet të dihet mirë që për asnjë lloj vendimi nuk mund të bëhet fjalë pa u vënë në llogari vullneti dhe sjelljet tona. Krijuesi i Lartë e di se si do të veprojmë ne, ç'hapa do të hedhim, ç'do të rezultojë nga këto hapa dhe, duke futur në llogari edhe vullnetin tonë, është programuar çdo gjë. Sa fëmijë ka që, si rrjedhojë e mjedisit ku kanë dalë dhe faktorëve shkakësorë të tij, janë të pafat dysh nga çasti kur vijnë në botë. Ndërkaq, është një përjashtim nëse Allahu (xh.xh.), me bujarinë dhe favorin e Tij, e kthen gjendjen e tyre në lumturi!

Po, çdo gjë nis dysh në çastin kur hidhet fara. Po qe se fëmija i ardhshëm është i ulët apo i lartë dysh në vezë, ndikimi negativ në këtë fatalitet i ushqimit të pabekuar (gjësë së ngrënë me pa të drejtë), mëkatësia e nënës dhe babait nuk mund të nënvleftësohen. Po qe se fara është hedhur pa Besmele (pa u nisur me emrin e Zotit), mbirja prej saj e një prodhimi të dobishëm i ka mbetur favorit të Zotit. Edhe në mos qoftë e pamundur të merret rezultat i drejtë nga një iniciativë e shtrembër, është shumë e vështirë. Nuk po themi është e pamundur, sepse, meqë edhe nga Ebu Xhehli ka dalë një njeri i tillë si Ikrime, edhe nga familjet me jetesë shumë negative, madje, disa herë mund të dalin njerëz me besim.

Në mënyrë të veçantë, ajeti i mëposhtëm, nga njëra anë parashtron se nëna dhe babai mund të kenë një sërë dëshirash dhe kërkesash, nga ana tjetër orienton se ata duhet t'i kthejnë sytë kah Allahu (xh.xh.) për t'i kërkuar Atij fëmijë të mirë!

bb) Ushqimi duhet të jetë hallall [16]

Njëra prej detyrave të prindërve është edhe që, ashtu siç duhet t'i kushtojnë kujdes ushqimit të vet, edhe fëmijët t'i ushqejnë me gjëra të mira, të këndshme dhe të bekuara, hallall. Po qe se një musliman u jep për të ngrënë pjesëtarëve të familjes një gjë haram (të fituar pa të drejtë, të pabekuar), ju patëm kujtuar se martesa e tij konsiderohet haram (e pabekuar ose e palejuar) ose mekruh (e papëlqyeshme), megjithëse këto konsiderata, nga pikëpamja juridike, janë të diskutueshme. Por, pa dyshim, askush s'ka të drejtë t'i ushqejë të tjerët me gjëra haram!

Nisur nga kjo, jemi të detyruar t'i ushqejmë fëmijët dhe pjesëtarët e tjerë të familjes që kemi në ngarkim, me gjëra të mira, të këndshme e të bekuara. Nuk mund të justifikohemi duke e quajtur këtë një "shqetësim të përgjithshëm" ose të themi, "si të gjithë, edhe ne"! Edhe nëse ka ndryshuar koha, edhe nëse ka ardhur një epokë tjetër, edhe nëse çdokush vepron në rrugë të paligjshme, ne nuk mund t'i ushqejmë ata me gjëra të pabekuara. Pa dyshim, edhe fitimi që kemi arritur me rrugë të gabuara, edhe fëmijët tanë të ushqyer me atë fitim, vjen një ditë që, si oleandra e ferrit, të na e helmojnë trurin, ndoshta të na bëjnë të vjellim gjak!

Po qe se i kemi bërë detyrat e mëparshme, mund të presim që çdo mik i ri që do të na vijë në botë, të jetë një i lumtur, i koracuar, në një farë mase, ndaj fatkeqësive. Por, po qe se ajo që hamë është haram, ajo që pimë është haram, ajo që vishemi është haram dhe, në përgjithësi, jetojmë mes haramit, do të thotë se e kemi asgjësuar mundësinë që fëmija ynë të bëhet i lumtur e i lartë!

Sigurisht, nëse hamë haram, pimë haram, ushqehemi me haram, quhemi se botën tonë shpirtërore e mbajmë hapur ndaj djallit. Ai qarkullon nëpër damarët e gjakut të njeriut: "Shejtani lëviz me lëvizjen e gjakut në damarët e njeriut!"[17] Ai ua shalon rruazave të kuqe e të bardha, për rrjedhojë, ua ngjit shkëndijat e veta edhe fëmijëve, edhe sojit!

Prandaj, dysh në fillim, kujdesi për fëmijën, ushqimi dhe veshja, çdo gjë duhet kryer duke mbetur brenda kuadrit të konsideruar legjitim nga feja. Fëmija nuk duhet ushqyer, veshur e mbathur me gjëra haram, të siguruara padrejtësisht, të pabekuara!

Me sa kemi parë nëpër hadithe, ndërsa personi që po bën tavaf Qaben e Allahut (xh.xh.) hedhur krahëve një mbulesë të fituar haram dhe ushqyer me gjëra haram, thotë "Lebbejk Allahumme lebbejk", "Urdhëro, Allahu im, urdhëro!" – një thënie e shenjtë, kjo, gjatë haxhit dhe periudhës nën ihram – Allahu (xh.xh.) do t'i thotë atij "La lebbejke ve la sa'dejk"[18] (as të urdhëroj, as të përgjigjem, të lumturoj)![19] Shqip kësaj i thonë: "Edhe lebbejkun, edhe sa'dejkun mbaji për vete!"

Pranvdaj durbet të bëjmë kuqidës që edhe për me të cilin kemi dëpur rrobën, të mos jetë llatam ose me dyshim, të mbështetemi te Allahu (xh.xh.) nga gjëja e dyshimtë ose gabimi i bërë pa dashtë dhe, për këto gjëra zemra durbet të na dridhet gjithmonë. Durbet ta dimë jashtë çdo diskutimi se çdo farë që do të mbjellim, ose do të bjbet oleandër për t'i bekuar të lërejë, ose si një peme me rrënjët e pëthapura thellë në tokë, me frutat lulen, degët dhe gjethet, do t'i shtrihejë njerëzimit, madje edhe të tjerëkujt breza me radhë, do të kontribuojë për lumturinë e njerëzimit dhe rregullimin dhe zhvillimin e fqives së tokës!

b) Mësim dhe edukim

Një ndër detyrat e para të punëdhënve është t'i vënë gjithë një emër të mirë sipas porosive të Profetit (s.a.s). Profeti i ka dhënë rëndësi të veçantë vërtet se emrit. Ai ka porositur: "Merrni emrat e protëtëve. Emrat më të pëlqyer te Allahu i Lartë e i Shenjtë janë Abdullah dhe Abdurrahman. Emrat më të dretjë janë Harith (kopracë)!"[2] Gjithashtu, Profeti ka lëqyr emrin Asije (sjellës fitimi, fitues i ahiretit, jetës së paemë) dhe Hamzam (i vetëm). Kurse emrat më të shëmtuar janë Harp (luftë, dhunë) dhe Murre (kopracë)!"[2] Gjithashtu, Profeti ka lëqyr emrin Asije (kundërshtuese, kryengritëse) dhe në vend të lil ka vënë emrin Xhemile (e bukur).[2]

Pas kësaj vijnë çështjet e procedurës ligjore të dhënies gji ëjmijës dhe pas pretjes së gjitit, të martjes përsiper të rritjes dhe edukimit të tij.

Çdo fëmijë lind me një natyrë të pastër.[2] Prandaj si një lajer e bardhë ku s'është shkruar asgjë. Mbi të do të shkruani ju, vetëm se ato gjëra që i përkasin AllahutI! Kështo janë gjëra që u lep vlerë engjëlli, që janë të vlefshme pas tringëllimes më shesnin e grumbullimit dhe Ilogaritdhënies, që kur të vihen në platën e diathtë të pesloreS, të kenë vlerë.

Aio çka u bie sipër printdënve, është i tërë këto shkrime dhe përdrejtas mbi shpirtin e fëmijës në stinën e vet dhe në ato mësyrë që të mos prishen e falsifiken dot. Sigurisht, çdo mëmë dhe babë janë të detyruar që një pjesë të jetës ditore t'ia kushtojnë

mësimit dhe edukimit të fëmijëve. Sa për insitucionet e tjera të mësimit dhe edukimit, përveç familjes, do të flasim më pjesët në vazhdim.

Në arsimimin dhe edukimin e fëmijës, familja është vatra më e parë, shkolla më e mëE, mjedisi më i parë. Pa diskutim, kohën që vecojnë printdërit për mësimin dhe edukimin e fëmijëve, duhet ta paraqëpjëpinë rndaj kohës që vecojnë dhisa detyra thare dhe personale, individuale. Në rritjen e fëmijëve, mësimi mbi Allahun, shtresimi në zemrat i ideve së besimit mbi Allahun sipas mosbës dhe nivelit kulturor të fëmijëve, kanë prioritet jo vetëm në begatimin moralo-shpirtëror të printdërve, por edhe në shumë detyra vetjake të tyre. Nisur nga kjo, po do se jo shkoni për ta vizituar Qaben dukE lënë në shtëpi ca fëmijë të praqë e të praktikuar detyrën e kërtesës nga pas: "Ku po shkoni dukE?"

Vecanërisht, babai duhet t'ia mësojë djalit dhe ferë, shkrimin dhe kërdimin, madje, sipas mosbës, rotin, dijen dhe këlërimin. Duhet t'ia mësojë jo sportet që ia kushtojnë shpirtërimit e dobishme për jetën dhe shëndetin dhe të fillë dë secila sport e dobishme për jetën e vet, përpëpë parathënie për të ardhmen.

c) Ndjenja e përgjegjësisë në edukim

Po duaj ta bëj fitull të kësaj çështjeje një citat me burim imam-it. Në vepën e tij, "Risaletul Hukuk" (Traktati mbi Drejtësinë) imam Zejnul Abidin jep këtë këshillë:

"Duket ta dish se fëmijës, produkti i përpjekjes tënde, është prej teje: po kështu, edhe e mira apo e tij ka për të t'u kthyer ty."

Pak kohë para se të vdisë, Profeti (s.a.s.) e pati paranjerë vdekjen. Pranday, një ditë, papritmas, u pati thënë këshirt sahabeve, shokëve dhe pasuesve të tij: "Dobi u la i lirë të zgjidhë mes kësaj bote dhe ahiretit (jetës së pasme) dhe ai zgjodhi ahiretin!" Ndërkaq, Ebu Bekri që e pati frokur menjëherë kuptimin e babë jasnë të deklyruar që një pjesë të jetës ditore t'ia kushtojnë

Përsëri, më një hadith me burim imamit, Proteti (s.a.s.) porosit:

"Bëjuni dhurata fëmijëve dhe edukojini më një mënyrë të mirë!"[23] Po, një edukatë me orientim për ta ringjallur rrugën e Profetit (s.a.s.) është dhurata më e madhe që mund t'i jepet fëmijës!

d) Shembulli i miré

Çdo njëng e babai muslimani, në mënyrë mjaft të natyrshme, merodojnë t'i edukojnë fëmijët në formën e një pjese të shëndoshë e të përkryer të asaj shoqërie ideale të përpiqemi ta përfytyrojmë dhe përvijojmë sipas Kur'anit. Ç'e do se, po de që këto mjedisa të lyre nuk rethekotoen në jetën praktike dhe nuk thelohen me adhurime të tilla si namazi, agjërimi, haxhi, zekati, ose më e dritës, fjalët e bukura që u thonë me gojë, nuk i përfaqësojnë sjellje nuk dukeu më të bukura, po de që këto veprime dhe sjellje nuk dukeu më të bukura se fjalët, rezultatë do të jetë i dobët ose i padobishëm; pa le kur printërit bëjnë të kundërtën e atyre që thonë apo këshillojnë! Printërit që dëshirojnë që fjalët e tyre t'u shkojnë tek fëmijët, më së pari duhet t'i jetojnë vetë thellësisht.

Po përpëlli këtu një rregull me të cilin duhet të jemi mjaft të kujdesshëm. Në atë kohë, na ishte një dijë që i bëmë mjaft dhe, me gjithë këshillat për të mos mërzitë, dijë vazhdonte të lamë. Ndërkaq, një dijë e mamin dijën për dore, e çojnë te lumni dhe i thonë: "Këtë dijë i bën dëm mjaft, por aj, mëgjithëse e këshillojmë, vazhdon të jaiç!" Pas dyzet ditësh e çojnë përsëri dijën te imami, i cili e mort dijën para vetes dhe e këshillon të mos haiç mjaftë. Dijë mëgjithë nga vendi, ja pruth dorën të atë dhe i thotë: "Baba, nuk kam për të mëgjithë!" Atëherë të pranuarit e çyçin imamin: "O imam, pse nuk e këshillove dijën kur e pruume për here për herë të bëre të pranim dyzet ditë?" Dhe ja çëpërpëlle u iep imam Adhamit:

"Atë ditë dhe që ma pruiç dijën, unë kisha mëgjithë mjaftë. Po që se do të përpiqeshe ta bëjë dijën të mos dukeshë i bezdisëm këtë vetë, ka shumë mundësi që të mos dukeshë i bezdisëm

i u bëtshin fli, o i Dëgpuarit i Allahut!"[23] Robi për të cilin kishte folur Profeti, ishte vetë Ali.. Veç kësaj, më një hutbeu e tij plotë Haxhit të Lamtumirës, ai i pati pyetur njerëzit: "Së atëmos do t'ju pyesin për mua nëse e kreva detyrën e kumtesës; ç'përgjigje do të jepni?" Ai i pati përgjuar njerëzit sepse kishte dëgjuar me të dëgjtë dhe plotë-sisht, apo jo, megjithëse puna vetë fliste me të madhe se s'kishte vend e çove, na mësove e na kështillove!" Atëherë ai e pati ngritur aty pastë për një bërtitur me të madhe dhe gjithë shesh pati jehuar nga poloimi me një goçe: "Po, dëgpuem e mbaruve, përgëgëgëzime ne gjishtin tregues lart dreq dheit duke thenë tri herë: "I dëshmitar o Zot! Ji dëshmitar, o Zot!"[24]

Ai fliste me një dyshim të thellë për një përgëgëzi të gjere ndje kuadrin e umetit, basbkësisë dhe meritë dëshmimë e shokëve para përgëgëzimeve lamë, a jemi, vallë, në gjendje me të thenë fëmijëve dhe me kujdesin ndaj të cilëve jemi ngarkuar, "së atëmos do t'ju pyesin për mua, si do të përgëgëzeni?" Ose, a kemi shpresë të marrim ndjesën e dritës, fjalët e bukura që u thonë me gojë, nuk i përfaqësojnë me veprimet dhe sjellje të bukura, po de që këto veprime dhe sjellje nuk dukeu më të jetë i dobët ose i padobishëm; pa le kur printërit bëjnë të kundërtën e atyre që thonë apo këshillojnë! Printërit që dëshirojnë që fjalët e tyre t'u shkojnë tek fëmijët, më së pari duhet t'i jetojnë vetë thellësisht.

Po përpëlli këtu një rregull me të cilin duhet të jemi mjaft të kujdesshëm. Në atë kohë, na ishte një dijë që i bëmë mjaft dhe, me gjithë këshillat për të mos mërzitë, dijë vazhdonte të lamë. Ndërkaq, një dijë e mamin dijën për dore, e çojnë te lumni dhe i thonë: "Këtë dijë i bën dëm mjaft, por aj, mëgjithëse e këshillojmë, vazhdon të jaiç!" Pas dyzet ditësh e çojnë përsëri dijën te imami, i cili e mort dijën para vetes dhe e këshillon të mos haiç mjaftë. Dijë mëgjithë nga vendi, ja pruth dorën të atë dhe i thotë: "Baba, nuk kam për të mëgjithë!" Atëherë të pranuarit e çyçin imamin: "O imam, pse nuk e këshillove dijën kur e pruume për here për herë të bëre të pranim dyzet ditë?" Dhe ja çëpërpëlle u iep imam Adhamit:

"Atë ditë dhe që ma pruiç dijën, unë kisha mëgjithë mjaftë. Po që se do të përpiqeshe ta bëjë dijën të mos dukeshë i bezdisëm

Mepë ka lidhje me paramin e fakit që ësmujët janë nga një amanet më vete, mund të thuhet edhe se ky hadith ka lidhje me qështjen tonë: "Çdo ësmujë që thuhet, lind, lind me natyrë islame, pastaj prindërit e bëjnë atë krishter, çifut ose zoroastrian." [2]

Po, çdo ësmujë që lind, lind me një natyrë të pastër e të përshtatshme për t'u bërë gjithçka, pastaj ju dorëzohet luve për t'i zhvilluar dhuntitë dhe atësitë, pra, puna për edukimin e tyre ligjet luve. Kështu, ësmujët, në përputhje me atë ç'janë prindërit e tij, bëhen ose krishterë, ose çifutë, ose adhurues të zjarrit, zoroastrianë. Natyrisht, këtu mund të shtohet kjo specifikë: përsëri në rregullsinë edhe për t'u marrë për bazë në edukimin e tyre. Kështu një e vërtetë kjo që po se ësmujët e përsëritshme. Për rrjedhojë, mund të bëhen babai i një rreng asgjë nuk të jetë shtua, duke ua shfrytëzuar atyre esencën e shpirtit tonë, ta parandalojmë tjetërsimin e tyre. Ne u bëjmë shfrytëzimet e dukura pemëve duke shfrytëzuar të gjitha mundësitë e shkencës dhe teknikës duke u përpjekur të marrim sa më shumë produkte. Po a nuk duhet që të kujdesemi kod për ësmujët tanë që s'vlejnë që pak se duruj, pra, pemë dhe dhera? Përkundër dy dezavantazheve të tilla si tkurrja e mosinteresimit dhe harbimi i përpjekjeve destruktive, ësmujët zotërojnë avantazhin e vetëm të gjerave të mira që do t'u japin prindërit. Sigurisht, po të mos u bëhet një ndërhyrje pozitive, marrin ere dhe prishen më duar të tij tjetërve. Në të dy situatat nuk ka një vijë paravënies që mund të kundërshtim me më. Në mënyrë të vegjanë në dijtë tonë, mepë prindërit janë gjithçka në punët e kësaj bote, i kanë bra-kitsun ësmujët. Madje ësht e parëmundur të tregohet një shekull tjetër kur ësmujët të jenë lerë pas dore se në këtë shekull.

para tij dhe ësmujës ime të mos zinte vend. Gjatë këtyre dyzet ditëve më vetëm që s'ësmujës më mjaftë, por e bodha atë kreatësisht nga trupi. Në këtë gjendje desha ta kështjellë djalin!"

Kraha ësmujës së dretë, ka shumë rëndësi veprimi i dretë. Në sy të ësmujës, kundërshtia mes ësmujëve dhe vëprimeve tuaja e tironit besimin e tij tek ju. Në jetë, sikur edhe një herë të vetme një sy të ësmujës, ju shikuesh për të cilin ndihet mevret. Për pasoj, ësmujës, ju shikuesi si dikush për të cilin ndihet të na besojnë. Ata dëshirë, sjellje dukur tuaja s'gjëjnë asgjak pasqyrim tek ai. Atëherë, sjellje ndonjë mendje, në syte e tij ju do të vazhdoni të mbetemi një njeri që s'i veprimeve apo sjellje ësmujës, për ensjë. Ata dukur të na besojnë të shohin tek ne seriozitet, rëndësi, ndjesëmërit dhe dukur gjer në këtë. Ata nevë jo rëndë e babë, por ensjë. Ata dukur të na besojnë të shohin tek ne seriozitet, rëndësi, ndjesëmërit dhe dukur gjer në këtë. Ata ja, pra, prindërit që arritjnë me sukses t'i përcjellin mendimet dhe ndjenjat me një rrugë të tillë, dukur mëgenesit më të sukseshëm.

4. Përgjegjësia e nënës dhe babait

Çdo njeri është përgjegjës për ruajtën e vet të përgjegjësisë dhe për ata që në ka një rëndësi të madhe. Të gjitha sukseset në shtyllën e mirëqënies dhe burkujdesin përkatës do të shkaktuhen në shtyllën e të këqinjave truaja, kurse të gjitha negativitetet, në shtyllën e të këqinjave dhe shëmtive.

Një një hadith të tij që përmbahet te Buhariu dhe Muslimi, Kryeprofeti (s.a.s.) porosit kështu:

> "Secili nga ju jeni çoban dhe përgjegjës për ata që në keni nën vete. Kryetari i shtetit është çoban dhe përgjegjës për njerëzit. Çdo person është çoban dhe përgjegjet për tufën e vet. Gruaja është çobanesha e shtëpisë së burrit dhe përgjegjet për ta nën kujdes. Shërbëtori është çobani i mallit dhe pasuisë së tij dhe përgjegjet për ty. Ju jeni të gjithë çobanë dhe secili prej jush është dore dore sa në këtë shekull.

Përsëri në një hadith me burim imamit, i Dërguari i Allahut (s.a.s.) jep një ferman me këto fjalë:

"Në Kohën e Fundme, mjerë për fëmijët për shkak të baballarëve!"

Sahabet e pyesin të habitur:

- U goditën për shkak të baballarëve politeistë dhe humbën?

- Jo, baballarët besimtarë i vranë ata!

- Si ndodhi, o i Dërguari i Allahut?

- Baballarët s'ua mësuan atyre shtyllat e fesë!

Këtë hadith, porosi profetike, mund ta shtjellojmë shkurtimisht kështu:

Shtyllat e fesë u braktisën për këtë botë të vogël. Ata që e patën për detyrë, e nënvleftësuan krejtësisht edukimin fetar duke i përqendruar të gjitha përpjekjet vetëm për jetën materiale. Ata e lanë mënjanë jetën ndjesore e shpirtërore për interesa të një bote të vogël.

Ata nuk i dhanë rëndësi mësimit të njohurive fetare duke menduar se këndimi i Kur'anit, mësimi dhe njohja e frymës së tij, mësimi dhe praktikimi i fesë na marrin kohë.

Kuptimi i hadithit të mësipërm paraqet një përputhje të plotë me këtë ajet:

"Jo, jo, ju e pëlqeni shumë atë që e ka shpërblimin dhe kënaqësinë të çastit, kurse ahiretin (përfundimin e kësaj) e nënvleftësoni!" (Kur'ani, Kijame, 75/25)

I Dërguari i Allahut e vazhdon fjalën e tij kështu:

"Unë s'kam të bëj me ta, as ata mos paçin të bëjnë me mua!"

Me fjalë të tjera, ai do të thotë: "Unë s'kam të bëj me ata prindër që e lënë pas dore fëmijën, që i mbyllin sytë para humbjes së fëmijës, për më tepër, që nuk dridhen përballë shkatërrimit të një brezi; edhe ata mos paçin të bëjnë me mua!" Pandeh se të gjithë baballarët që nuk kanë vdekur shpirtërisht,

rrëqethen dhe dridhen para këtij paralajmërimi të ashpër dhe duhet të dridhen! Kur kalifit Omer bin Abdulazizi iu tregua për një përgjegjësi të tillë të rëndësishme e jetësore, i ra të fikët dhe nuk u përmend dot për një zet e katër orë. Madje nisën t'i rrinë mbi krye e t'i këndojnë Kur'an me mendimin se po vdes. Pastaj, kur u përmend, nisi të qante e të thoshte se kishte frikë nga Allahu. Po, ai e ndjente mbi supe përgjegjësinë e atyre që kishte nën vete dhe tronditej me frikën se mos po ua shkelte të drejtat.

Po ne? Ne, të pamëshirshmit në trajtën e nënës dhe babait që nënvleftësojmë ndjenjat dhe shpirtin e fëmijëve që i sollëm në këtë jetë në atë folenë familjare të ngritur duke marrë për bazë kënaqësitë personale, sa herë duhet të humbim ndjenjat dhe sa duhet të dridhemi?

Ç'është e vërteta, të gjitha hadithet rreth kësaj teme janë të tilla që afrojnë ose frikësojnë. Edhe ne, nga ky këndvështrim e trajtojmë çështjen. Por, natyrisht, kemi edhe shumë gjëra për të bërë, janë përgjegjësitë që na kanë ngarkuar islami dhe Kur'ani për rritjen dhe formimin e fëmijëve tanë. Janë çështjet që i rrahitëm më parë në formë parimesh e që mendojmë t'i shtjellojmë më tej, çështje, këto, shumë të rëndësishme, si edukimi i fëmijëve tanë si njerëz të ndjeshëm, të thellë, të moralshëm e fetarë dhe edukimi edhe i vetes sonë si një baba i vyer e si një nënë e vyer në atë familje.

a) Ruajtja e drejtësisë mes fëmijëve

Në krye të këtyre çështjeve vjen parimi i trajtimit të barabartë të fëmijëve, pra, i mosparapëlqimit të dikujt ndaj dikujt tjetër. Edhe gabimi ose e meta më e vogël në këtë çështje mjafton që të na bëjë ne të paaftë për të ndikuar mbi fëmijët tanë. Sa kuptimplote janë orientimet e Profetit tonë (s.a.s.) në këtë çështje.

I ati i Numan ibn Beshirit (r.a.), Hz. Beshiri (atë e bir genë muslimanë dhe nga shokët e Profetit që morën pjesë në luftën e Bedrit), shkoi te Profeti dhe i tha:

- O i Dëgjuari i Allahut kam edhe fëmijë të tjerë, por Numani është më i madh që e njihte vëllezërit se më shumë do të zgjohte dëshirën për të mësuar më shumë rreth Allahut dhe profetëve të Tij.

Si dihet, Jusufi (a.s.) pati parë në ëndërr yllet, hënën dhe diellin të bënin me sexhde para tij. Kur ia pati thënë babait të tij këtë situatën e gëzueshme dhe kreatridhënëse, ai i pati thënë:

“O bir, mos ua trego vëllezërve këtë!” (Kur'ani, Jusuf 12\5)

Ai njeri i madh që e njihte natyrën njerëzore me një thjeshtësi dhe profesionalizëm e pati paralajmëruar se një çështje e tillë do të zgjonte ndjenjën e zilisë tek të vëllezërit dhe mendoi se tregimi i

një ëndrre të tillë nuk duhet ta dëgjojë askush, përveç babait të tij, sepse ai e kishte parë se vëllezërit e tij do të ndiheshin të zemëruar dhe do të bënin çmos që ta shkatërronin. Ai e dinte se ata ishin njerëz të pabesë dhe se nuk mund t'u besohej. Ai i tha:

- Jo, i tha Beslirit.

Duke ia drejtuar fjalën të gjithë të pranishmëve, i Dërguari i Allahut tha kështu:

- Kini frikë Allahun dhe trajtojini fëmijët me drejtësi!

Pastaj, duke iu drejtuar Beslirit, i tha:

- A dëshiron që të gjithë fëmijët të të respektojnë njëlloj?

- Po, - iu përgjigj Beslini.

- Atëherë, mos vepro kështu! [28]

I Dërguari i Allahut propozon një zgjidhje paritmore të çështjes dhe e cazuron nga themeli një problem të mundshëm. Sigurisht brenda një shtëpie, paragjykimi i njërit fëmijë ndaj të tjerëve së paku mxit te fëmijët e tjerë ndjenjën e zilisë ndaj vëllait apo motrës së zgjedhur duke i bërë dallimtë fëmijët, vëllezër e motra, armiq kër me shkaqet dhe burimet e tyre të mënyrës për t'u trajtuar me ftuqi, pastaj, me ato të një njëjtëje fëmijë të ajërt asgjë pa vonë, para një njëjtëje që ju kujtoi dhe ju ndeza ato ndjenja të pakëndshme që njëriu nuk mund t'i shmangë. Ne mjer-tjetrin. Mirëpo, gjithsesi, një hare nuk ështe tregua dot bujar një jetuh dhe, në një moment, me egoizmin e tij, ka shfaqur të sigjlie që nuk e kanë prirur asgjë të këtij lloji. Dhe ju, duhet pa dashje e kanë shtresuar këtë në një kuti të krijuesit. Pothuajse çdo njeri kalon duke lënë një gjurmë në turizm e njerëzit për t'u trajtallur me fuqi, pastaj, me ato të një njëjtëje fëmijë. Kështu edhe ju, më vonë, para një njëjtëje që ju kujtoi dhe ju ndeza ato ndjenja të pakëndshme që njëriu nuk mund t'i shmangë. Zemërimi mërisë dhe i thoni atij: "Fundja urrejtja për t'u trajtallur një se i tillë je ti!"

Dhe tani merudoni grumbullimin një më të këtyre ngjarjeve negative dhe ninjëjallien me forcë të disave prej tyre. Dhe ç'bëni atëherë ju? Pothuajse të gjitha këto turbullira të ardhura të cilit të shtresuara në kujtesë apo ngrysëtësë, do të ritrajallen me forcë dhe një ngjarje të re, si rezultat që ta zemërojë dhe ruxisë atë. Kështu si rezultat që ai të mos ju dëgjojë dhe të mos ju binde fare!

jul." Atëhere edhe ata i përgëzuan po ad seriozisht: "Ve alejkum selam, pse edhe ky, o i Dërguari i Allahut!"[29] Ai u lejtë të martohet me gratë e tyre dhe të kalojë natën me to.

c) Përfitimi i ndjenjës së binjakëve

Njëri nga mendimet e turpshme për injorimin është edhe ky: "As tyt eti nuk duhet t'i bindesh!" Është një mendim filozofik dhe i gabuar. Prototi (s.a.s.) u sugjerontë të tjerëve gjithmonë ideo të e bindjes dhe të fëmijët që ai nilumin nga atëri, nuk dinin gjë tjetër për të veç bindjes. Në sy të çoloxhit ai ishte emin, i besueshëm, i bindur. Çlirimtarësi, edhe shoqëria e përbërë prej individësh të tillë do të ishte e besueshme dhe e bindur.

Përsëri stipas një hadithi me burim imamit, Prototi porosit:

> "To de se dikush prej juaj i premton fëmijës një gjë, ta mbajë premtimin sido që të bëhet!" Kjo na e bën kreit të qartë se sa i gabuar është mendimi, "fëmijë është, edhe sikur ta gënjejë, s'bëhet gjë"!

Pa dyshim, çdo gënjeshtër dhe çdo thënie kontradiktore, si një fjarë e mbjellë në kokërr në të ri, në mos sot, mesër do të mbijë si një bimë helmuese dhe do t'i paralizojë përparësitë tuaja edukative. Prirjedënt duhet të jetë gjithmonë të drejtë e të rregullt drejtë. Furnizia pret jeni një shtesë të rregullt, s'pritet të për vepra drejtësi!

Në asnjë mënyrë s'duhet t'u lini shteg fëmijëve që të thonë për ju: "gënjeu", "e ka mbajtë fjalën", "u treguan i paarsyeshëm", etj.

Në fakt, kjo përbën vetëm një aspekt të çështjes. Po de se do ta trajtonim çështjen duke përfshirë në të gjithë e fëmijës, pluna ndërlikohet edhe më shumë. Sidomos po de se ju ia lini çdo gjë fëmijërisë se të dhe nuk kuti në dhe dhe të ardhmen, do të vijë pa u kuptuar të pësojnë ndjenjat e të më të shembyni një gabimeve tuaja. Ju mendë ditë që të shkuar kontradiktore, fjalët, veprimet negativa brenda doni se ajellet kontradiktore, të mje dhetore. Pastaj vjen shpërbisë, për të cilat fëmijës bëhet dëshmitar, ai në të shumtën e rasteve nuk i kuptoni, u kalon anash dhe i harron, kurse të gjitha ato regjistrohen në mos u ështrie kuntë në mje dhetore. Pastaj vjen kultyrës së të ajkur të regjistrohesin në mje dhetore. Ky kohë dhe ato dalin në shesh të tëra menjëherë dhe kjo dalje, ky shpërthim jashtë, disa herë bëhet i itllë që ta marrë para duke e zvarritur tërë familjen bashkë me mënyrën dhe babanë!

Praktikisht çdo njeri që kërkon të bëhet mësues e baba, duhet të dijë, në një nivel të caktuar, pedagogjik e psikologjik ose, më e paktë, t'i njohë parimet përkatëse të Kur'anit dhe pastaj t'i thotë "Bismillah" një jetë të re!

Rritja e fëmijëve nuk është çështje e thjeshtë. Dikur dështojnë kuptohet pas bleteve dhe pata ndjekur një kurs për bletërritës. Dhe atëherë e pashë se sa e vështirë që të mësosh me bletë! Po si kjo, duhet mësuar për t'i dhënë shoqërisë individë të mirë. Askush duhet ta harrojë se sa i rëndësishëm është edukimi i një qenieme potencial të mund që përjetojon sa e sa vajtje-ardhje mes nivelit më të larët dhe nivelit më të ulët të vlerave të ekzistencës së vet, për ta ngjitur atë në një nivelin më të larë të qenit njerëz!

b) Fëmijët duhen trajtuar me seriozitet

Prototi (s.a.s.) i trajtonte fëmijët me shumë seriozitet. Kur i vinin prapë fëmijët, ai, si të ishin të mëdhenj, u drejtohej me porosë, pastaj i merrte ata dilkë mbi shpinë, dilkë në prehër dhe duke i trajtuar barazisht, i lirte të kënaqur të gjithë.

Disa herë, kur takonte në rrugë fëmijë që luanin, u drejtohej si të mëdhenjve duke i përshëndetur: "Es-selamu alejkum, pse

Ata duhet t'ju shohin dhe t'ju dinë nëse gjithmonë si vetëmohues besnikë, të fjalës, besimtarë, të durueshëm, të virtytshëm!

d) Shkallëzimi në edukim

Femija duhet të dijë ato gjëra që duhet t'i dijë. Ai duhet të mësohet dhe edukohet në mënyrë të shkallëzuar sipas moshës. Këtë çështje merr dojnë ta trajtojmë me gjerësisht në pjesët më tej.

Ashtu siç e vuajtëm femijërinë e porsalindur duke u mbështetur në porositë e specialistëve përkatës, ashtu dhe duhet ta mësojmë dhe edukojmë atë sipas porosive të specialistëve përkatës.

Po qe se femijës që ka ardhur në moshën e shkollës së mesme i thonë kategorikisht, pa asnjë argument "Zoti ekziston", kjo mund të mos vlejë për këtë fëmijë. Por po qe se ngarkohen me ndërtimin e opinionit mbi ekzistencën e Zotit. Por po qe se se mbi formimin tek ai të bindjes filozofike që të ndikojnë ansambli i komponentëve-filozofikë dhe ata nuk janë të vetëdijshëm për to, atëherë mësuesi ka detyrën që t'i japë atë gjë që është e nevojshme, mjedisin kulturor, etj.

Ndjesëmëria në edukim

PJESA III

Ndjeshmëria në edukim

Po qe se folefa familjare që keni për të mprirur ose që keni mprirur, është një kualifikim që ju i bëntë të kenaqur Allahun (xh.xh.) dhe Profetin (s.a.s.), mund të thurfet se prezenton të arsyetime. E thënë ndryshe, po qe se të rritni e përgatitni jangë të orientuar për t'u bërë unet, basikësi e Profetit (s.a.s.), mund të konsiderohet se e kanë mugën të hapur, kurse ju mund të konsiderohen të lumtur. Por po qe se drezat e përgatitur nga ju u janë lëngë amanet mugëve dhe janë në opozicion me ferë, madje, armin të xhamatit, ata konsiderohen të patët gatitur si armin të islamit, që janë haram, që, me sjellje e tyre jofeqësishme, shkelin rregullat e përgjithshme. Përgatitja e drezave të atë për të merdhuar në mënyrë besnike ndaj rregjeve ideore të veta, të thellë, me horizont, të mëshirshëm dhe të respektueshëm ndaj mjerinit, është nga një deklyrat tona kryesore. Kjo deklyrë e rëndësishme fillon me mprirjen e vetëdijshme të folesë familjare dhe vazhdon gjatë gjithë jetës e kualifikuar nga arsyeja logjika dhe gjykimi.

Nisur nga kjo, familja duhet trajtuar si një institucion i mbështetur në kryesën e fesë, me bosht arsyen dhe vetëdijen dhe i duhet dhënë vazhdimësi duke marrë për bazë pëlqimin e Allahut. Profeti (s.a.s.) tërhoq vëmendjen se ka për t'u krenuar me shtimin dhe shumimin e umetit, basikësisë së tij. Nga ky këndvështrim,

një brez që s'e njeh atë, sado shumë që të jetë, jo vetëm nuk do të keqe ndonjë vlerë para Allahut (xh.xh.), por nuk do të përbëjë vlerë as sipas Protokit (s.a.s.).

Pranohej, ne, nga njëra anë do t'i presim rregullit e prirjes ndaj se keqes duke u kthyer nga Allahu e duke bërë perdesë, nga ana tjetër, me hapa që do ta fuqizonin pritjen ndaj se mirës me anë të luftës, adhurimeve dhe punëve të mira e të dobishme, duke bërë çdo gjë të nevojshme me zemër, me punë e me fjalë, do të vazhdojmë të presim në mënyrë aktive.

Kur'ani mrdhëron:

> "Thuaj: "E keqja dhe e fëlliqura nuk janë njëllo) me të mirën dhe të pasurën; edhe nëse e keqja dhe e fëlliqura të kenë çuditë numerike marramendëse e mahnitëse, ky realitet nuk ndryshon. Atëherë, o ju që keni arsye, kini frikë Allahun që të shpëtoni!" (Kur'ani, Maide, 5/100)

Po, disa herë mund të ndodhë që epërsia sasiore e të keqes dhe e të këqijve mund t'ju fërfëllin vëmendjen e t'ju lërë të mahnitur, por duhet ta dini se, në vështrimin e Allahut të mëvetësishëm, e keqja dhe e ligësia nuk kanë asnjë peshë dhe të gjithmonë dështojnë para të mirës dhe të mirës. Atëherë, ju gjithmonë duhet t'i jepni përparësi përgatitjes së një brezi që, me bukurinë e të tërë xhenetit, ta ndiqni të bukurën dhe të bëjmë, me zemër e shpirt para së gjithash, ta bukurojë dhe të bëjmë botën edukues i të bukurës!

1. Sëmundja e bamalitetit

Në një hadith të njohur (autentik), Profeti (s.a.s.) thotë kështu: "Në të ardhmen, ndjekësit e librit dhe kompe të tjerë do të sulen mbi ju siç sulet i uriturit mbi soçër dhe do të këtkojnë t'ua marrin kafshatën prej goje." Me fjalë të tjera, do të bëhen mbi ju siç bindet i uriturit dreqit bukës për t'ua rrëmbyer kuletën prej dore, për t'u ulur mbi gëzatë dy këmbë dhe për t'ua

Sahabet, shokët e tij, e pyesin: "Atëditë kjo a do të ndodhë për shkak se ne do të jemi më pakicë, o i Dërguari i Allahut?" Dhe ai iu përgjigjet: "Jo, përkundrazi, ju atë ditë do të jeni teleç të shumtë, por Allahu do ta këtë mxjerrë nga zemrat e armiqve ndjenjën e dridhjes para juaj (ju do të dukeni në sy të armiqve të padenjë për t'u respektuar, nuk do të jeni sigurë dhe nuk do t'i bëni dot ata ta ndjenjnë e bamalitetit!)."[3]

Sahabet e pyesin: "Çfarë të thotë "vehen", o i Dërguari i Allahut?" Dhe ai u përgjigjet: "Vehen do të thotë dashuri për këtë botë (kalimtare), vërtitje e kësaj bote më plan të parë dhe frikësim nga vdekja."[4]

Pa dyshim, po do de se një shoqëri e vë këtë botë, duke e trajtuar më arrët e saj dë këmë lidhje me interesa materiale, egoistike e të ulëta, pra, dë kamë lidhje me zemër e shpirt si synim duke u orientuar kah ajo me zemër e shpirt dhe duke e lënë mënjanë pëlqimin e Allahut, pra, po de se paraqëlqen këtë botë dhe gëzat e saj ndaj Allahut, edhe si kur të thotë "La ilahe illAllah, nuk ka zot tjetër veç Allahut", nuk mund të thuhet se e ka orientuar zemrën dhe shpirtin kah Allahu. Këtu, duke thënë, "Allahu do të fusë më zemër të tuaj bamalitetin dhe atëherë jo para armiqve do të bini mundur", si dhe, më më lartë tjetër, duke folur mbi hequen e drojtjes së armiqve, Profeti (s.a.s.) tërheq vëmendjen mbi mënyrën e dëmshmin e disa detyrave, si "urdhërimi i të mirës dhe ndalimi i të keqes"[3], parashtrimi i besimit mbi ringjallien dhe llogaridhënien.

Atëherë, dëllimi më i madh për me duhet të jetë përgatitja e më brezi shumë besimtar, tejet të fuqishëm materialisht e moralisht, të vullnetshëm për të çarë malet, parasahkues sa për ta hedhur poshtë botën me asgjëkund e sa[i] banale dhe të shumtë, si dhe impresionues

2. Dëfyra e grusë

Protoferi (s.a.s.) porosit:

"Allahu (xh.xh.) për asnjë gjë nuk ka ndëshkuar aq rëndë sa çfaqësimin dhe praktikimin hyjnor është gjendja e grave dhe femijëve."

Kur gruaja nuk e kryen detyrën e saj, kur ajo jepet pas fantazive të ndryshme jashtë detyrës së saj, kur femijët braktisen, kurse të rinjtë turbullohen nga mendtë, kur epshi hyjnor ritim, duhet të kemi frikë nga humbja e duririt kthehet në fatkeqësi.

Po, nje breza që e ka lëshuar veten në mëkate me vullnetin e vet, nje breza i shkatërruar, i shtrembë pas ndjenjave të ulëta, është i paracaktuar për të rënë nën ndëshkimin hyjnor. Atëherë, detyra e parë që i bie çdo kryetari muslimane, besimtare, të përkorët, besnikë dhe i jetës nje familjeje është që të zgjedhë për shok të jetës nje femër muslimane, besimtare, të përkorët, besnike, duruese, të sinqertë e të mirë. Ja, nje mësuese dhe edukatore e të rinjë, nje baskëshorte me të dëlirë mund të diskutosh e të ndash hallë, nje bashkëshorte me të dëlirë mund të diskutosh e të ndash çdo gjë në jetë, është baza më e rëndësishme e lumturisë së të dy botëve. Sigurisht, kur njeriut do t'i duhet t'i përasht njeriut mjerial materiale e shpirtërore, do t'i duhet edhe nje baskëshorte me lokë e zemër që të mund t'i kuptojnë dhe ndjenjë ato, gjë që është tejet e rëndësishme, sepse fëmijët që do të dalin në atë shtëpi, do të mirren nën vëzhgimin e nje mësueseje dhe edukatoreje të tillë.

3. Cilësia më pëlqyeshme

Kur'ani, ku rëndësia që i jepet sasisë është e kundërt, bën këtë spastrim:

"Ta dyshim, Allahu në shumë vende (fusha luftë) dhe në luftën e Hunejnit në ka ndihmuar ime. Epërsia numerike in pak bëri t'ju pëlqejë vetja, por nuk pati vlejtur asgjë për t'ju shpëtuar nga disfata. Me gjithë gjerësinë e saj, toka ju pati ardhur e ngushtë dhe më në fund, ju dolët kthyer prapë." (Kur'ani, Tevbe, 9\25)

Luftën e Hunejnit Profeti (s.a.s.) e pati zhvilluar pas ngadhënjimit të Mekës. Në fillim, përballë Hevazinit, muslimanët nuk dëshironin të luftonin, por fitorja e parë e dha fjalë këtë. Ata dëgjuan sjellë siç u takonte. Atë ditë për të cilën bën fjalë Kur'ani, ata të bekuar, duke parë vazhdimin e favorit të Allahut për ta, patën mendime: "Para kësaj nuk kishim të ishim askush s'mund të dështojë". Por, kur e patën parë vetën para shigjetësisë të Hevazinit, duke patën shpëtuar dot nga nje trondije e përkohshme. Kjo do të thotë se dhe mes njerëzish të bekuar si ta ka që është ad me rëndësi.

Sigurisht, e rëndësishme është thelbësia, pesha e personalitetit, është të jesh i matur. Ndërkaq, mesë ata dënë të ardhur[34], trondija e përkohshme ajo dhe tërheqja është të Allahut, mëkat, jo. Ajo çka kërkohet të pas tyre, gjymah, kurse nesh, jo. Ajo kërkohet të thelsohet nuk është me rëndësi. Edhe Kur'ani kësë na tregon. numerike mbajtur parasysh faktin që ky ajet nuk është shprogruar dhe Duke konkluzioni i tij nuk e ka humbur aktualitetin, duhet të themi se, pavarësisht nga gjeografia ku ndodhen, muslimanët duhet ta lidhin çdo gjë jo pas epërsisë numerike, por pas marrëdhënies me Allahun, pas cilësisë, thelësisë shpirtërore.

Edhe sikur të ndodhemi në pakicë e të dobët si bashkësi e Muhamedit, po de se mund të orientohemi kah Allahu dhe të jetohemi me emocionin e tregimit të dëlkajë, me ndihmën dhe favorin e Allahut (xh.xh.) pa lejtë do të arrini sukses. Në kundërt, po de se tërhiqemi në shtëpitë tuaja dhe e harrojmi mardhënien me Të, Allahu ju rrafshë, sado shumë që të bëhemi e sado epërsi numerike që të kemi, nuk do të përbëni asnjë vlerë!

4. Detyrat ndaj fëmijës

a) Përgatitja e mjedisit të edukimit

Që fëmijët tanë të mund të rritem në mënyrë të përsosur, është kushti që edhe mjedisi ku rritem dhe edukohem të jetë i përsosur. Sigurisht, çdo fëmijë formësohet sipas mjedisit dhe më pijtë kuptim, konsiderohet fëmijë i atij mjedisi. Në kryë të el-

emërtëve të miedisit në jfalë vjen familja. Pastaj, shkolla. I treti, shoqëri dhe mitje. I katërti, rrethi shoqërore mund të përmendim edhe dyqanin dimit. Në jetën shoqërore mund të përmendim edhe dyqanin e rrobaqepësit, punishten e marangozit, dentistin e pastrimit të rrobave dhe sektorë të tjerë të shërbimeve. Po de se jo mund këmi bërë dot një vlerësim të mirë të këtij miedisi dhe nuk i këmi zbvilluar instinktet e tij në këtë drejtim, inteligjencën. Sigurisht, po de se një virus çfarëdo bëhet i pasëmjaftueshëm. Sigurisht, se është i prirshur, edhe fëmija një dite pa këtë drejtë do të prishet mjedisin, duke filluar që nga familja e duke vazhduar në Pranda mjedisin, duke filluar që nga familja e duke vazhduar në çdo etapë të rritjes dhe rritjes së jetës, duhet ta bëmi të përshtatshëm për rritjen dhe edukimin e personit të fëmijës. Sepse pasi të ngjajë e kegja, është e pamundur t'i kthesh gjërat nga fillimi dhe ta regullosh gjendjen.

b) Ushqimi i fëmijës me gjëra ballafl

Edhe ushqimi i fëmijës me gjëra ballafl, të ftuara me të drejtë e në mëngyrë legjitime, duke filluar nga periudha e paraformimit të tij në barkun e nënës, ka rëndësi të jashtëzakonshme. Duhet ta dimë në mëngyrë të pretë se, në periudhën e zhvillimit të fëmijës, një shkëputje në një ndodhi çfarëdo në të cilën jemi të detyruar të lidhemi pas Allahut, rrjedhimisht edhe të fëmijës si një treshtanë negativ dotë edhe përkohësisht, gjë që do të mëtet me filozofi, shkencë shoqërore, etj, do të mbështetet dhe përfocohet me materialet e ati niveli. Po de se në një shtëpi ka respekt ndaj Allahut dhe bisedohet shpesh për Të, mund të konsiderohet se kemi kapur syrinin për ta bërë fëmijën të thotë që të kërkojmë të thotë. Sigurisht, po de se në një shtëpi bihet në mukë e në sexhde me emrin e Allahut dhe ndjehet një impresionim i thellë kur përmendet emri i Tij, nuk do të jetë e vështirë që fjala e parë që do të thotë fëmija në mëngyrë të vullnetshme, të jetë "Allah"! Sepse në një shtëpi të tillë çdo gjë mundohet se ecën në orbitën e vet!

c) Regullimi i dozës së daljuriës

Kur Allahu të na dhurojë një fëmijë, asnjë send thotë edhe Kur'ani, nuk duhet të ndodhë që, duke u lejuar pas tij me të gjithë zemrën dhe me një dashuri fëmijës një dashuri më ekstrem duke shfaqur, larg dotë, ndaj fëmijës një dashuri si ndaj Allahut!

holla të fëmijës mund të atrofizohen.

Të gjitha këto janë pjesë të detyrave që duhet të plotësojmë ndaj fëmijës si shprehje të marrëdhënieve tona me Allahun (xh. xh.) e me ferë. Po t'i sjellim në një shoqëri energjitjek mund të bëhemi si një shoqëri e vend këto detyra me përpikëri.

d) Regullimi i mjedisit familjar

Në hadithin profetik porositet:

> Fjala e parë që duhet të thotë fëmija, duhet të jetë "La ilahe il'Allah, nuk ka zot tjetër veç Allahut!" ﷺ

Kur fëmija ështe ende 2-3 vjeç, fjalët e para që i dalin goje vetvetiu janë "nënë-babë", kunse fjala që ai duhet ta thotë me vullnet duhet të jetë "Allah (xh.xh.)". Sepse Allahu është i paracaktuesi, i pasqyrë dhe i gjithëpërfshirë". Pastaj, pas këtij shtresimi bazë, mbi të cilën jemi të detyruar të lidhemi pas Allahut, rrjedhimisht edhe të fëmijës si një treshtanë negativ dotë edhe përkohësisht, gjë që do të mëtet me filozofi, shkencë shoqërore, etj, do të mbështetet dhe përfocohet me materialet e ati niveli. Po de se në një shtëpi ka respekt ndaj Allahut dhe bisedohet shpesh për Të, mund të konsiderohet se kemi kapur syrinin për ta bërë fëmijën të thotë që të kërkojmë të thotë. Sigurisht, po de se në një shtëpi bihet në mukë e në sexhde me emrin e Allahut dhe ndjehet një impresionim i thellë kur përmendet emri i Tij, nuk do të jetë e vështirë që fjala e parë që do të thotë fëmija në mëngyrë të vullnetshme, të jetë "Allah"! Sepse në një shtëpi të tillë çdo gjë mundohet se ecën në orbitën e vet!

c) Regullimi i dozës së daljuriës

Kur Allahu të na dhurojë një fëmijë, asnjë send thotë edhe Kur'ani, nuk duhet të ndodhë që, duke u lejuar pas tij me të gjithë zemrën dhe me një dashuri fëmijës një dashuri më ekstrem duke shfaqur, larg dotë, ndaj fëmijës një dashuri si ndaj Allahut!

Për shembull, pasjetër duhet llogaritur që, nën rrezatimet e syrve mëkatarë të dikujt me ndjerjen, me mendimet të fëlliqta, me sjellje të fëlliqta, me fjalë të fëlliqta, disa ndjenja të

Një sjellje e këtillë, në vështrimin e Allahut (xh.xh.), mund të quhet një lloj politeizmi.[37] Po, nuk ka dyshim se shtënia drejtpërdrejt pas dashurisë për fëmijën duke e harruar Allahun është një gabim i madh. Veçanërisht, në një aspekt, edhe një dashuri që do t'ju shtynte ju në veprime të tilla të pallogaritura ndaj fëmijës është e dëmshme. Ja, pra, kjo duhet të jetë dashuria e ndaluar sipas Allahut (xh.xh.). Po qe se dashurinë që duhet të tregoni ndaj Allahut (xh.xh.), e ktheni ndaj një genieje tjetër çfarëdo, të vdekshme, kjo mund ta prekë, ndonjëherë, durimin hyjnor.

Prandaj, maturia në dashuri është shumë e rëndësishme sepse:

1. Mbreti i zemrave është Allahu (xh.xh.). Askush nuk duhet ta zërë në zemër vendin e dashurisë për Të.

2. Duhet ta dimë pa dyshim se fëmija është amaneti i Allahut (xh.xh.) për ne. Dashuria dhe interesimi që ndjejmë ne për fëmijën është një paradhënie dhe stimul për ne me qëllim që të kujdesemi për atë amanet. Po, dashuria jonë për fëmijën është vetëm një dhuratë e Allahut Mëshirues e Shpërblyes që ju të kujdeseni pa të metë për atë amanet që jua la në dorë.

f) Shembulli i mirë

Ndjenjat që ushqejmë për fëmijët që po rrisim, mendimet, fjalët, jeta ndjesore, sjelljet tona duhet të kenë gjithmonë për synim të bëhen shembull. Po deshëm që ata të rriten në mënyrë të përkryer, jemi të detyruar t'i kushtojmë jashtëzakonisht vëmendje kësaj veçorie. Për shembull, po dëshiruam që ata të falin namaz, duhet të falemi në sytë e tyre me kujdesin më të madh duke treguar me sjelljen tonë kujfijtë e edukatës ndaj Allahut (xh.xh.). Duhet të themi gjithmonë të drejtën duke u shmangur nga gënjeshtra. Po deshëm që ata të mos thonë fjalë të papërshtatshme, nuk duhet të përdorim në shtëpi asnjë fjalë të papërshtatshme dhe në kujtesën e tyre nuk duhet të shkruhet asnjë fjalë e tillë. Po menduam që të bëhen të vyer, që të jetojnë të ndershëm, që të jenë të ndjeshëm ndaj nderit të të tjerëve sa ndaj nderit të vet, duhet të bëjmë çmos që shembullin e kësaj ata ta marrin në shtëpi duke u bërë ne heronjtë e parë të kësaj pune.

Po deshëm që fëmijët tanë të këndojnë Kur'an, që të bëhen të afërt të të vërtetave kur'anore, duhet që në shtëpi të diskutohet Kur'ani nga mëngjesi në mbrëmje, duhet të tregojmë respekt për pozitën e lartë të Kur'anit në mënyrë që të mos i shtyjmë ata në kundërshti.

Prandaj, fjalët, ndjenjat, emocionet dhe sjelljet janë në shtëpi faktorët edukativë më me ndikim dhe duhet të vlerësohen patjetër. Ndryshe, po qe se çështjen ua lini vetëm të tjerëve duke u thënë, "tregojini diçka këtij", s'keni bërë asgjë.

g) Edukimi i fëmijëve me ndjenjën e vlerësimit dhe të dashurisë për Allahun

Siç dihet, në vitet e shkollës tetëvjeçare, më saktë gjer në moshën e pubertetit, fëmija nuk është i detyruar të kryejë detyra fetare, prandaj, nëse kryen ndonjë detyrë të tillë, por me të meta, kursesi nuk duhet qortuar.

Ndërkaq, duhet ditur edhe se gjithçka që do t'i themi a tregojmë fëmijës gjatë kësaj periudhe kur ai s'ka përgjegjësi fetare, do t'i mbetet për jetë në mendje e në zemër. Edhe ndjenja e vlerësimit është ndër gjërat që duhet t'i edukohen dhe ngulitem atij në këtë periudhë. Kjo ka shumë rëndësi. Fëmija duhet t'i njohë të mirat që i vijnë dhe, para të mirave, duhet ta falënderojë edhe Allahun (xh.xh.), edhe njerëzit. Ndjenja e vlerësimit, e edukuar në këtë periudhë, do të bëjë që në të ardhmen ai të bëhet një njeri mirënjohës dhe falënderues. Madje, me kohë, kjo ndjenjë do të kthehet në cilësi të karakterit të tij.

Në këtë mes, një çështje të veçantë përbën tregimi fëmijës i dhembshurisë, mëshirës dhe bamirësisë së Allahut (xh.xh.) që na ka ushqyer e rritur me të mirat e Tij. Duhet t'i tregojmë fëmijës se si na ka ushqyer Allahu, si është kujdesur për ne, si na ka dhënë dashuri dhe, duke i thënë, "Allahu është shumë i dhembshur, na mbron ne nga të gjitha të këqijat e fatkeqësitë", të nxisim te fëmija ndjenjat e besimit, sigurisë dhe dashurisë ndaj Tij. Ne duhet t'ia bëjmë të qartë fëmijës se edhe kafshët më të vogla ushqehen me mëshirën e Tij.

h) Tregimi me dëndrim ose komunikimi pa fjalë

Mësyra me me rrdhikim ne procesin e mesimit dhe edukimit është tregimi dhe komunikimi me dëndrim, shelliе e gjeste. Kregullimi i perkrhatshem i jetes ne shkepi është pakrashasimsht me me rrdhikim ne komunikimin e rrje ideje dhe ne edukimin e femijes.

Kështu, sikur ta sillte rasti që femija t'ju shkrte jo nje rrje rasnaz të pasmesnatës duke u fjur me rje përkushtim të thellë, kjo do t'i tregonte ahij, ne rrje mësyrë prekese e të pashkyeshme dashurie tuaj të thellë rrdaj Krijuesit. Por po de se do të përpiqesht t'ia tregoni rdjeniat tuaja vetëm me fjalë, nuk do të arrinit dot të bëheshit i besueshëm dhe i rdikueshëm mbi të.

Hz. Aishen (r. anrha) e pafën pyetur se cili ishte moralli i të Dërguarit të Allahut dhe si u de përgjigjur: "A nuk keni rdonj Kur'an ju? Moralli i tij është Kur'ani!" [38]

Nga ky hadith me kuptimmë kemi: i Dërguari i Allahut, profeti Muhamed (s.a.s.), kishte ahë mësyrë jetese që përputhej me ahë çka kërkonte Kur'ani.

Kështu, duke na e përcjellë ne Kur'anin, na e përcillte të jetuar ar, të kthyer në jetë nga ai veti. Në mes kishte nje Kur'an të jetuar në jete dhe nje jete të kërduar në Kur'an. Prandaj ato dë thotë Profeti me fjalë dhe praktikisht, gjenin reflektim në zemrat dhe rdërdëgjeht e pasura, prandaresin nga të gjithë dhe të gjithë përpiqeshin t'i vinin në jetë ato.

Prandaj, dëndrimet tona nuk duhet të jenë të ndryshme nga fjalët tona. Ky dallim duhet hipokrizi praktike. Ndryshimi brenda-jashtë e shtyn femijën në dyfytyrësi, hipokrizi dhe në një mënyrë mendësi dualiste. Sipas shprehjes së Kur'anit, e bën atë të padëndrueshëm. [39]

Kur ju t'i flisni femijës për të mirat dhe dhuntitë e Allahut, basnkë me ju edhe ai do të mbushet me rdjenjën e mirënjohjes dhe falënderimit dhe do të thotë: "Mijëra herë falënderuar dotë Allahu (xh.xh.) dë na ka krijuar, na ka bërë

Kështu, ne mendjen e femijës, gjithësia do të formësohet si një qenie që shqipton emrat Mësimtues e Bamirës dhe ai do të rdjejë se të gjitha të mirat dërgues shtëpisë i ka dërguar dikush dhe zemra e femijës do të mbushet plot dashuri e mirënjohje për Krijuesin dhe Dhuruesin e atyre të mirave!

Ndërkaq, sipas mosbës, duhet t'ia kultojmë vazhdimisht femijës se:

po nuk dhe Ai, dhuri i shoges nuk jep shoge;
po s'qe mësëtore e Tij, nga qitnje e kqështoe nuk rrjedh punesht;
po nuk dha Ai, nga qitnje e kqështoe fije bari s'mbin;
po s'dëshi Ai, ne s'munnd të flasim;
po s'ma bëri Ai të dëgjojmë, ne s'munnd të dëgjojmë;
po s'ndërhyri Ai, qofsa s'ma rjomet dot,
stomaku s'ma tret, vesikat s'ma furkzionojnë...
Po, Ai është i zoti i të gjitha këtyre, bini inë!
Nuk i kemi bërë me këto, çdo gjë është prej Tij.
dhe nën vëzhgimin e Tij.
Atëherë, bini inë, po de se zemra me mbushet
me dëshmi për Allahun (xh.xh.) që i ka bërë këto
dhe që na ka dhënë nevë këto të mirat,
Ai do të na i ndërpresë të mirat,
Ai ose do të na i ndërpresë të mirat,
ose do të na e heqë prej dore mundësinë
për të përfitur prej tyre! [38]

Të gjitha këto do të përpiqemi t'ia bëjmë të dijtura fëmijës edhe me shellje, edhe me fjalë, edhe me shkimet, edhe me të

j) Autoritet

Eshte shumë jetësore që ne shtëpi të mos keqë bosllëk autoriteti. Po qe se ne shtëpi nuk ka një autoritet që do të siguronte harmoninë e saj, shtëpia nuk do të shpëtonte dot nga turbullia e dretjëmit dhe fëmijët, nga dualizmi i personalitetit.

Allahu (xh.xh.) urdhëroi Kështu në Kur'an:

"Mos u sillni keq ndaj tyre sepse Allahu është i larte e i madh!" (Kur'ani, Nisa, 4\34)

Bredha shtëpiake, nisur nga disa vegoni të caktuara, burri është përgjegjës për rregullin dhe harmoninë e përgjithshme. Madje mund të thuhet se ai është përgjegjës në shkallë të parë në shumë shtëpiake. Fëmijët vetëdijen e përgjegjësisë kanë nevojë për një nivel të lillë qështje. Në të vërtetë, edhe fëmijët kanë nevojë për një nivel të lillë përgjegjësie. Fëmijët dë shoh dartë vetëdijen e përgjegjësisë brenda pagëpërgjegjësisë dhe marëdhënia e urdhrave nga dy vetëve të bëjë dhe pagëpërgjegjësisë dhe të kuptojë e urdhëroj nga disa vegoni të rëmunjë mendimin e fëmijës.

Vegaërisht, kur fëmijë të keqë frikë mjerim nga prindërit, dukeë të jetë prezent i nëmës. Kështu, fëmijë nuk do të rdjejë vetmi. Në të kundërt, po qe se jeta familjare në shtëpi nuk mbështetet në një unitet të fillë, kundërshtitë dhe përplasjet do të vazhdojnë dhe të lamijen ku gjuaja është një koke më vete dhe burri, një koke më vete, fëmijët do të ritet pa rdjenja e të egër.

Ne mendojmë se, për brezat ideale, para së gjithash ka nevojë për një fole familjare ideale. Para së gjithash, familja duhet të lidhet pas Allahut. Kur prindërit ose njëri prej tyre do ta marrë në

mjerëz dhe na ka paljasur me dhuntë të panumërta, që na dërgon çdo favorizuar shëndet, na ka dhënë prindër, që na kritikuar ajrin, një dite sofra të mirash të rdrysëme, që ka kritikuar dhevn, pemët dhe na i ka dhënë nevë!"

Sidomos po ri sugjerom këto herë e po ri kusni në një orbite biseda dhe konsultimet që bëni në shtëpi, çdo gjë arrin një bukuri të veçantë.

i) Dhembshuria

Në edukim, dhembshuria ka rënë vend të veçantë. Protetë sillej me ad dhembshuri ndaj kujtohet që të më kenë thënë "pse s'e bëre" për një gjë që s'e pata bërë dhe "pse e bëre" për një gjë dhjetë vjet, por nuk më kujtohet. "[1] Po, ai sillej kështu, me bëmin shëndërimë të posaçme, saqë e linte në hije dashurinë dhe interesimin prindëror!

Ereş b. Malik (r.a.) rrëfen: "I shërbeva të Dërguarit të Allahut në ëdukim, dhembshuria ka rënë vend të veçantë. Protetë sillej me ad dhembshuri ndaj kujtohet që të më kenë thënë "pse s'e bëre" për një gjë që s'e pata bërë dhe "pse e bëre" për një gjë dhjetë vjet, por nuk më kujtohet. "[1] Po, ai sillej kështu, me bëmin shëndërimë të posaçme, saqë e linte në hije dashurinë dhe interesimin prindëror!

Po qe se fëmijë dukeet të keqë frikë prej dikaje, duhet të keqë frikë jo nga drunj, kërcënimi, ndëshkimi, por nga humbja e dhembshurisë së prindërve. Po qe se kharrtimi i kryerës së të asht, përfolja e syve të nënës bëhen për të ështohet më veprues dur se i ndjeni dhe bëhen pjesëtar i dhimbjeve apo vuajtjeve të tij. Kështu, kur ai të qaje, edhe jo një gjë mjafton dhe tepron për ta sjellë në shumë rëndësi që fëmijë t'ju besojë, të jetë i binNdërkaq, ka shumë rëndësi që fëmijë të ndjejë vetmi. Në të dur, përfolja dhe bëhen pjesëtar i dhimbjeve apo vuajtjeve të fëmijës, po qe se jeta familjare në shtëpi nuk mbështetet në unitet të fillë, kundërshtitë dhe përplasjet do të vazhdojnë dhe lamijen ku gjuaja është një koke më vete dhe burri, një koke më vete, fëmijët do të rritet pa rdjenja e të egër.

Ne mendojmë se, për brezat ideale, para së gjithash ka nevojë për një fole familjare ideale. Para së gjithash, familja duhet të lidhet pas Allahut. Kur prindërit ose njëri prej tyre do ta marrë në

dorë jetë çështje si një zgjvendës i Allahut, përsëritet e familjes si tridhjetë e besnikërisë ndaj Allahut, do të jetë ad të dertë, aq të vyer dhe zotërues të çështjeve, sa s'mund të ketë më të dytë dhe në até familje s'do të ketë më asnjë problem.

5. Pajtja me mortalin e Allahut

a) Edukata e të folurit

Çlirohesi, në një shtëpi, do të bisedoheni pumët që kanë të bëjnë me këtë botë, çështjet që lidhen me jetën. Ndërkaq, kur këto gjëra bisedohen në pranina e tij. Ndërkaq, po të ketë mundësi, çështjet që nuk e misht pranina ate një nuk i siellin dobi atij, sidomos gjërat që do ta interesojnë atë një nuk i siellin dobi atij, sidomos gjërat që do ta shpetësonin atë, të mos bisedohen në sy të tij. Sigurisht, vetvetiu që do të zhvillohen në shpirtin e tij në një perimdhë të bëhet vikitimë duhet të pëtrakëtohen shumë mirë e sdukët dhe ai s'duhet të bëhet vikitimë e gjëravë të padurueshme për të jemi, në shtëpi apo në punë, kur t'i kemi fëmijët pranë, takimet dhe bisedat duhet t'i bëjmë duke pasur parasysh gjithmonë pranimë e tyre.

Me sa të kemi mundësi, bisedat në sy të fëmijëve duhet t'i bëjmë mbi çështje të tilla si besimi te Allahu (xh.xh.), te të mirat e dhëna prej Tij dhe ferja e tij. Parimisht, në shtëpi duhet të diskutohet për çështje që kanë lidhje me formimin dhe të ardhmen e fëmijëve në mënyrë që ata të rritën me vetëdijen që këtekojnë prindërit. Po që se këto porosi pranohen si një recetë, një pjesë e madhe e problemeve që i përkasin të ardhmes së fëmijës mund të zgjidhje që më parë. Ndërkaq, çdo pertudhë e jetës së fëmijës do të kete edhe problemet e veta specifike tek të cilat do të ndalemi kur t'u vijë radha.

b) Masa në bujari dhe dhembshuri

Një çështje tjetër që duam ta prekim këtu, është edhe zhvillimi tek fëmijët i ndjenjës së bujarisë dhe dhembshurisë, përgatitja e tyre si herorë dhembshurie. Edhe në këtë çështje, rruga më e drejtë është shembulli personal. Fjala vjen, kur dikush te dera dhe

shtrin dorën dhe burri me gruan dalin me duart plot me gjëra për të dhe, me një sjellje përvujtërie, ia dëgjojnë me kujdes hallet, kjo bëhet për fëmijën mësimin më me efekt për edukimin e tij si njeri i dhembshur e bujar.

Ndjenja e dhembshurisë te fëmijët është edhe e trasheguesme. Për shembull, disa fëmijë, dyzh të vegjël, përlotën shpejt. Kjo është shenjë se ata në të ardhmen do të bëhen njerëz pak a shumë të ndjeshëm, të brishtë, delikatë. Çështë e vërtetë, disa herë fëmijët përlotën për të tërhequr vëmendjen ose për të arritur që t'u plotësohen dëshirat, por përlotja e ndjerë është dicka tjetër. Qoftë kështu apo ashtu, po de se mërndojmë t'i kemi ose të na bëhen fëmijët të bujë, bujarë dhe të dhembshur, duhet ta bëjmë familjen një mjedis të ngrohtë, të bujë, plot dashuri dhe dhembshuri mes pjesëtarëve të saj.

Rritja e fëmijës si kopracë ose, siç thotë popull, dorështrënguar, të dhënë pas interesave dhe mirëqenies materiale, mund të duket shkak që, në vartësi të disa kushteve të caktuara, ai të bëhet egoist, interesxhi, ambicioz, ekspansiv dhe kundërshtues. Po de se një fëmijë i tillë nuk rritet sipas moralit lyjmor, kjo gjendje përbën për të fatkeqësi si për jetën e këssaj bote, ashtu dhe për jetën e pasosur të tij.

Mësimi dhe dhembshuria janë shumë të ngrdësishme. Bujaria është shfaqje e një shpirti të tillë. Heronjtë e dhembshurisë janë gjithmonë të humbur materialisht. Por bujari mund të jetë në xhenet edhe në dotë mëkatar apo hereltk. kurse mundësia e besimtarit kopracë për të hyrë në xhenet është e ulët. Pranadaj fëmijëve u duket zhvillimi adjenja e kepardhies dhe dhembshurisë, të mos bëhen ambicioz e të jepen pas interesave të kësaj bote, për rrjedhojë, t'i harrojnë Allahun dhe mjetësit. Sigurisht, do t'ia mësosh fëmijës të dhënët mos bëhet materialist, dë në jetën shpirtërore të lidhet Allahut. Ndërkaq, le ta kuptojmë edhe një herë se, të dhënët pakatkisht dhe po s'u tregua dhe me

c) Shpërblimi

Fëmija duhet shpërblyer më raport me sukseset që arrin. Mënyrat, duhet të bëhen zgjedhje me qëllim që të jetës besimore-ligjore, qofte në qëndrim e mendimit të arritë ose sukses legjitim është domosdoshmëri e moralit lytjnor.

Nga ky këndvështrim, "nëse baba" do të thotë pak edhe mendimtar, ervudi dhe edukator. Prindërit do të dinë, do të mendojnë, do të vëzhgojnë, do të kuptojnë për fëmijët dhe do të dinë ata ku të fëmijëve. Sigurisht, po do se prindërit nuk do t'u japin rëndësi fëmijëve sa ç'u japin makinës, kopshtit ose arës, është e dashtë se ata do të mbeten të pazbavilluar në ndjenja e mendimo ose, e dashtë e nëse të atë. Edhe në këtë rast, asht sig u parashtrua më lart, kur ilustrata. fjala për edukimin tek fëmijët të ndjenjave të larta, duhet të drejtohemi burimit bazë që është moral i Allahut (kh.kh.). Ahyre dëshirë pune të mira, Allahu u jep në jetën tjetër xhenet kuptime ato nga ajo që bëjnë pune të këqija, ndëshkim.

Kur'ani thotë:

> "To që se falënderonë, edhe unë jua shtoj të mirat; po që se tregohemi mosmirënjohës, ndëshkimi im është shumë i rëndë!" (Kur'ani, Ibrahim, 14\7)

Dhe, të paisur me moralin e Allahut, do të përpiqemi që sjellje dhe dëndërimet tona para fëmijës t'i kemi ad të mahtra, sa edhe Allahu të mos na shtyjë në në vetmi!

d) Përgatitja e fëmijës për të mesëmmen

Një tjetër çështje që na duket me vend ta sqarojmë në fund, është edhe kjo: Trajtimi i fëmijëve sipas moshës, niveli, dëshirë dhe kulturës duke mbajtur parasysh edhe mjedisin ku rritet e zhvillohen. Njohuritë lëvare që duhet t'i japim fëmijës pesë vjeç

duhet t'i zgjedhim me atë metodë që është ushtrimin me të cilin duhet ta ushqejmë më atë moshë. Njohurritë që do t'i japim fëmijës kur të bëhet shtatë vjeç, do të jenë të gjitë dhe, kur të bëhet dhjetë vjeç, të këshirë me radhë.

Ndërkaq, është edhe një vegori e rëndësishme, sipas së cilës, çdo gjë që do t'ia sugjerojmë fëmijës, duhet të jetë për një person rudhë me të) se e tashmeri. Nga ky këndvështrim, niveli i edukatës dhe e jeton të arritë në, duhet t'i përkasë të ardhmes së tij.

Hz. Alin (k.v.) porosit: "Mësojini fëmijët për një kohë më të se kohë jinë) sepse ata i përkasin një kohe të vetë kulturës që se ky pasim trajtohet nga këndvështrimi i dijes dhe sëpërgjithshme, kuptohet se mjaftimi me dijet dhe kulturën aktuale është mendoshtë ose, me shpip, do të thotë se, me kohë tjetri vjen, jo zë e jo kalon, kurse jo mbetet shumë pasi! Trajtimi i këtij parimi nga këndvështrimi i mësimit dhe edukimit e ndihmon edukatorin që, duke e kapërcyer të fashmen dhe duke marë të parasysh periudhat e mëpasta, të caktojë për fëmijën një vitë në përpunë me to. Kur fëmija të jetë gjashtë vjeç, t'i japet një edukatë që t'i vlejë për në moshën shtatë vjeç dhe, kur të bëhet shtatë vjeç, të zbatohet për të programi për moshën tetë vjeç.

Si përmbledhje, mund të thuhet kështu: Mësimi dhe edukimi i zbatuar mbi fëmijën gjer me pesë vjeç duhet të vazhdohet shkallë-shkallë gjer në moshën pesëmbëdhjetë vjeç që është mosha mesatare e pubertetit. Po de se ngrihem e i japni të rinë mjeaftësuar edukimin që i përket pesëmbëdhjetëvjeçarit, do të thotë t'ia përmbysim çdo gjë që ka përvetësuar ai më parë, dëshmin dhe moralin.

Po de se jo ngrihem për t'i dhënë ca gjëra personit që jeni mgarkuar ta mësoni dhe edukoni, pa e kuptuar nivelin e tij shoqëror, mendor e ideor, e largoni atë me ndjenja dhe shpirt më jo. Po de se sot, paravëzisht një sërë praktikash mësimore e edukative të shërbehet, disa të rinj i kanë ndjenjat dhe mendimet evade të shërbehet plotësisht një favor

i Zotit për ta, ose ata nuk janë zhvilluar ende mendërisht; janë njëzet e pesë vjeç, por, si të ishin dhjetë a pesëmbëdhjetëvjeçarë, ndodhen shumë pas kohës në të cilën jetojnë. Nëse njëri prej këtyre përballet një ditë me një konsideratë të ndryshme fetare, kombëtare apo shoqërore çfarëdo që e kapërcen nivelin e tij, Zoti e ruajttë, trondtija në vlerat e veta dhe dezertimi i tij bëhen të pashmangshme!

Porosia që jep feja në lidhje me edukimin e shkallëzuar të fëmijëve është kështu: Po qe se fëmija e ka të detyruar namazin në moshën pesëmbëdhjetë vjeçare, mësojeni atë qysh në dhjetë vjeç. Kjo ka vlerë edhe për mësimin e fëmijës me agjërim disa vjet para se të vijë në moshën e detyrimit. Të njëjtën gjë mund të mendojmë edhe për specifika të tjera.

Dua të sqaroj edhe këtë që ne besojmë se dhënia e gjërave që i duhen dhënë fëmijës qysh në moshë të vogël është me ndikim më të madh. Ne mendojmë se nëse duam që fëmija t'i kryejë pa diskutim dhe plotësisht detyrimet fetare në moshën kur bëhet përgjegjës, përgatitja e tij duhet të fillojë qysh në moshë të vogël. Gjer tani ne e kemi parë shumë herë frytin e kësaj metode, jemi bërë dëshmitarë të kësaj shumë herë.

Këtu dua të flas mbi kriteret moshore të disa moshave të dhëna nga imam Xhaferi:

"Gjer në shtatë vjeç është periudha fëminore kur fëmija imiton gjërat që sheh dhe luan me lojëra të ndryshme. Ç'të shohë tek ju, e mëson dhe e imiton. Pastaj fillon mosha e marrjes së mësimeve. Në fillim vjen periudha e mësimit të Librit të Allahut që kërkon edhe po aq kohë. Pas kësaj vjen periudha e mësimit të hallalleve dhe harameve që ai i kupton dhe përvetëson me arsye, logjikë dhe gjykim që kërkon përsëri po aq kohë."

Sipas metodës së imam Xhaferit, gjer në moshën njëzet e një vjeç, fëmija ka plotësuar marrjen e të gjithë informacionit shoqëror dhe fetar. Atëherë, ai, gjer në këtë moshë duhet të përvetësojë në mënyrë të pakundërshtueshme çdo gjë fetare e kombëtare që të mos tronditet nga erërat e ndryshme kundërshtare.

Në një hadith të përcjellë nga Tirmidhiu, Profeti (s.a.s.) porosit kështu:

"Mësojuani namazin fëmijëve qysh në moshën shtatëvjeçare." [43]

Po, gjer në atë moshë, fëmija ka mësuar dhe është edukuar nga ju duke u nisur nga shembulli juaj. Pas kësaj, vjen koha kur ai do të mësojë duke vënë në punë arsyen dhe logjikën e vet, domethënë është gati të marrë mësime. Ndërkaq, disa e shohin këtë moment në moshën tetëvjeçare, kurse disa të tjerë, më e shumta, në moshën dhjetëvjeçare. Në moshën kur fillon mësimi i fëmijës, ai duhet trajtuar seriozisht dhe respektuar për t'iu zhvilluar personaliteti.

Profeti porosit:

"Ndjenja e turpit është një nga shtyllat e rëndësishme të besimit!" [44]

Kurse në një hadith tjetër, porosit:

"Ai që s'ka turp, s'ka as besim!" [45]

Atëherë, qysh në moshë të vogël duhet të përpendrohemi mbi brezat që mendojmë t'i rrisim të edukuar e që ta kuptojnë se ç'është turpi, në mënyrë që, kur të vijnë në moshën e pjekurisë, të pajisen me moralin kur'anor.

Eğitimi test i rsfet imiklpE

VI AsEIl

Edukimi fetar i fëmijës

Ashtu siç e parashtruam edhe më parë, në islam, martesa është një çështje shumë serioze dhe duhet trajtuar po me të njëjtin seriozitet. Në themel, ngado nëra dhe babai janë, në të njëjtën kohë, edhe mësuese dhe mësuese, martesa duhet mbrojtur kur kandidatët për bashkëshortë të vijnë në moshën dë të mund ta kryejnë edhe këtë mision.

Imam Xhaferi pati këtkuar një herë nga nxënësit e vet që ta shtyrnin martesën për më vonë. Edhe Ebu Hanifeja e pati përgrua për një kohë të cakktuar nxënësin e vet, imam Ebu Jusufin nga martesa, duke i thënë: "Para së gjithash duhet ta plotësosh përmbrën e mësimit dhe edukimit dhe, gjersa të të vijë koha e martesës, duhet t'i kesh martë paftejtë dijet që duhen martë. Në të kundërt, jeta shkollore të mbetet përgjysmë. Vetëm atëherë duhet të kesh një punë për t'ia siguruar me ballafaqu jetën familjes. Kur t'i kesh plotësuar të gjitha këto, vija e jetës do të të behet më e qartë." Ja, këshilloni e Hanifes nxënësin e tij të vetëm, atë që në përmbledhjen e kalitësit të absolutëve de nuk të ndihmojë e shqiptuar islamit!

Nga këta dy persona, mjeri është koka e madhe, ai i të dretës juridike teorike, Ebu Hanife, imami i shkollës sonë juridike-ëetare. Kurse tjetri, një imam i vegantë, i ardhur nga familja e Profetit (s.a.s.). Ajo çka duhet të kuptojmë ne nga këto dy raste, është se institucioni i martesës është një institucion mjaft serioz. Nisur nga kjo, duhet para nëse ata që kanë

për t'u martuar, kanë ardhur apo jo në nivelin e një mësuesi, e një edukuesi për të rritur fëmijë? Ose, a duket ta kenë mosbesim dhe mendojnë për ta ndarë jetën me një basketbollist apo basketbollistë? A i kanë paljetë e duhura për t'i përgatitur fëmijët sipas botëkuptimit tonë?

Po de se kandidatët mund t'u përgjigjen pozitivisht këtyre pyetjeve tona dhe po të kenë edhe besim në vetvete, mund t'ia lyjnë këtë punë e vet, mik mundën të gjejnë katër-pesë pika të dretjtuar veten e vet, mik mundën të gjejnë katër-pesë pika të përbashkëta për t'u martuë dhe bashkëjetuar me të tjerët dhe mjerrin çdo dite ngatërresa të tejа, mik mund të thuhet se janë piekur sa për t'u martuar dhe për të rritur fëmijë!

1. Përgatitja e fëmijëve të shumanshëm

Nëse duam që fëmijët t'i kemi të gruximshëm, me zemër, duhet t'i mos i trikësojmë me vamprig, diva, xhindë dhe perì. Ata duhet t'i rritsim e përgatitsim të frupishëm, me një qëndresë të brendshme që të mund t'u kundërvihet të gjitha negativiteteve!

Nëse duam që fëmijët të na bëjnë besimtarë, duhet që, në të gjitha gjendjet tona, ngа fillimi të vëprimet gjer te ndjeshmëria në çështje të cakturara, ngа bukëpjekja gjer te mëmyra si bien e ngritem, ngа adhurimi i thellë në shkollë e gjer te dhembshuria e thellë ndaj të tjerëve, ta tregojmë hapur se i besojmë Allahut, në mëmyrë që ndjesitë e fëmijëve tanë të mbushen me këto gjëra. Po, ne duhet të jemi ashtu siç duam të shohin ata dhe duhet të shmangemi ngа sjellja që do të na e rëzonin vlerën në sytë e tyre!

Duhet të përpiqemi gjithmonë që në sytë e tyre të jemi të mëdhenj e të qenit në mëmyrë që thërrmi, të gjejnë mëdyshjet e zemrat e tyre e që të mos tregojnë reaksion ndaj refleksim në zemrat e tyre. Nëpa ky kërkesave tona. Nëpa ky kërkesave tona. Nëpa ky kërkesave se hulumtojnë e shpeshherë mund të thuhet se për ëtënit e shpeshherë mund të bëhen, shumë shumë, shoqe për fëmijët e tyre, por kurrsesi mësues, edukatorë, prandaj nuk mund t'i edukojnë ata sipas dëshirës!

Shkëputje tona duhet të kenë gjithmonë pamjen e një shkolle, një fabrike, një vendi edukimi, në mëmyrë që, duke na ngopur afyre zemrën e shpirtin, të mos lejojmë që të bëhen robër e skllevër të dëshirave të ulta.

2. T'i mësojmë fëmijët me xhamin dysh të vëgjël

Në periudhën e Profetit fëmijët sado të vëgjël të dinë, mund të hyrin në xhami në çdo kohë. Por sa e hidhur është që, në ditët tona, dëgjimin e fëmijëve në xhami e shohim në kundërshtim me etikën e xhamisë! Çiftbashtu, sa e hidhur është që në çdo xhami mund të gjinden ca pleq të prapë që u duken fëmijëve si gogolë që i tremben nga xhamia. Për fat të keq, disa herë mjerëz të moshuar me mjohuri ferane dhe botëkuptim tepër të pas lyrë fëmijët dhe, duke u mbështetur mbi një konsiderate mjerëzore, kështillon që, pas fëmijëve, të vendosen gratë.[46]

Ja, pra, kur veprohet kështu, fëmijët do ta shohin e ndjejnë kënaqësinë e mjerëzve në namaz dhe do t'u shtohet interesimi për ta jetuar besimin dhe fenë. Pranday jo t'i përzejmë, jo t'u dukemi të asprë, jo t'i tremben ata, por, në qoftë me vend, t'u japim dhuratа dhe t'i afrojmë ndaj namazit. Duhet t'ua bëjmë të dashur fëmijëve xhaminë, oborrin dhe lulishten e xhamisë dhe ta mbajmë gjallë në ndjenjat e tyre shenjtërinë e faltores. Profeti e mbante në sup të nipin Umame ndërsa drejtonte faljen në xhami; e ulte poshtë kur përkulej dhe e merrte kur ngrihej![47] Pakti që këtë e bënte i Dërguari i Madh (s.a.s.) që ishte mjerin që ndjej dhe udhëzuesi i përgjithshëm, ka rëndësi të madhe si model për t'u marrë shembull.

Nuk ka ndodhur kurrë që Profeti (s.a.s.) të thotë ndonjë fjalë të asprë apo të mbajë ndonjë qëndrim që do të konsid-

erohej shkak për t'i nxjerrë fëmijët nga xhamia. Prandaj xhaminë duhet ta bëjmë një kënd të bukur të lagjes dhe shtëpinë, një namazgjah, në mënyrë që, sa herë t'i hapë sytë fëmija, të ndodhet përballë me shenja që ia kujtojnë Allahun (xh.xh.), për rrjedhojë, ta ndiejë jetën brenda një atmosfere hyjnore dhe, me vullnet e ndërgjegje të lirë, ta përcaktojë vetë rrugën e të ecë në të! Po qe se e trajtojmë çështjen vetëm në lidhje me namazin, kur fëmija të hyjë në moshën për të falur namaz, po qe se i ati e kap për dore, e ul në një skaj të sexhades pranë s'ëmës dhe arrin ta lidhë me zemër pas "altarit" të tij të përjetshëm në përmasat e atmosferës që e rrethon, ka arritur një sukses shumë të rëndësishëm, sepse namazi është një gjë shumë e rëndësishme për t'iu drejtuar Allahut!

3. Mënjanimi i pikëpyetjeve qysh në fillim

Fëmija mund të ketë disa pikëpyetje mbi namazin dhe çështjet fetare përtej tij. Veçanërisht fëmijët e mbyllur në vetvete ka shumë mundësi që të mos ua hapin këto lloj pikëpyetjesh fetare prindërve. Ka shumë rëndësi që, duke gjetur pretekste dhe mjete të ndryshme, të arrihet që fëmija të zbërthehet, ta derdhë zemrën e të hapet. Po qe se me rritjen e fëmijës, rritet edhe pikëpyetja brenda tij, me kohë, çdo dyshim, çdo lëkundje, çdo çështje fetare e pa shpjeguar, çfarëdo çështje besimore me kuptim dhe urtësi të pakuptueshme kthehet në një gjarpër, në një akrep që ia kafshon zemrën.

Disa herë këto pikëpyetje në botën e tij të brendshme rriten, si një plagë, me ag shpejtësi, sagë e shtrijnë për tokë atë të mjerë pa i rënë ne dot në të! Ai vjen çdo ditë në xhami, i kryen rregullisht të gjitha gjërat bashkë me ju duke dhënë përshtypjen sikur gjithçka është në rregull, kurse, në të vërtetë, ai u është nënshtruar lëkundjeve e dyshimeve dhe tretet çdo ditë brenda qerthullit të tyre. Po qe se kur e dërgojmë fëmijën në një universitet për t'ia krijuar të ardhmen, nuk ia mjekojmë në kohë problemet e mundshme, bëhet e pashmangshme që, si rrjedhojë e pikëpyetjeve me karakter

fetar, të na dalë para një ditë me një sërë ndjenjash, mendimesh e sjelljesh që s'do t'i kishim përfytyruar për të! Prandaj fëmija kurrë nuk duhet të lihet pa u ushqyer mendërisht e shpirtërisht, gjë që duhet bërë sipas moshës dhe veçorive individuale të tij. Në të kaluarën, njerëzit tanë ua dorëzonin fëmijët edukatorëve ose edukatoreve dhe ata, duke hyrë në botën shpirtërore të tyre, përpiqeshin që, brenda anatomisë shpirtërore të tyre, t'u gjenin zgjidhje hallevve të tyre. Në të vërtetë, këtë edukim duhet ta bëjnë prindërit. Po qe se nuk e bëjnë dot, duhet të gjejnë edukatorë dhe edukatore me kulturë për ta bërë këtë edukim dhe kurresei s'duhet t'i lënë shteg humbjes së fëmijës. Një besim i shëndoshë, një konsideratë adhurimi e përvetësuar thellësisht dhe një moral i përkryer i shndërruar në një aspekt të natyrës sonë mund të realizohen vetëm me një ndjeshmëri të këtyre përmasave!

4. Të falemi dhe lutemi në një mjedis ku të na shohë fëmija

Brenda shtëpisë duhet të ketë edhe vend, edhe kohë të veçuar për falje e lutje. Po të ketë mundësi, namazet e pesë kohëve të falen në shtëpi ose, ndryshe, të merret fëmija për dore e të çohet në xhami. Kjo e dyta, më shumë në periudhat kur nëna nuk mund të falë namaz. Nuk i duhet lënë shteg mundësisë që fëmija, duke parë nënën që s'falet, të mësohet, dashje pa dashje, me idenë se mund të bëhet edhe pa namaz, edhe pa lutje. Në librat e të drejtës islame (fikh) kjo çështje trajtohet edhe kështu: Kur femra, nëna, kalon një periudhë kur nuk mund të falë namaz, ajo mund të marrë abdest, të ulet në sexhade, të hapë duart për lutje dhe t'i lutet Zotit. [48] Kështu, edhe ajo nuk do të shkëputet plotësisht nga adhurimi, edhe fëmija nuk do të vërë re një ndryshim të theksuar në adhurimet e saj. Megjithëkëtë, si në këto periudha të veçanta, ashtu edhe zakonisht, vajtja në xhami ruan vlerat e veta të veçanta. Kështu, do të vijë një ditë që, kur të këndohet ezan, fëmija, kreit si një orë e kurdisur, do t'ju paralajmërojë: "Baba, namaz!" Dhe, ndërsa dikur e paralajmëronit ju atë, tani do të jetë ai që do t'ju bëjë zë juve kur të jeni

dhe Kur'ani na parashtron një lëkundje psikologjike të fillë në sure. "Insuf". Ç'është e vërtetë, ne nuk mendojmë se Hz. Insuf de lëkundur para një femre, por Kur'ani thotë:

> "Po sikur të mos e kishte parë provën e Zotit?" (Kur'ani, Insuf 12\24)

Sado e diskutueshme të jetë vërtetësia e komentuesve të Kur'anit të cilët thonë se me "provë" këtu është fjala për faktin që Hz. Insufit iu paraqit i ati, Hz. Jakubi, i cili ia vuri gishtin në bruzë duke i thënë: "Insuf!" Dhe, kështu, i paralajmëroi prej të ati, Hz. Insufit u tërhoq dhe tha:

> "Unë e kam frikë Allahut!" (Kur'ani, 12\23) [50]

Ja, kështu edhe ju, me shembullin tuaj, do të zini vend në mëvetësitë e femijës, i cili, para çdo të keqeje, do t'ju shohë me nga distanca e largësisë së tij tek ia tërheqin vëmendjen duke i thënë: "Po bën asht, bir im?" Dhe kështu, ju do të jeni në jetën e tij për herë në udhëzues dhe në dorë në time e zgjatur për tek ai për ta kapur dhe mbrojtur nga rreziket!

5. Respekti për Kur'anin

Edhe mësimi i Kur'anit për femijët tuaj ka nisë të vështirë. Por, të paktën po kaq e rëndësishme është që, duke e Kur'anin, të zgjoni ndjenjën se ai është Fjala e Allahut! Nëse prej gjërave që vëmë re në kohën tonë, është, për fat të keq, Kur'anit e rëndë pa e ndjerë atë, pa zbritur ai posht gërykës. Ju mund të bëheni shembull shumë i mirë për femijët tuaj në kërdinim e Kur'anit. Duke parë kërdinim tuaj shumë të ndjerë, ata do të kup- toine shumë gjëra. Une kam mendimin se kërdinimi i Kur'anit pa ndjerja, pa shpirt i ka bërë njerëzit tanë të paandjeshëm!

Në një hadith, Profeti (s.a.s.) thotë:

> "Njerëzit që e kërndon me bukur Kur'anin, është ai që e kërndon sesi-

i zënë me punë kur të mos e kenë dëgjuar ezanin!

Përveç kësaj, ju duhet të kenë një orë të caktuar të ditës për t'u lutur në mënyrë të posaçme. "private" Allahut. Ajo do të jetë "ora juaj". Asgjare ju do t'i shtapni Zotit tuaj ndjenjat tuaja, do t'ia dani hallet tuaja, duke treguar praktikisht se Krijuesi i Lartë gjithë gjithë kohës një dere e hapur ku mund të drejtohen, ku mund të mbështeten. Është e dobishme që lutjet e kësaj ore pri- vate t'i bëni me zë të lartë. Ja, kështu i pasën dëgjuar dhe mësuar sahabet lutjet me zë të lartë të Profetit (s.a.s.), që i njohim dhe i përdorim edhe ne. Shumë lutje të tilla i ka përcjellë Hz. Aishja (r.anhu). Ka edhe lutje të përcjella nga Hz. Allu dhe Hz. Hasani e Hz. Husejni (r.anhum).

Edhe ju mund t'ua bëni të njohura lutjet mjedisit tuaj duke synuar që edhe ata t'i mësojnë. Po qe se dëshironi që fëmijë juaj të bëhet i ndjeshëm, që të drejtohet kur të dëgjojë se përmendet emri i Allahut, duhet që të jeni një njeri i tillë!

Po, ka shumë rëndësi që prindërit ta përcaktojnë mirë de- tyrën e tyre brenda në familje. Ka shumë rëndësi që fëmijë t'ju shohë se ai, në një orë të caktuar, ju dërgtoni para Zotit dhe pamja juaj tek përpiqeni për të mesëmuar e pasosur që është në lartë Allah! Fëmijës suaj nuk do t'i shkyhet kurrë nga kujtesa ia hapni zemrën Atij, se si rëndkoni para Tij, se si i lutemi me zë me shpresë për të!

Në fakt, ne jemi të detyruar të falemi e lutemi para Zotit sikur "Unë kam me Allahun një çast, kur as engjëlli e mëdhenj, as dhe tietëkush mund të më afrohet."[49] Po, ne duhet të kemi me Zotin tonë një çast, një orë të tillë të ndritshme që fëmijë të mos i harrojë kurrë ato tabllo që do të shohë dhe, kur t'i vijë koha, t'i bëjë mate- rial për adhurimin e vet. Veç kësaj, kur të rndohet në të ardhmen, ballëpërballë me rrezikje për t'u thyer, këto tabllo t'i shkojnë në ndihmë e ta kapin për dore për të mos e lënë të rrëzohet.

do ta kërdosh Kur'anin sikur të më kisha para mua, sikur po më përgjigjeshe mua në mësim!"

Fëmija shkoi, kërdoni edhe atë natë dhe, kur del para më-sueshit të mesërmen, i thotë: "Mësuese, mbrëmë mundа të kërdosh vetëm gjysmën e Kur'anit!" "Shumë mirë, -i thotë mësuesi, -kurse sonte kërdo Kur'an sikur të ndodhshe para të Dërguarit të Allahut!" Fëmija shkon dhe nata më me mendimin se ndodhet para njeriut që iu zbrit Kur'ani dhe, të mesërmen, kur del para mësuesit, i thotë: "Mësuese, unë mbrëmë mundа të lexoj vetëm gjysmën e Kur'anit." Duke parë përparimin e nxënësit, mësuesi dëshiron ta përsosë atë më tej dhe i thotë që kësaj radhe ta kërdosh Kur'anin si të ishte duke e dëgjuar kur evgjëlli Xhebrail po ia përcillte Profetit. Nxënësi shkon dhe, të mesërmen i thotë mësuesit: "Vallahi, mësuese, mbrëmë mundа të kërdoj vetëm një sure!" Më në fund, mësuesi e porosit: "O bir, tani kërdoje sikur të dëgdrojë para Qenies Transcendentale të falurit pas miqtë derdhen, por që të dëgjon ty dhe i'i përsërit fjalët që i kërdon!" Të mesërmen fëmija del para mësuesit duke parë dhe i thotë: "O mësues, thasë ellamdulil'lahi rabbil-alemin, erdha gjer në ma-likil jeumiddin, por nuk arrita të them dot fillë na'budu! Sepse kurrim i kësaj është vetëm Ty të adhurojmë. kurse unë adhu-roj ad shumë gjërë dhe u përpoqa dhe u arrita dot atë fjalë."

Hatëz Muratviu shënon se fëmija nuk kishte trojtur veçse edhe dy-tri ditë pas kësaj. Dhe mësuesi, ai mjeshtri i madh i fjalës që e kishte ngritur fëmijën në këtë nivel, tek dëndron mbi kokë të varrit të nxënësit, dëgjon dhe shoh me vëmendje mbi të, nxënësi i ftet me një zë që të dëgdrojë mjeshtri dhe i thotë: "Mësues, arrita gjer në një shkallë me rëndësi që i thonë për të duke e mendуar kurrim dhe duke u përpjekur të zë fjalë të si fjalë, të madje edhe duke e vënë mbi ballë, të gjitha këto kanë shumë

Kurse në një hadith thotët, thotë:

"Ky Kur'an ka Zbritur me bindjetim!" ₂₂

Po de se Kur'ani e mert dhe e trajton njerium, një qenie me shumë problleme, gjë për të cilën s'ka dyshim, edhe ne jemi të detyruar t'i japim zë këtij hidhërimi me dëndrimin dhe interpretimin tonë. Vetëm se njëri prej krushtëve e domenthënies së ardhur në këtë nivel është njohja e kuptimit, e domenthënies së Kur'anit. Ne e respektojmë Kur'anin si Fjalë të Allahut (xh. xh.), por përpjekja dytë edhe e pakët për ta kuptuar dhe njohur përmbajtjen e tij si Fjalë e Allahut, është një shpresë e vegante e respektit ndaj Tij. Në mënyrë të vegantë, me këtë përpjekjen tuaj, ëmtia do t'i ndjejë më thellë në zemër e në mendje kuptimet e Kur'anit, do të mbushet me to dhe, sipas nivelit të vet, do ta plotësojë unitnë shpirtërore për to.

Ai që mjaftohet vetëm me kuptimet e Kur'anit, konsiderohet i mangët në kuptimin dhe njeriën letrare. Kurse ata që nuk dinë edhe kaq, janë kreijësisht në humbje. Është e dobishme ta kuitojmë edhe një herë se, për të marrë ato që Kur'ani u ka premtuar njerëzve, duhen mësuar kuptimet e shprehja brenda fjalëve të Kur'anit dhe u duhen fëmijëve edhe këto!

Në kritikën e hadithit që cituam më sipër, Hatëz Muratviu përcjell një pyetje të tillë:

"Një fëmijë i vogël e kishte plotësuar mësimin përmendësh të Kur'anit, para, përpara një gjyqtari dhe gjithë natën, pa ndenë se ky, fal mamaxin e mëngjesit dhe del para mësuesit, por me lytyrën të zverdhur. Mësuesi i thotë: "Mos u bëftë turp se pse e ka ftohë me materia-shpirtëror fëmijën e tjetër se pse e ka lytyrën të zverdhur Kur'anin tuaj. Dhe ata i përgjigjen: "O mësues, ky e kërdoni Kur'anin tuaj me rrjedhë dhe i thotë: "Biri im, Kur'ani duhet kërdoçë në gjithë zbritur që sot

rëndësi për ta bërë atë tërheqës për zemrat, sepse i tërheqin edhe këmbanësin, edhe dëgjuesin në atmosferën e Kur'anit duke na lapur atyre dyert e botës qiellore kat më kat!

Me cilimin e rrëfimit të mësipërm nuk duam t'ju themi se, po të mos merdoni kështu, më mirë mos kërndoni Kur'an, mirëpo mendoj se edhe përpëritemi mbi përmbajtjen e Kur'anit, mbi ndryshimet që na shkaktojnë ai bashkëbisedues i tij. Nuk mund të domosdoshmërisht se Kur'ani që nuk na shkaktojnë transformime në shpirt mund të bëhet ndikues në jetën tonë individuale e shoqërore. Ne duhet të ndryshojmë me anë të Kur'anit, të orientohemi në horizontin e tij të ndjejmë me thellësitë ndjesore të tij që edhe ai të na e shpalosë para syve të ëmbëlsitë!

Po rikthehem te ciliimi. Nxënësi nuk kishte vdekur, ai kishte arritur te Zoti i tij! Zemra i kishte ndaluar me emocionin që mund të zgjojë Kur'ani në zemrat e pastra dhe ai kishte ecur drejt Zotit të tij. Ai do të ironte përjetësisht! Atë natë ai s'e kishte kapërcyer dot ilaçe nuk'buqu, vetëm ky të ashunojmë, megjithëse kishte ndryshuar para syve të tij!

Ne kishte përmendësi, megjithëse nuk kishte vdekur, ai kishte vetëdijshëm Allahut", nuk kanë dyrë të vetëdijshëm kanë për kurr timin e kësaj ijale, nuk kanë mundur ta bëjnë lidhjen mes botës së jashtme dhe tyre të brendshme dhe ëmbëlsisht ifaze nuk kanë mundur t'i kuptojnë në mënyrë thellësisht të ndërgjegjshme. Sa e bindur është që edhe kur në shkollë de fetar mësimi i fesë, disa mësues të të moralit e të fesë, në kundërshtim me këtë mundësi, dyrë mjaftuar vetëm duke ua mësuar mxënësve Kur'anin përmendësh dhe, duke zbatuar mbi gjer ato ditë dytë prej shumë shekujsh të shkuar, po përsëritej edhe një herë tjetër!

Ure personalisht, edhe në këtë çast, mundë, nuk mund të them se në i kemi vlerësuar në mënyrë të mjaftueshme mundësitë që na ka falur Zoti nevo. Po de se mjaftohemi t'i kërkojmë ëmbë ëmësë përmendësh ca gjëra sikur besimi dhe fija të përbërë të mos dëshirojë të fundi dhe të rrojë në mënyrë të mësim. Çështja është jo vetëm përpunëria e pro-tet në ndonjë mësim. Çështja është jo vetëm përpunëria e pro-gramit dhe e metodave të mësimit me mosbën, por, më tepër, edukimi i dashurisë së ëmësë për besimin dhe fenë, edukimi i ndjesisë së të për të menduar mbi to dhe për t'i përvetësuar me dashje, me dashuri. Në të kundërt, po t'ia rëndojmë ëmësë kokën me gjëra përmendësh, do të bëjmë që të nisë të ndjejë ëmësë e tjera islame nuk kanë mundur t'i kapin sa duhet mesazhet

lehtësi dhe sinqerisht me zemër të pastër dhe gjykim të shën-doshë, shihet se shkaku i kësaj gështje mungesa e vetëdijes dhe përpëlitjes në kuptimin e gjërave!

Në këtë periudhë, besimtarët, megjithëse kanë thënë "i besuam Allahut", nuk kanë dyrë të vetëdijshëm kanë për kup-timin e kësaj ijale, nuk kanë mundur ta bëjnë lidhjen mes botës së jashtme dhe tyre të brendshme dhe ëmbëlsisht ifaze nuk kanë mundur t'i kuptojnë në mënyrë thellësisht të ndërgjegjshme. Sa e bindur është që edhe kur në shkollë de fetar mësimi i fesë, disa mësues të moralit e të fesë, në kundërshtim me këtë mundësi, dyrë mjaftuar vetëm duke ua mësuar mxënësve Kur'anin përmendësh dhe, duke zbatuar mbi gjer ato ditë dytë prej shumë shekujsh të shkuar, po përsëritej edhe një herë tjetër!

Ure personalisht, edhe në këtë çast, mundë, nuk mund të them se në i kemi vlerësuar në mënyrë të mjaftueshme mundësitë që na ka falur Zoti nevo. Po de se mjaftohemi t'i kërkojmë ëmësë përmendësh ca gjëra sikur besimi dhe fija të përbërë të mos dëshirojë të fundi mund të ndonjë nevo i dashur ëmësë, mund jo vetëm përpunëria e pro-tet në ndonjë mësim. Çështja është jo vetëm përpunëria e pro-gramit dhe e metodave të mësimit me mosbën, por, më tepër, edukimi i dashurisë së ëmësë për besimin dhe fenë, edukimi i ndjesisë së të për të menduar mbi to dhe për t'i përvetësuar me dashje, me dashuri. Në të kundërt, po t'ia rëndojmë ëmësë e tjera islame nuk kanë mundur t'i kapin sa duhet mesazhet

a) Të mos shkaktojmë nevoni

Në historinë tonë të afërme, brezat e rritur tek ne dhe në vën-

Besimtarët duhet të tregojnë sytjelë në këtë drejtim dhe duhet të bëjnë çmos për t'ua bërë të dashur fenë, femijëve. Në vend të mbushjes së kokës së femijës me gjëra sasiore, duhen edukuar ndjenjat e tij me ane të kuptimeve të larta. Ata duhet ta duan ad shumë Kur'anin, sagë mësimin e tij ta bëjnë ideal!

b) Kryetia e rregullt e adhurimeve të detyrueshme e sunjetmetare

"Udhëtoje familjen tënde për namaz, edhe ti vazhdoje atë me durim. Ne s'duam gjë prej teje, jemi Ne që të japim ty. Përfundimi i mirë arrihet vetëm me takva (devocion)!" (Kur'ani, Ta-Ha, 20\\132)

Pavarësisht nga kushtet, prindërit duhet t'i lërë mangët detyrat e tyre ferdze dhe fëmijë vetëm. Prindi (s.a.s.) kurrë nuk e pati lërë pa gjë në çështjet e adhurimit. Profeti (s.a.s.), gjithashtu ai kishte kryer namazin e parnmazatës (ferdexhrud), ai kishte vitde, zikre dhe lutje të posaçme që i kërndonte kur mgrijej natën dhe që, kur nuk i bërte më kohë, i plotësonte (kazza) në një kohë tjetër, megjithëse pëgsërtija (kazza) e kyre nuk kërkohej. Kështu parashtrohej shembëlltyra se një adhurim i filluar brenda dhe jashtë shtëpisë nuk lihej kurrë dhe në asnjë mënyrë!

Sahabet shokët e Profetit (s.a.s.) e patën kuptuar shumë mirë se një adhurim i filluar duhej vazhduar. Një ndër figurat më të shquara të tij ishte Abdullah ibn Amr ibn As dëshironte të aggjërnte çdo ditë dhe të lajte namaz gjithë natën, gjer në mëngjes. Ai e pati vazhduar këtë rritëm edhe pasi e pati martuar i ati dhe s'pati shkuar te e shoqia për ditë të tjera. Pastaj, kur çështja i pe parashtruar Profetit, ai e pati thirrur ibni Asin dhe i pati kërkuar parashtrohej se mund të bëjë edhe një e tjetër. Ai e pati kërkuar t'i pakësonte adhurimet e tjera veç farzeve (detyrimeve) ndërsa ky kërndërgulte se mund të bëntë edhe më shumë. Më në fund, Profeti e pati bindur të aggjërnte një ditë po e një ditë jo, kurse një të treten e natës e gjimë të merrej me adhurim. Ndërkaq, Bularia dhe Muslimi thonë[33] se, kur de plakur, ibni Asi i pati thënë kështu një sahabi: "Ah, sikur t'i kisha pranuar këshillat e tij dhënë kësaj jete të Dërguarit të Allahut, sepse kam një pleqëri e paaksam shumë të vështirë të vazhdoj në atë mënyrë. Prapëseprapë, nuk dua t'i

pakësoj adhurimet e bëra nafile (supplementare). Dua që i Dërguari i Allahut të më gëzojë siç më pati lenë!" [34]

Abdullah b. Amr ësht ë një sahabi i mirë; njeriu nuk duhet t'i lërë adhurimet që i ka bërë zakon dhe shpreh. Fundja, edhe Profeti, në një hadith sahih (autentik), ka thënë kështu:

"Më i vyeri i adhurimeve është adhurimi i vazhduar, qofte edhe i pakët" [35]

Po qe se s'kemi fuqi, për të mos u ulur në sy të femijës, duhet të mjaftohemi me ad sa mund të bëjmë vetëm farzet (detyrimet). Po qe se mund t'i bëjmë vetëm farzet dhe sunetet, duhet ta vazhdojmë pa të meta. Po qe se e kemi filluar namazin tehexhud, duhet ta sjellim deri në fund. Po qe se vazhdojmë pa këtë rritëm dhe sunetet, para syve të femijës, ashtu duhet bërë, por po qe se do të ishte më ndikim, duhet mgrirur nga gjumi dhe falur natën.

Çështjet që u përpoqëm t'i sqarojmë gjer këtu, janë për ata që mendojnë si me. Nëse dëshirojmë që femijët tanë të na bëjnen të ndjekshëm, fetarë, të vetëdijshëm, të mençëm dhe të mësojmë islamin, kjo është rruga e vetme nesh. Çdo gjë arritet nëpër rrugën e saj dhe vetëm duke ecur në rrugën e saj arrihet rezultat në lidhje me të. E thënë ndryshe, nëse duam që femijën ta kemi në rrugë të drejtë dhe kjo të bëhet për të mësuarë jetesë, edhe ne duhet të jemi në rrugë të drejtë dhe këtë ta kemi mësuarë jetese. Mendimet dhe sjelljet duhet t'i kemi gjithmonë po ato, në mënyrë që edhe femijës, duke na parë ne, të jetë konsekuent në mendimet dhe sjelljet e tij. Këtu bëhet fjalë për rregullimin e jetës sonë në këtë botë, për fitimin e jetës tjetër dhe të lumturisë në të si për vete, ashtu dhe për femijët tanë! Në fakt, kësto dukem si mjë llo dirte dhe porosie mirëkur, vetëm se nuk duhet të bëhen të mërzitshme. Këto duhet të bëhen dicka e zakonshme, si marrja e ilaçeve të duhura në kohë të caktuara pa i harruar ose ngatërruar kurrë! Kështu, ju do të bëni një jetë të ekuilibruar, do të sillemi në mënyrë të ekuilibruar dhe kështu do ta bëni sundues edhe në shtëpi!

Përkushtimi i zemrës ose, i duajtur ndryshe, takva, devocion, mund të realizohet me mjolpien e Allahut (xh.xh.), me dëftimin e plot respekt ndaj Allahut të madh, me bindjen ndaj Tij dhe me konceptimin e plotë të së Vërtetës Hyjnore!

Shkurt, po de se i besojmë Allahut dhe e duam Atë dhe në zemër kemi ndjenjë devocioni dhe ndershmi e respekt për sim-bolet e Tij, këto duhet t'i dëftohen Allahut dhe duhet ta bëjmë t'i tregojmë atij për mrekullitë e Allahut dhe duhet ta bëjmë Atë të dashur për fëmijët. Në një hadith të përcjellë nga Tab-imshtarët tregohen armiq të Allahut sepse s'e njohin, por, po ta milluan, do ta donin!

Allahu dekreton kështu në Kur'an:

"Unë i këtyjva nëvëzët dhe xhindët vetëm për të më adhuruar Mua!" (Kur'ani, Dhaarijat, 51\56)

Ibni Abbasi dhe Muxhahidi (r. anhuma) e komentojnë shpre-hjen lij'budun (për të më adhuruar Mua) të këtij ajeti në formën lij'ribun (të më njohin Mua).[37] Kjo do të thotë se, po ta njohin Allah-hun, njerëzit edhe e adhurojnë Atë, kurse, po të mos e njohin, ter-gohen mosmirënjohës. Atëherë, në fillim me do t'ia bëjmë të njohur fëmijës, pastaj fëmija do ta njohë dhe kuptojë dhe do të mbushet plot ndjenja për Allahun për të treguar respektin dhe dashurinë e duhur për Të! Ndërkaq, edo nivel duhet të ketë stilin e vet të njohjes, pra, njohja e Allahut duhet sipas moshës dhe atësisë kuptuese të fëmijës.

Në një hadith, i Dërguari i Allahut (s.a.s.) thotë kështu:

"Drejtoni Allahun për të mirat dhe dhuntitë e Tij për ju. Edhe nuse dhemshi për për hir të Allahut sepse jam i dërguari i Tij, kurse familjen time duajeni ngaqë më doni mua!" [38]

c) Ndjenja e ndershmit për simbolet e shenjta

Ekzistojnë disa koncepte, sipas nesh, të shenjta, pas të cilave ka shumë kuptime gjithashtu të shenjta. Koncepti Allah (xh.xh.) është për me shumë i shenjtë dhe nga këtu shtyllë e besimit. Ai që nuk i beson Allahut (xh.xh.), nuk ka as jetë besimore, fetare islame. Kuptohet të shenjtë, më rëndësishëm se kemi përgëgjësi sublime këtë koncept të shenjtë e të, ta shfrytëzojmë më mendjen e fëmijëve dyksh dhe mashtrimë e të, ta shfrytëzojmë ato vlera të shenjta për Profetin, duhet që ne të bisedohet vazhdimisht me fëmijët për të. Po de se më shtëpi bisedohet vetëm për artistët e kënge-mashë e të televizionit dhe më horizontin e vetëfrtimit të fëmijës ndodhen më çdo kohë kinemaja dhe televizioni, edhe më imagji-natën e tij do të shndoshë ca artistë dhe, kur të pyetet fëmija për personalitetet që në të, do të përmendë shumë emra artistësh, kënge-tarësh, muzikantësh, por nuk do të jetë në gjendje të kuj-tojë dotë edhe katër emra sahabesh tejet të njohur. Kujtesa dhe mendja e fëmijës do të mbushen më tërë kapacitetin e tyre me gjëra të kota jo vetëm të padobishme, por edhe të dëmshme, shkaktare për perveresitetin e imagjinatës së fëmijës!

Çdo gjë në jetë që njihet në fe si e shenjtë, duhet gjithashtu të shpre-het si e shenjtë me merakimet dhe sjelljet tona. Për shembull, Qabeja është një mjedis i shenjtë. Edhe ju, kur të flasni për Qaben me prarni të fëmijës, duhet të tregoheni jashtëzakonisht respek-tues ndaj saj. Po asht kur të përshkruani Ealltoren Profetike dhe mëmyrën se si duhet ecur dhe sjellur kur ato vendet. Nga përshkrimet tuaja plot rëndësia dhe respekt për ato sim-bole të shenjtë, do të mbushet me dashuri e respekt për to, kështu zemra e fëmijës do të jetë në gjendje të dëgjojë me vëmendje dhe të kuptojë!

Kjo vlen edhe për Kur'anin. Në Kur'an thuhet:

"Kush tregon respekt për shenjtëritë e Allahut, e ka, këtë, pa dyshim, nga përkushtimi i zemrës!" (Kur'ani, Hazh, 22\32)

Të duash dikë apo dikë duke dhe të jesh edhe të tjerët ta duan atë dikë apo dikë, nuk duhet të jetë e vështirë kur mjaft mësytra për ta dashur si dhe për të tjerët të duan. Dhe, mësytra më e mirë, është njohja dhe kontakti i vazhdueshëm. Pranoj, në këndin kryesor të çdo shtëpie tonën duhet të jenë Kur'ans, pastaj librat mbi jetën dhe veprimtarinë e sahabeve në mësytrë që zemrat mbi jetën dhe veprimtarinë e sahabeve në mësytrë që zemrat e tjemijëve tanë të ushqehen me to e ata të bëhen të dashur për tjemijët tanë.

Këtu dua t'jua tërheq vëmendjen mbi një pikë. Edhe nëse e kërkon arsyeja dhe logjika që të përdorën argumente të ndryshme kundër lëkundjeve e dyshimeve të lëshuara mbi besimin tonë me formë filozofike dhe rrugë racionale, lëshimi pas logjikës abstrakte e ngecja në mund, disa herë, t'ia shtajnë mjerut jetën njëson e ta shtyjnë në pesimizëm. Pasi ta kryejë detyrën e tij ndaj mendimit dhe arsyes dhe pasi t'i plotësojë të gjitha funksionet lidhur me këto, mjerin do dhe duhet të nisë të mulumtojë shembujt mbi shkëqjen e mendimeve dhe ndjenjave përkatëse në jetën praktike. Për rrjedhojë, edhe nëse jo, duke u kapur, me gjuhën e fizikës, kimisë, eti., pas mizëtë argumentëve objektive e subjektive mbi ekzistencën dhe mjesinë e Allahut (xh.xh.) të ngjitem lart me anë të nje shkalle të ndryshme të jo zgjatet nga lart, po të mos jepni dot shembuj praktikë nga jeta dhe po të mos jua krupëtojë tjemijë, idetë dhe mendimet ëtarë dhe të do t'ia përcillni atij, do të rrokën më mendjen e tij si të jetën tuaj të ishin teori filozofike.

Po de se gjykimet e vlerave ëtarë dhe vërtyet kombëtare për të cilat u flisni tjemijëve, nuk mundeni t'i konkretizoni më përudha të ndryshme të hiseorisë, ato mund të dukën si utopi. Pra, jo jeni të detyruar t'ua tregoni atyre me shembuj se këto vlera janë jetuar dikur dhe mund të jetohen!

Eazmi është simboli më i rëndësishëm i ndjenjave të larta muslimane dhe pretekst për t'u përqendruar para nazmazit. Në të mjëtën kohë, eazmi është shprehje e vlerës së madhe të nazma-

zit si adhurim ndaj Allahut, është fteza e Tij për mel Po de se jo i përgatitsni tjemijët të mbushur me ndjenja të lilla, edhe ata, kur të dëgjojnë eazan, do të emocionohen, do t'u mbushen sytë, do të shpërthejnë ndjenjat si një e lumit dë shpërthen nga shtrati dhe do të fillojnë të drithen me dashuri të thellë për atë fteze!

Si përfundim, mund të themi këtë: në shtëpitë tona, adhurimet duhet të kryhen pa mangësi, lëkundjet dhe dyshimet e furra në kokat e tjemijëve duhet të sqarohen dhe mësjnjatohen pa u bërë vonë për këtë dhe duhet të këtë orë të caktuara kur të gjitha zemrat t'i drejtohen Allahut, kur në përkryrimet të ekzistojë vetëm i Dëgjuari i Allahut (s.a.s.)!

Ndërmi dhe respekti i thellë për shenjat dhe simbolet e shenja do të thotë vlerësimi i lartë me fjalë dhe veprime i gjëravë dhe vlerave të pranuara si të larta nga feja. E Vërteta e Larte, Allahu Ekëer, e shpërfaur aahtu sig duhet vetëm me anë të ezanit, do të pasqyrohet me një ndjenjë të thellë në sytë e tjemijës suaj dhe jo t'i buzëqeshni atij për ate meritim fatmirë!

is dubh treagh is

Y ASAY

Si duhet tregtuar

Tema kryesore mbi të cilën u përqendruam në pjesën e mëparshme, ishin çështjet lidhur me gjendjen beninore e aduriimore të fëmijës sipas niveleve të tij me mosbës dhe me konkludnam se marrja e rezultateve pozitive në këto çështje varej, përgjithësisht, nga sjellja, qëndrimet dhe shembulli personal i prindërve dhe edukatorëve të tjerë veç tyre.

Po qe se fjalët na bëjnen interpretë të botës së brendshme dhe sjelljeve tona, gjërat që ndjejmë, mendojmë dhe vendosim t'ia përcjellim bashkëbiseduesit, gjejnë lehtësisht reflektim tek ai. Në të kundërt, po qe se sjellja nuk na i mbështetsin fjalët dhe nëzemër nuk kemi besimin dhe bindjen e duhur, është kreji e qartë se s'do të mund të ndikojmë shumë.

Prandaj, po qe se ndodhemi në kryq të një institucioni arsimi dhe edukimi të madh apo të vogël ose të ndonjë enti administrativ, duhet ta dini pa diskutim se ju jeni aty zemberëkra edhe i rregullit, edhe i harmonisë. Po qe se ndodh ndonjë thyerje tek ju, edhe në të gjithë ekipin që të shtjaper mentjëherë rrëshqitje. Në kundërshtim me këtë, përsa kohë që ju jeni i ventosur, edhe në ekipin apo sistemin tuaj do të këtë vendosmëri ose, në pasë lëkundje, do të jetë të vogla e të paregndësishme.

1. Shembulli personal

Ndjeshmëria dhe korrektesa në sjellje tona kanë jashtëzakonisht rëndësi për ndikueshmërinë e fjalëve tona dhe arritjen e gjëravë që duam të arrijmë. Për shembull, nëse jemi duke falur mamaz, nje

respekt, një edukatë, një etikë që rrëfehet/jetë me sa gëzhë murdësia dervish tonë para Allahut. kërkuja, mukuja dhe sexhdja jonë po më ate kuadër, të gjitha këto janë, më lidhje me rrëfimin se leximi i një librit! Kjo duhet të jetë e përgjigja me binderë për pyetje e fëmijëve. "Si treguhet respekti Allahut?" Në të kuptuar po de se e fjalë rasmazin sig shpërfaqet hadith protestë, si pula që pyll ushqim më lokë" , edhe edukata e rasmazit e ath që mert jnve për shembull, do të jetë i fillë! Dhe duhet dhur pa diskutim se një rasmaz i fillë jo vetëm nuk ka për ta Allahut (xh.xh.), do të shkaktojë ndikim të mazh mbi ata vëzhgues të paraqitjeve në kështjat, por as do të zgjoje respekt rreth Allahut tek njerëzit e tjerë që ndodhen rreth edukimin e tij, as do të jetë ndonjë gjumë pozitive në shpirtrat e tyre!

Po, është shumë e rëndësishme që rasmazi të falet me sinqeritet. Imazhi i një njeriu që ka thyer besën dhe ka përkushtuar qafën me një respekt dhe përkushtim të thellë para Allahut (xh.xh.), do të shkaktojë ndikim të mazh mbi ata vëzhgues të paraqitjeve.

Ajo sa është e rëndësishme të bëhesh shembull në gjërat pozitive, aq është e rëndë e rëndësishme të sillesh pa lëkundje para njerëzve. Gjithmonë ekziston mundësia që fëmijët të kapen nga ndonjë virus dyshimi apo lëkundje në shkollë dhe mjediset e jashtme. Dhe këto duhen eliminuar pa humbur kohë. Nuk duhet dërmuar individi dhe të jetë i hapur që marrë lëmija në dorë dhe po e lexon, dotë ai edhe një romani. Po që se në librin që është duke i imituar strukturës së ligjëratës e mendore. Përcaktimi dhe zgjedhja që ata të dëshirojnë të cakton e fëmijës, kurrsesi, përpjekja për t'i kuptuar simpatitë dhe angështë e fëmijës, të mësojë për të do të rrahë dhe të vë vesnin ai, njohja e shokëve të tij, magjia cakëtim i tyre dhe

sjellja si një mjek i kuqdesshëm ndaj tij në të gjitha aspektet jetësuhje që s'lejojnë mënyrëtësim.

a) Nxënës, mësues, prindër

Dallimi eventual kulturor mes nënës dhe babait, mes djalit dhe vajzës ose edhe mes prindërve dhe fëmijëve, i qualitur, ndryshe, mes brezave, si një prej problemeve të diskove tona, si shesëlohen dhe zgjidhen me masa edukative si dhe gjer në përmbledhje e punëpërfitit. Po u lanë për më vonë, ndikueshmërisë e masave edukative mund të bëhet e pavlerë. Bie fjala, po de se fëmijët e dikujt që s'ka marrë arsim, studiojnë në universitet, ka mundësi që ta shohin veten gjithmonë mbi prindërit dhe të mos detyrojnë ta dëgjojnë fjalën apo këshillën e tyre, gjë që mund të sjellë si pasojë që ata të manipulohen nga elemente të ndryshëm me moral të dyshimtë ose force politike apo antikomunizmi e bëjnë dhe të bien ose vlikime e një moral të ulët, ose vlikime e politikës së rrugës.

Për ata të rinj që bien viktime e gjithëkaq forcave duke i imituar dhe ndjekur ato me një besnikëri të verbër, Kur'ani thotë kështu:

"Ata dhonë: "Zoti ynë, ne sbkuam pas krytarëve dhe të mëdhenjve tanë dhe ata na nxorën nga rrugë." (Kur'ani, Ahzab, 33\67)

b) Klithma e të rënëve në përvetësitet

Nëse i jepni mundësi fëmijës të mendet me gjëra që s'i sjellin asnjë dobi për jetën e tij materiale-shpirtërore, me të do të ndod-

kurse xhenerë (paralajsë), me gërra të papërdrydhme (që s'i përdorin egos, që s'u përshtaten dëshirave sensuale e egois-tike). " Kush nuk e kapërcen dot rëndesën e adhurimit dhe bindjes, në një asnjëherë nuk do të jetë në gjendje të përdrydhë dot fokave, për egon, kush nuk u bëhet dot pengesë dëshirave dhe të mos të zvarritemi pas gërrave që i përdorin dhe të mos pengojnë në gjërat që s'i përdorin atij, me favorin e Zotit, të mund të mbetemi në këmbë!

Në jemi të mbjellat dhe të korrat e paraardhësve tanë; edhe brezat që do të vijnë, do të jenë tryti i përpëlcktve tona. Në vend që të ankohemi për kohën, për ditët që kanë ardhur, të shohim se ku i kemi mangësitë; duke u përpjekur për të kuptuar rezultatet e pritshme të nënvlerësimeve dhe mangësive tona, të përpiqemi për t'u rritgjallur shpirtërisht përsa i përket rrjetës së detyrës dhe përgjegjësisë.

2. Kuptimi i leximit

Një proj gërrë nuk të rëndësishme që të duket t'i japim fëmijës është edhe arsimi si dhe, kryesisht, dëshira për të lexuar dhe mësuar. Fëmija duhet të mësojë të shkruajë e të lexojë me një dëllim dhe sytimin të cakturar dhe, duke u shkëputur nga mendjekritët, të mund të leximit ose, me sakte, sa çka rëndësi leximi i shkrimit, ka rëndësi dëllimi për të cilin bëhet. Poeti kompetar e studimi, ka rëndësi dëllimi për të cilin bëhet. Poeti kompetar

"Allahu do t'u thotë: "Hidhuni dhe ju në zjarr atje ku ndodhen nierizit dhe shkruhët, paraardhësit tuaj!" Dhe kushdo që do të hyjë atje, do t'i mallkojë shokët e vet. Pastaj, kur të mblidhen bashkë, ndjekësit do të thonë për nierizit e Ndëshkimit para: "Zoti ynë, ja, këta na nxorën ne nga rruga Juaj! Jepu atu nje zjarr me ngë të forcë!" Dhe Allahu do të thotë: "Për çdo nieri ka edhe një herë më shumë ndëshkim, por ju nuk e dini!" (Kur'anit, Ajet 7\38)

Çiithseej, sipas shpirtërave së Kur'anit, ligmësit që në jetën dikur i morën në përgjer e i rritën, që paradehni se i rritën e i edukuar, kanë për t'u lëshuar me një gojë mallkime nieriezve që i ndodhen rrugës të gabuara apo rasë një gojë dhe të drithet i besoni sadopak tringjallies dhe jetës tjetër, dukuri të dritdhet nga një mallkim i hillë i bërë një grup, më një gojë dhe dukuri të mbështetet te Allahu. Rrugë për të shpëtuar nga një lat-kegësi e hillë gështë të bëjmë shembull i mirë për ta që të nga sjelljet dhe mëyrata e jetësës e gjer te dashuria për Allahun dhe të Dërguarin e Tij!

Në një shtëpi ku ndjehet dashuri dhe respekt për Allahun (xh.xh.) dhe të Dërguarin e Tij (s.a.s.), ligmësia do të lidhet pas Allahut dhe do t'ia japë zemrën Atij me ca të mësojë, të shohë e të ndjejë ku ndjehet Të. Fakiin se sa bisedohet në një shtëpi për Allahun (xh.xh.) dhe Profetin (s.a.s.) mund ta masim me emocionet e ligmësës, mund ta ndjejmë me thellësinë e ndjenjës së tij. Nxënësit dhe fakiin në a kryhen në até shtëpi jave të papërdrydhme apo të ndalnara nga lejа, se a zba-gëta të pjesët e urdhërnata nga lejа. Ligmësia është si ekzami i tohen ligësit familjare, si allopartlant i zëtrave të ndryshëm hapur i tolesë familjare, si allopartlant mund të vëzh-të atij mjedisi. Nga kjy ekzan dhe të shtëpisë si dhe të dëgjojmë gojmë edhe skajet më intime të shtëpisë e shkruajë e të lexojë edhe pëshpëritjet më të fshehta në të.

c) Përgatitja për një xhenerë

Xhenerem mjerëzore dhe gjëra të pëlqimit trupit dhe egos, desnira mjerëzore dhe gjëra që i trethuar anët me

përmbledhur, që, për mendimin tim modest, është pikërisht
gjëja që duhet mësuar!

Historia e islamit është e mbushur plot shembuj të mësimit të
shpërfaqshëm të Kur'anit, gjë që ka çuar në armiqësi e konflikte
të ngrada mes vetë muslimanëve. Këtë gjë e pati parashikuar edhe
Profeti i cili, në një hadith të përcjellë nga Hudhejfe b. el-Jemanu
(r.a.), thotë kështu:

"Nga gjërat që kam frikë për ju është edhe kjo: dikush këm-
don aq shumë Kur'an, sa ajo ciliësia syvejruese e tij i pasqyrohet
të gjitha qëndrimet dhe sjelljet. Atëherë, islami bëhet për të
një trofe. Dhe a e mban gjer në një afat që e di Allahu,
pastaj hidhet me shpejtësi, e zhvesh dhe e lreth nëse nga një qoshe.
Pastaj (shtrik-politeizëm)!"

Pas kësaj shpreh ja Profetit Hz. Hudhejfe (r.a.) e ka
bërë (shirk-politeizëm).

"O i Dërguari i Allahut, kush është më afër herezisë, i aku-
zuari për herezi (shirk), apo akuzuesi?"

"Akuzuesi!" – Ka thënë Profeti. ■

Edhe sot ka shumë e shumë personа me tituj që nuk e dinë
Allahun (xh.xh.), që nuk e njohin Profetin (s.a.s.), që nofojnë në ir-
joracë. Çfarëdo emri dhe titulli të kenë ata që nuk janë në gjendje
të merdonjënë pështallë miqësia provava dhe argumentueve që gjithësi,
që nuk janë në gjendje ta përballojnë fuqinë e analizës shtrenjë,
që jetojnë si shurdhër e të vetëm për vetëm dhe dukuritë,
janë në një injorancë të thellë! Në i themi dije, dituri vetëm asaj
që e nduron botën mendore e njeriut; lietrës i themi
hamallëk kulteseë!

Mesazhi i parë i Kur'anit është shfaqur në formën "lexo me
emrin e Zotit tënd... " (Kur'ani, Alak, 96/1) Fjala e parë që i ka dre-
tuar Allahu (xh.xh.) Profetit (s.a.s.), ka qenë "lexo". Allahu nuk
thotë "lexoje Kur'anin" dhe as "lexojeni librin që ju është dhënë".
Kuptimin e fjalës "lexo" e shtjellon vetë Kur'ani Kur thotë:

Dituri do të thotë të dish,

Do të thotë vetën të kuptosh;

E nëse ti vetën s'e kuptosh,

Ç'të vlen këdo shumë të lexosh?..

Duke ia lyrë këtë qështje, po të përpiqem së basmi të
japim përgjigje këtyre pyetjeve: Ç'është dituria? Ç'është aio që
Cili është syrimi i dirturisë? Pse lexohet libri? Ç'është aio që do
kërkohet të arrihet pas gjithë leximit e studimit?

Ndërkaq, është e dobishme që, para se t'u përgjigjemi kë-
tyre pyetjeve, ta kujtojmë këtë mjotmje nga Profeti (s.a.s.):

Po de se një njeri thellohet në materialikë pa mendua asnjak
për t'i vënë në jetë mjohuritë ose për ta zhvillua ato më tej me
apo hipotoza të reja, do të thotë se s'ka vërë ndonjë dëllim
aso syrimi, ose, e thënë ndryshe, veprom pa ndonjë dëllim apo
syrimi. Kjo vlen edhe për ato që shkenca e njeh si mazra
ma kuljtesë bëhet e diskutueshme. Në fakt, siç shpreheț edhe po-
ti, syrimi thelbësor i mazrive së dituriv ë është shkenca ku ne nuk e gjejmë
tu, është kreji e dpatë se një dije, një shkencë ku ne nuk e gjejmë
dot vetën, as neve nuk do të na sjellë dobi, as të tjerëve!

a) Leximi dhe shkrimi

Është një e vërtetë e kotnfirmuar se, në shkrim dhe lexim,
Kur'ani ze radhën e parë. Ndërkaq, le ta theksojmë këtu se ne
nuk e mirafotojmë hamallëkun e kuljtesës së mbyllur rrdaj mësim-
it të dëllimeve hyjnore. Fjëmija duhet kaptur për dore, i duhet
zgjuar kuriozitja për Kur'anin, i duhet furur Kur'ani në shpirt,
në mëndyrë që edhe ai, në të ardhmen, të përpiqet për të më-
nyrë e cfarëkon Allahun. Për fat të keq, në diftë tonë, ne kapemi
pas iluzionit se, po ta bëjmë fëmijën të thotë "bismillah", kemi
zgjidhur gjithçka. Në fakt, "besmele-ja" është shumë e rëndë-
sishme dhe mund të zgjidhë shumë çështje, por ç'e do se peràtej
saj është mësimi i "dëllimit hyjnor", dotë edhe në mëndyrë të

"Lexo me emrin e Zotit tërë dje ka kritikuar." (Kur'ani, Ahak, 9\1)

Me këtë, Kur'ani ve një vëzhgim dukshmërie e kritikimit. Ai e ka italikën edhe për "leximin" e argumentave të kritikimit.

Më poshtë, Kur'ani thotë:

"Lexo me emrin e Zotit tënd bujar që e mësoi njeriun të shkruante me kalem!" (Kur'ani, Ahak, 96\3–4)

Sic shihet, këtu, elementët leximit dhe shkrimit përmenden njëri pas tjetrit. Po, njeriu do të lexojë dhe shkruajë edhe për argumente të krijimit, edhe për përdorimin e vet të brendshëm, edhe për ta kuptuar tërësinë e Kur'anit.

b) Diktatura të çon te frika nga Allahu t

Në një ajet tjetër të Kur'anit thuhet:

"Nga Allahu vetëm mjerëzit e dinë frikësohen!" (Kur'ani, Fatir, 35\28)

Asnjë është Vetëm dijetarët tregojnë respektin e duhur para Allahut, sepse ndjenja e respektit lulëzon vetë nga kuptimi i Qenies së Tij. Është e qartë se ata që e njohin Allahun (xh. xh.) dhe nuk janë komplet hyjnor, janë të mangët në nderim dhe respekt.

Duke u nisur nga kjo pikë, njëri prej hapave që do të hedhim për t'i përgatitur lëmshit të plotësuar nga ana e jashtme dhe e brendshme, është, pa dyshim, t'i bëjmë ata që të kenë një besim të shëndoshë. Atmosfera që nijihet ju mbi Qenien e Domosdoshme, janë të varura nga nivelli juaj kulturor, gjë që vlen edhe për ata. Kështu, nëse disa argumente janë të mjaftueshme për të për të mësuar lëkundjet tuaja përkatëse, mund të jenë të pamjaftueshme për të mësuar të tjerët. Ndryshimeve mosshore dhe kulturore mes juaj. Atëherë themi se duhen përdorur të ndër zemra. Le ta kuljojmë se kjo specifikë është trajtuar rëbabilitime më të specializuara.

Një specifikë tjetër është hyrja ndër zemra e jetës së bekuar të Profetit (s.a.s.), dashuria ndaj të dhe sunduesi i të ndër zemra. Le ta kuljojmë se kjo specifikë është trajtuar

gjerësisht në librin "Drita e pasqyrat".

c) Shenimi i lëkundjeve

Sot hasim në shumë pyetje të tilla si, "mirë që gjithësinë e krijoi Zoti, po Zotin, kush e krijoi?" Shumica e këtyre pyetjeve trego se fëmijëve nuk u është dhënë një ide e saktë mbi Allahun, Zotin e gjithësisë. Edhe pas pyetjes se pse Profeti është martuar me shumë gra dënohet mohimi i mungesës së njohurive të saktë mbi Profetin (s.a.s).

Po kështu, dikush mund të thotë: "Profeti ka dënë një njeri shumë i zgjuar. Edhe ndryshimet dhe transformimet që kreu ai dënë vepër e zgjuarsisë së tij." Kuptohet se ai dë dë bën vlerësime të tilla, ka boshllëqe të mëdha në edukimin fetar si dhe nuk ka fare njohuri mbi kuptimin e protestësisë.

Ndërkaq, nëse madhësisë së plagëve të tilla, i shtohet edhe një ndërhyrje e gabuar, gjendja ndërfikohet akoma më shumë. Pranohaj, pikësëpari na duhet ta dimë shumë mirë se jemi të detyruar ta përshtatim nivelin e besimit mbi Allahun (xh.xh.) me strukturën ideore dhe shpirtërore të fëmijës. Për shembull, në lidhje me kritikimin, mund t'ia shesholmë lëkundjet fëmijës duke i bërë një arsyetim të tillë: "Edhe një gjilpërë s'mund të bëhet vetë, ka boshllëqe të medha në edukimin fetar si dhe nuk ka fare njohuri mbi kuptimin e protestësisë.

Ndërkaq, nëse madhësisë së plagëve të tilla, i shtohet edhe një ndërhyrje e gabuar, gjendja ndërfikohet akoma më shumë. Pranohaj, pikësëpari na duhet ta dimë shumë mirë se jemi të detyruar ta përshtatim nivelin e besimit mbi Allahun (xh.xh.) me strukturën ideore dhe shpirtërore të fëmijës. Për shembull, në lidhje me kritikimin, mund t'ia shesholmë lëkundjet fëmijës duke i bërë një arsyetim të tillë: "Edhe një gjilpërë s'mund të bëhet vetë, ka boshllëqe të medha në edukimin fetar si dhe nuk ka fare njohuri mbi kuptimin e protestësisë.

Sot hasim në shumë pyetje të tilla si, "mirë që gjithësinë e krijoi Zoti, po Zotin, kush e krijoi?" Shumica e këtyre pyetjeve trego se fëmijëve nuk u është dhënë një ide e saktë mbi Allahun, Zotin e gjithësisë. Edhe pas pyetjes se pse Profeti është martuar me shumë gra dënohet mohimi i mungesës së njohurive të saktë mbi Profetin (s.a.s).

c) Shenimi i lëkundjeve

Imam Adhami ua tregoi atyre gjërat me një mënyrë shumë të thjeshtë. Ai u tha: "Ta zgjëmë se ju vini re se në det të hapur është një anije që po vjen drejt dregut. Megjithëse deri ka shumë dallgë, anija lëviz drejt, pa e humbur orientimin, dallgët nuk

ia ndryshojnë dot drejtimin asaj. A do të kishit dyshim ju që anija nuk është pa njeri, që ajo nuk lëviz nga ta çojnë dallgët, por e drejtuar nga një dorë mjeshtërore?" "Jo!" - I thanë ata pa lëkundje. "Atëherë, - vazhdoi imami, - si mund të mendoni se gjithë këta yje, tërë kjo gjithësi, kjo tokë lëvizin pa e prishur rregullin vetvetiu, pa i drejtuar dikush?" Dhe adhuruesit e zjarrit thanë: "La ilahe il'lallah, Muhammedun resulullah, Nuk ka zot tjetër veç Allahut, Muhamedi është i dërguari i Allahut!"

Ky quhet bashkëbisedim sipas nivelit të bashkëbiseduesit. Dikujt mund t'i duket i thjeshtë, vulgar, kurse dikujt, i mjaftueshëm. Pavarësisht nga përmasat e logjikshmërisë së këtij stili, ai mund të jetë i mjaftueshëm për njerëz të një niveli të caktuar. Në moshat më të avancuara, mund të theksohet qëndrueshmëria e të njëjtave parime duke u përgendruar mbi çështje me përmasa ideore më të thella. Mund të jepen si shembull gjithësia, njeriu dhe struktura e jashtme dhe e brendshme e njeriut. Truri i njeriut, syri, mekanizmi i brendshëm, gelizat, sistemi gelizor, anatomia dhe fiziologjia e tij janë krijuar me një jashtëzakonshmëri marramendëse. Po qe se, në përputhje me moshën, pjekurinë dhe nivelin kulturor të fëmijës apo të cilitdo bashkëbisedues, secili prej këtyre çështjeve diskutohet në kuadrin e parimeve shkencore, pandeh se mjafton.

Po kështu, për një bashkëbisedues tjetër mund të trajtohen çështje të tjera, si, p.sh., ajri, uji, drita, vitaminat e ndryshme, proteinat, karbohidratet ose geniet mikroskopike. Në këtë rast ndoshta do të ndryshojë vetëm forma e dhënies së mësimit, kurse struktura e tij themelore do të mbetet po ajo.

3. Tregimi për Profetin dhe kohën e tij

Edhe për Profetin (s.a.s.) duhet folur e treguar me të njëjtën vëmendje e kujdes. Unë personalisht, faktin që disa njerëz nuk e duan Profetin, e lidh me faktin që në fëmijëri atyre nuk u është folur për të. Njerëzit që e patën parë dhe njohur nga afër atë, e patën dashur, ia patën dhënë zemrën atij. Është e

pamundur të tregosh për një njeri tjetër në historinë e njerëzimit që të ketë pasur aq shumë ndjekës e të jetë respektuar e nderuar aq shumë! Por nuk është e drejtë të prisni që fëmija juaj ta dojë atë pa i folur ju për të. Ishte një kohë e lumtur kur një grup njerëzish patën fatin e lumtur ta shihnin dhe njihnin Profetin me sytë e vet. Një grup tjetër pati nderin të shihej e të takohej me ata që e patën parë atë dhe të përpiqej ta shihte atë me sytë e tyre. Kjo konsideratë mund të lidhet me thënien e Profetit: "Koha më e mbarë është koha ime dhe pastaj koha e atyre që do të vijnë fill pas mejе!" [62]

Edhe ai Personalitet i cili, në periudhën e beduinëve, në ato kohë të errëta kur njerëzit i groposnin të gjallë fëmijët e vet pa ndjerë ndonjë shqetësim, kur pinin pothuajse të gjithë, kur në një farë mase sundonte morali i kolektivitetit, e reformoi me një hop jetën shoqërore, edhe akti i tij, edhe bashkësia e tij janë të pashoq, të papërsëritshëm. Fakti që ai u fut pothuaj në qelizat trunore të njerëzve të kohës së vet, që ngriti fron në zemrat e tyre, që i kuroi një nga një sëmundjet materiale-shpirtërore të tyre duke i bërë njerëz të përsosur, është një transformim i tillë i mrekullueshëm që është e pamundur t'ia tregosh shokun në histori! [63]

Në kohën e tyre, edhe në Romë, edhe në Greqinë e Lashtë janë bërë transformime, por pa shumë premtime në lidhje me vlerat njerëzore. Madje transformimet në ato vende e ata popuj kanë sjellë kriza dhe kthim pas, kurse disa herë asgjë tjetër veç gjakut e lotëve!

Transformim quhet ai që sjell ndryshime thelbësore në tërë jetën dhe individualitetin e individit dhe shoqërisë duke prodhuar cilësi të reja dhe duke e ngjitur njeriun në nivele të larta të vlerës së tij si njeri. Ja, këtë ka bërë në kuadrin profetik profeti Muhamed (s.a.s.) me atë botëkuptimin e tij shoqëror! Nuk e di se sa e njohim ne transformimin e kryer prej tij dhe sa gjëra prej tij u tregojmë fëmijëve tanë, kurse Profeti është për ne modeli më i përkryer në çdo drejtim!

Në lidhje me asgjësimin e vesеve të këqija me një hop,

ndjeshmëria e treguar ndaj ndalimit të pijeve alkoolike përbën një shembull me rëndësi. Mendoni një shogëri të alkoolizuar që i merren mendtë kur s'pi alkool. Atyre njerëzve u thuhet: "Pija është e ndaluar!" Dhe ata që e kanë sjellë gotën e pijes gjer në buzë, pa u lëkundur aspak, e largojnë nga buzët dhe e hedhin përtokë!

S'e di se si do ta shpjegonin këtë edukatorët tanë!

a) Tregimi për mrekullitë e Profetit

Në hadithet e tij, Profeti (s.a.s.) na radhit një e nga një, së bashku me shkaqet dhe përfundimet e tyre, ngjarjet nga fushatat mongole në pushtimin e Sirisë,[64] nga rritja e vlerave të lumit Eufrat [65] në naftën e Talikanit,[66] nga një sërë intrigash të kohës së fundit në përgjithësimin e imoralitetit [67] dhe ag shumë ngjarje e fakte të tjera, sagë është e pamundur t'i shohësh të vërtetohen të gjitha këto dhe të mos i besosh atij!

Tani, po t'ia tregojmë këto me radhë fëmijës, ai do të ndjejë nderim para madhështisë së Profetit, kështu që, ata që do të duan t'ia shlyejnë atë fëmijës nga mendja, nuk do t'ia arrijnë dot qëllimit. Ta dimë për vete dhe t'ua bëjmë të ditur edhe të tjerëve se Profeti (s.a.s.) që s'kishte marrë mësim prej askujt veçse prej Allahut, njihte të shkuarën dhe të ardhmen, [68] është për ne një borxh besnikërie ndaj tij!

Ka gjëra të tilla të thëna prej tij mbi mjekësinë, që ka qenë e pamundur të njiheshin në atë kohë me nivelin e asaj kohe të shkencave përkatëse. Kjo do të thotë se Allahu (xh.xh.) ia mësonte çdo gjë atij dhe ai fliste për ato që ia kishte mësuar Allahu, sepse ai ishte i dërguari i Allahut!

Të ngrihesh për të shkruar diçka serioze mbi transformimet që kreu Profeti (s.a.s.) në jetën individuale dhe shogërore të njeriut, s'i nxënë vëllime të tëra. Ne këtu prekëm në kalim e sipër ca çështje vetëm sa për të dhënë një ide.

4. Tregimi për Kur'anin

T'ua bësh të dashur e të pranueshëm Kur'anin me të gjitha aspektet e tij brezave të rinj ka shumë rëndësi për zgjimin tek ta të vetëdijes fetare dhe mbajtjen gjallë të saj. Të thuash vetëm kaq që "Kur'ani është një libër i shenjtë", është e pamjaftueshme si për Kur'anin, si për fëmijën. Edhe nëse një trajtim i tillë mund të duket si i mjaftueshëm për një moshë dhe nivel të caktuar fëmінor, për më tej është padiskutimisht i pamjaftueshëm, madje, bëhet i dëmshëm sepse, duke u kthyer në një paragjykim, bëhet pengesë për sugjerime pozitive e të thelluara mbi të. Nisur nga kjo, brezave të rinj u duhet treguar në mënyrë bindëse se Kur'ani, të cilit askush nuk ka mundur t'i lëvizë një presje nga dita kur ka zbritur e gjer më sot, me tezat e tij të hapura mbi kufijtë e fundit ku mund të arrijnë shkenca dhe teknologjia, është mesazhi i fundit i Allahut!

Në të vërtetë, është me vend të thuhet se Kur'ani përmban të dhënat më të reja mbi të gjitha botët në tërë gjerësinë e tyre krijimore dhe ekzistenciale, se të dhënat e Kur'anit nuk bien në kundërshtim me të dhënat shkencore, se, përkundrazi, me informacionet e tij sintetike në formën e rregullave të përgjithshme, Kur'ani u jep kahje shkencave. Edhe ajeti si më poshtë është dëshmitari qiellor i kësaj të vërtete:

> "Tek Ai ndodhen shumë e shumë thesare të panjohura si dhe çelësat e botës së padukshme. Askush s'i njeh ato veç Tij. Ai njeh gjithçka që ndodhet në tokë e në det. Asnjë gjethe s'bie dot pa dijeninë e Tij, s'ka thërrime në errësirat e thellësive tokësore për të cilën të mos ketë dijeni Ai! Nuk ka gjë të njomë e të thatë që të mos ndodhet në Librin e Qartë!" (Kur'ani, En'am, 6/59)

5. Tregimi për ringjalljen

Si një hap i mëtejshëm, vjen tregimi për ringjalljen. Fëmija dhe i riu duhet ta dinë se pas kësaj jete ka një jetë tjetër që nis me ringjalljen. Dituria, urtësia dhe qëllimi kanë treguar se këtë

Si dhe:

“Shih kah veprat e mësimtës së Allahut se si ringjall pas vdekjes! Pa dyshim, ai do t’i ringjallë të vdekurit, sepse Ai ka mundësi për çdo gjë.” (Kur’ani, Rum, 30\50)

Si përfundim, pasi t’ia kemi dhënë fjalës kështu mjohuri, i kemi treguar edhe se cila është rruga e drejtë, sirati mustakim, dhe e kemi përgatitur të thotë: “Allahu yrtë, na fut në rrugë të drejtë... ” (Kur’ani, Fatiha, 1\5) Dhe, më saje të një lutjeje të tillë, më dashtë Zoti, përpjekjet tona edukuese nuk do të na shkojnë kot!

gjithësi e ka nxjerrë Allahu dhe se është Allahu që e vë në lëvizje dhe e drejton. Është gjithashtu Ai që e bregon dhe e përcaktoron kohën. Në Kur’an thuhet:

“Silluni mbi tokë dhe shihni se si e ka filluar Allahu krijimin!” (Kur’ani, Ankebut, 20\20)

Krijimi i kësaj është kyç. Je të shtrisim ne mbi tokë dhe t’i shpyrtojmë argumentet dhe provat e krijimit, ta kalojmë çdo gjë sub fjalë për fjalë e etapë për etapë, të vëzhgojmë se si filloi krijimi mbi tokë, se si u krijua kjo gjithësi dhe si ndërtua nuk ekzistonte, se si u shtrëngua mbi tokë, se si janë krijuar gjallesat e tjera në familje e lloje, se si përsosmëria e krijimit buri me mjerinu!

Allahu (xh.xh.) që e ka krijuar gjithësinë nga e paqena, do ta krijojë edhe njëgjalleun, edhe jetën jetër. Ai që e ka krijuar këtë sistem, a s’mund ta krijojë edhe sistemin që i thërmi ahiret, bota tjetër! Ai që e ka krijuar tokën me këtë madhështi, a s’mund të krijojë një tokë tjetër? A s’mund t’i thotë këssaj, bote, kurse tjetrës, ahiretj Ai që ju ka sjellë dhe ju ka vendosur juve këtu nga një botë tjetër, a s’mund t’ju çojë dhe vendosë në një botë tjetër?

Kur’ani na e tërheq vëmendjen kështu:

Në një vend tjetër, atyre që e kundërshtojnë ringjalljen, Kur’ani u drejtohet kështu:

“Allahu gjatë ai që çdo gjë e krijoi e të saktë e të bukur dhe, pastaj e krijoi njeriun nga pre argjilë.” (Kur’ani, Sexhde, 32\7)

“Është Allahu që i krijoi dhe çdo gjë që është (perandhja) dhe pastaj u vendos në Arsh. Ju s’keni një gjasatë dhe ndihmës tjetër veç Tij. A s’po merrni mësim?.. ” (Kur’ani, Sexhde, 32\4)

Bérimsert e tsesmurg

IV ASEA

Përmasat e edukatës

Në pjesën e mëparshme prekëm çështje të tilla si edukimi i fëmijës sipas moshës dhe nivelit dhe çështje të tjera të ngjashme mbi të cilat duhet të përqendrohen prindërit, mësuesit dhe edukatorët.

Edhe një herë le ta kujtojmë se ata që nuk sillen të ndjeshëm në çështjet e edukimit dhe që nuk e vazhdojnë fëmijën me arsim dhe edukatë në mënyrë të kënaqshme në përputhje me moshën, aftësitë, gjinësinë e mendimit, nivelin e fëmijës dhe vegorinë e mjedisit, të mos habiten nëse në përfundim e mësojshme përballen me një "ulk të urinur"!

1. Akti i mirë duhet treguar te njerëzit e mirë

Tregimi i aktit të mirë të njerëzit e mirë, më shumë se prindërve, u interesson mësuesve dhe edukatorëve. Si duhet të veprojmë për ta treguar aktin e mirë te njerëzit e mirë?

Fëmijët, të rinjtë duhet ta mësojnë dhe dinë se çështje akti i mirë, vetëm se, që mësimi të mos mbetet vetëm në teori, duhet bërë i dartë dhe konkretizuar me shembullin e njerëzve të mirë, të shquar për aktet dhe figurën e tyre të mirë.

Në radhë të parë, fëmijë ose i ri duhet të kenë një model për ta ndjekur duke filluar qysh nga adhurimet e gjer te sjellje, që dimet dhe veprimet e përditshme e të zakonshme në mënyrë që të mos lëkundet në vendosmëri e tyre dhe, asnjë nuk thekso het në hadithin prohetik, të duruar nga njëdisi e të lehtësuar:

"Ashtu siç ndodh sot që hipokritët (hezitantët) kanë turp për ato që bëjnë dhe duan t'i fshehin prej nesh, do të vijë një ditë që edhe besimtarët do të fshihen!" [69]

Ne duhet t'u tregojmë fëmijëve qysh të vegjël se si duhet ta kapërcejnë këtë sëmundje të posaçme për disa periudha të caktuara, në mënyrë që ta parandalojmë këtë dukuri tek ta në të ardhmen. Në mënyrë të veçantë, duhet t'ua bëjmë të qartë atyre se besimi dhe feja janë nder, virtyt dhe dinjitet dhe t'i përgatisim ata shpirtërisht që të mbahen me zemër pas urdhrave të Allahut!

Kështu, fëmija duhet të ketë besim të patundur për mendimet, ndjenjat dhe rrugën ku ecën, në mënyrë që të mos bjerë më vonë në kompleksin e inferioritetit e të shtypet nën presionin e rrymave mohuese. Për më tepër, ai duhet t'i vlerësojë faljen e namazit, agjërimin, etj., si vlera, virtyte dhe shenja madhështie dhe, kur të duhet, pa ngurruar fare, t'i drejtohet Allahut duke treguar sheshit se ai përkulet vetëm para Allahut!

Kur'ani na mëson që, të paktën dyzet herë në ditë, t'i drejtohemi Allahut duke u lutur:

"Zoti ynë, vetëm Ty të adhurojmë dhe ndihmën vetëm prej Teje e kërkojmë! Tregona rrugën e drejtë!.." (Kur'ani, Fatiha, 1/5-6)

Dhe, pastaj, duke na e përcaktuar se cila është rruga e drejtë, edhe na orienton, edhe na ndihmon që të pozicionohemi pa lëkundje kundër rrugës së shtrembër të mohimit, herezisë dhe perversitetit:

"Në rrugën e atyre që i ke shpërblyer me favore e të mira dhe jo në rrugën e atyre të cilët tërhoqën ndëshkimin Tënd dhe të atyre që u shmangën dhe e humbën veten!" (Kur'ani, Fatiha, 1/7)

2. Përftimi në edukimin fetar nga shkencat e natyrës

Ndërsa fëmijët marrin mësime mbi shkencat e natyrës si fizika, kimia, astronomia, fizika e atomit, etj., duhet që, paralel-

isht me nivelin e tyre kulturor, t'u flitet për besimin e vërtetë islam. Në kundërshtim me materialistët që e marrin për bazë materien duke e varur çdo gjë prej saj, besimtari duhet ta bëjë vlerësimin e materies në kuadrin e besimit, e njohurive dhe besimit mbi Allahun, ahiretin (ringjalljen dhe jetën tjetër) dhe Kur'anin. Besimtarët duhet të dinë të nxjerrin trëndafilë në baltovinën e materies ku janë mbytur materialistët historikë, si dhe t'i shohin dhe vlerësojnë të gjitha gjërat dhe dukuritë si prova dhe dëshmitarë të ekzistencës së Allahut!

Sigurisht, po qe se fëmija, krahas mësimeve mbi shkencat e natyrës që merr nga arsimi i ulët e gjer në universitet, nuk merr edhe po ag edukim fetar në familje e mjedise apo institucione përkatëse, thyerja dhe rrëshqitja e tij janë të padiskutueshme e të paracaktuara. Po qe se niveli arsimor e kulturor që merr ai në shkollë e në mjediset e saj, nuk ndiqet nga afër e nuk ndërhyhet në kohë ndaj mendimeve të mbrapshta të mundshme, gjërat e mësuara mund të kthehen në mjete që çojnë në mohim, ndërkaq që shkencat janë argumentet më të hapura të ekzistencës dhe unitetit të Allahut!

Sigurisht, po qe se përkundër marrjes së mësimeve mbi filozofinë dhe zvarritjes nëpër një sërë dyshimesh dhe lëkundjesh, fëmija nuk mbështetet me anë të vlerësimeve të drejta e pozitive të arsyes, logjikës dhe shkencave, mund të hyjë më vonë në një krizë ideore serioze. Prandaj ai detyrimisht duhet mbështetur, me ag sa ç'e ka nivelin e njohurive racionale, po me argumente racionale, logjike e faktike. Përkundër dedikimit nga materialistët të rregullsisë në natyrë, natyrës dhe demagogjisë të zhvilluar prej tyre në këtë drejtim me anë të një sërë teorish filozofike, edhe ne, duke folur për çështje të tilla si fakti që ligjet që vërehen në çdo gjë me anë të gjuhës së harmonisë së krijimit, janë të paracaktuar dhe sundues, duhet t'ia ngulisim atij në mendje se të gjitha këto janë nën administrimin e Allahut (xh.xh.). Vetëm në këtë mënyrë mund t'i parandalojmë ne dyshimet dhe lëkundjet që mund të mbjellin tek fëmija teoritë e ndryshme.

Siguritsht, ne duret ta paiisim merdjen e fëmijës me riohurit të dretja e të sakta perkundër riorientimeve të shtremburat në kokën e tij me anë të kontigjimeve dhe shtremëdërimeve të paimagjinata, në mëyrë të fëmijë dorrëzë hutim. Për nga perimbajtja, edhe i besimtarit, dituria, kurse injorancës është armiku më i madh edhe i besimtarit, edhe i fesë. Atëherë themi se ne mesatarisht me e përgatitur mjeku dhe i aftë për të dëgjuar mirë e rritsin e përgatitsin mjeku dhe i aftë për të dëgjuar lies. të hapur ndaj fesë, dituris e shkencës si dhe që t'u dalin për zot historisë dhe gjeografisë së veti!

3. Përgatitja e një mjeku të mirë

Dhe kan dëshironjmë të mendojmë mbi çështjen e përgatitjes së një mjekut të mirë për fëmijën. Në botën modernë u jepet shumë rëndësi arsimit parashkollor si dhe kompleksive sociale si parqe, palestra, salla leximi, etj. të gjitha këto janë menduar e shoshitur dhe jashtë bërë për fëmijën ështrë e ëmës e rëndësishme dje të mjekut të kalojë në një mjek dobie dhe dëmi. Por çë do se kea nevojë si kë të kërkon parashikuar çdo lloj dobie dhe dëmi, të rregullt dhe të qetë, që të mos e procedurojë familjen, që të mitet dhe përgatitet i pajisur dhe i hapur ndaj mjekësit. Të gjitha këto janë menduar e shoshitur dhe jashtë bërë duke paraqitur dhe në zhvillojë jetën e të shpirtërore, ta ndjejë vetën edhe për një mjeda ku ta zhvillojë jetën e të kritojë lidhje me Zotin e vet. Kur flasim për mjekësin e fëmijës, duhet menduar edhe kjo. Kështu e më poshtë do të përpiqemi t'i paraqitjomë gjërat që duhen bërë lidhur pikërisht me këtë çështje.

a) Zgjedhja e shokut

Ka shumë rëndësi të zgjedhë, mos shokëve ata që të respektojnë dhe ferë. Në ndjekin nga atër zgjedhjen s'duhet të rritnë indiferentë, por ta ndjekin të dëgjojnë dë ka bërë apo do të bëjë fëmija i tyre. Ndërkaq, ndjekja e prindërve nuk duhet të jetë në formën e presionit të ushtruar mbi fëmijën, por në formën e udhëzimit.

Siç dhoté Saadiu te "Qytetarë", shoku i keq është më i keq se gjarpri. Kurse shoku i mirë është më i mirë se engjëlli. Sa të jetë bashkë me shokun e mirë, ndodhemi vazhdimisht në horizontet engjëllorë!

Prodeti na porosit: "Njeriu ri me atë që do!"" Prandaj është shumë e rëndësishme që ndjekim ri ndihmojnë fëmijët për të gjetur shok. Kurrë mos duhet mënyrë ëmësuar mjedisi shoqëror kur bëhet fjalë për formësimin e ndjenjave dhe mendimeve të fëmijës. Po qe se fëmija ka hyrë në një mjedis të prishur, ai duhet shkëputur menjëherë prej aty dhe duhet futur në një mjedis tjetër. Kurse kur ky mjedis i prishur është vetë mjedisi i lagjes apo shkollës së fëmijës, ai duhet izoluar ose transferuar në një mjedis tjetër ku mendjehere i duhet gjetur shoqëria e duhur, letare, e ndershme, e virtytshme.

b) Ta bëjmë fëmijën të thithë atmosferë letare të sinqerte dhe ta mbajmë larg nga dyfytyrësia

Përveç mësimeve me vetë ose të dëgjuni edhe në ceremonitë letare, mendimi me vetë ose të dëgjoni edhe në mësoni ato me jetën dhe atmosferën letare. Ndërkaq, në përpjekje me mësytë të jetë paskëtë fëmija duhet të dëshmitojë këtë, të kërkojë të shkojë të kërkuar. Edhe atmosfera në mendjehere në të mos kërkojë tjetërkund. Edhe muzika që duhet të dëgjojë ai, duhet të kuaç në një atmosferë letare, t'ia kujtojë besimin, ferë, gëzatë e shenjta dhe të përgatisë tek ai zhvillimin e ndjenjës së adhurësë ndaj Allahut.

Vetëm se nuk duhet të harrojmë që mjedisi ku do ta çoni fëmijën duhet të jetë i sinqertë. Nëse përsosmat që kërkojmë mevlud apo himne duke e humbur forcën birdëse mbi ta, por edhe ndikojnë për këtë mbi fëmijët duke u sugjeruar ahyre anasjellas dyfytyrësinë në këtë punë.

Po të shihet me kujdes, çështja nuk është vetëm të pjesëmarrjes e fëmijëve në përgëzime të për të dëgjuar mevlude e himne letare, por të largimi i tyre nga ceremoni dhe mjedise ku shfaqet formalitet dhe dyfytyrësia.

shtëpinë tuaj shihet erdhe një kanal televiziv, megjithëse ai i ka shpallur luftë moralit tuaj, prisheni e moralit të familjes suaj, duke filluar që me fëmijët, bëhet e pasqyrueshme.

Këto fjalë të mia kurrsesi nuk duhet të kritikojnë opinionin se ne jemi kundër shkencës, zhvillimit, përparimit, teknikës. Ne përkrahim përdorimin e teknikës në shëndetësi pafajësisht nga dëshirë e Allahut për ne, si mendimi, arsyeja, kultura, arti, shëndetësia, mosprapanimi për të ndjekur çdo lloj kanali nuk është më sakrë, mospranimi për të ndjekur sipas dëshirës, përparimi ndjekja e kanaleve dhe programeve me përmbajtje shkatërruese për brezat e rinj.

e) Rritja e fëmijëve me edukatë kur'anore

Është përsëri detyrë e prindërve, mësuesve dhe edukatorëve që të mos u lërë hapësirë për t'u mësuar me mësuat zemrës, kokës, veshit, syrit dhe ndjenjave të tjera të fëmijës i cili përshtatet pothuaj në çdo mjedis, që të sigurojnë rritjen dhe zhvillimin e tij në mënyrë kreative të pashëm, që të përparojnë për t'u siguruar fëmijëve edhe jashtë atmosferës ate të cilën janë mësuar në familje, që të përparojnë për të sigurua përputhshmërinë e mjedisit të jashtëm me atë familjar.

Në të vërtetë, në një kohë kur të gjitha forcat përdorën si elementë shkyçje dhe kur e Vërteta merret nëpër këmbë, mbrojtja e orientimit dhe e dimitjetit të të qenit njeri kanë rëndësi të madhe. Meqenëse, për këtë arsye, edukimi i drejtë përgatitja e tij në atë nivel që të mos lëkundet as para forcave më të pasjellë ato si përkrahës të shëndetshëm, ashtu edhe të së Vërtetës, për ta sjellë atë si përgjithësi të qenit njeri kanë interes sonë komplet. Në përgjithësi, shpesë ideale si në botën e ndjenjave e të ndërtojnë vetëm në sajë të Kur'anit!

c) Zgjedhja e personave dhe mjediseve për të kritikuar lidhje

Në të vërtetë, fëmijët i mësuar mirë dhe nën kujdes nga prindërit është i mbrojtur në një masë të madhe nga ndikimet negative të mjedisit të jashtëm. Megjithëkëtë, ndjekja nga afër ka shumë rëndësi. Edhe kur të shkojë për të bleret lapsa e fletore, fëmijë duhet orientuar në mënyrë të mos bjerë nën ndikime negative. Ai nuk duhet të hyjë në vende ku janë ekspozuar dhe shitet libra të rrezikshëm.

Edhe kur të shkojë për të dëpurt një rrobë, fëmijë duhet të gjejë të rrobaqepësi botën e vet. Edhe të berberi fëmijë duhet të shohë mjetin që e fillon punën me emrin e Zotit!

Ndërkaq, të gjitha këto s'duhen kuptuar si kërkesë për ta shkëputur fëmijën nga mjetët. Këtu është fjala për të treguar mjedisnmëritë dhe vëmendjen e duhur për këto çështje që lidhen me formimin dhe të ardhmen e fëmijës.

Këtu dëshiroj të ndalem edhe mbi një çështje tjetër. Vajtja në pazimet apo hidhërimet e të tjerëve është një detyrë jetare. Prezenca (s.a.s.) na porosit: "Kur t'ju thonë në një dasmë apo fejesë, përgëzimi fteçë!"[1] Është e dartë se kjo porosi e Profetit sdudhet kundërshtuar. Por edhe të mos shkosh në një dasmë ku ka gjëra të këqija dhe krytyen mëkate, është një pasim ftetar dhe një detyrë të dyfishtë me ato që shoh dhe dëgjon mendime që ia kundërvihet fëmijës, sigurisht që askush s'duhet të shkojë.

d) Zgjedhja e programeve televizive

Besimtarë që ka televizion në shtëpi, duhet t'i zgjedhë me kujdes programet që do të ndjekin fëmijët. Nuk the mi se ka ftaj ose bën mëkat televizioni. Cilitdo rast, fjalët tona nuk duhen kuptuar si kundërvënie ndaj televizionit. Vetëm se edukimi e kërkon domosdoshmërisht zgjedhjen e programeve televizive. Është ftaht që disa emisione e institucione mendimin moralo-etik dhe besimor të rrinë në dhe e nxitinë botën e tyre shpirtërore. Pranoj, nëse në

Morali i Protefit tonë (s.a.s.) ka dënë Kur'ani. Kataklteri dhe temperamenti i tij, Kur'ani. Edhe ata që e ndiqnin atë, Kur'an dëgjonin, Kur'anit i jepnin zë dhe me të jetonin e përparonin. Ata që dukeu se janë të lidhur me Kur'anin, por nuk shfaqin dot më personazhet shpërfaqësore që nuk e kanë shpërfaqësuar dot tërësisht e tij!

Ta kuptosh Kur'anin dhe të ripërtërihesh me të, vazet dhe thelbimi në thelbin e tij. Ata që merren vetëm me fjalët dhe shprehjet e tij, Allahu e di, edhe nëse fitojnë sevap, mirëse nuk mund të bëhen një shoqëri e fuqur ndaj mirëqenies. Çështja jonë thelbësore përket lidhjeve dhe marrëdhënieve me Kur'a-nin, është të orientohemi kah ai me zemër, vetëdijen, vullnetin, mjohjen dhe ndjenjat tona dhe ta ndjejmë atë me të gjitha përmasat e qenies sonë.

4. Vazhdimi i ndjekjmërisë në edukim

Ta bësh një vërtetë të zërë, një mendim, është herë, herë dhe ti jakësh vazhdimësi, hjetër gjë. Po, është shumë e rëndësishme ta ndërtosh diçka, por më e rëndësishme se kjo, është ti jakësh dëndurueshmërisë asaj dhe ta zhvillosh edhe më tej.

a) Jo paaardhës i kej!

Në Kur'an ka ajete që na flasin për disa profetë me radhë:

"Kujtoje në Libër edhe Merjemin! Kujtoje në Libër edhe Ismailin! Kujtoje në Libër edhe Idrisin!..." 72

Pasi tregon për vegoritë e këtyre njerëzve të zgjedhur dhe epokat që hapën, Kur'ani vazhdon kështu:

"Më në fund, pas tyre erdhi një brez i fillë që e prishën namazin dhe shkuan pas dëshirave. Ja, pranuhi do të vuajnë në ardhmen ndëshkimin e përvesëve dhe mëkatarëve!" (Kur'ani, Merjem, 19\59)

Në bazë të çështjes mund të jetë Hz. Nuhu, Hz. Ademi, Hz. Musai, Hz. Merjemi, por edhe Hz. Muhamedi (s.a.s). Po de se ata dë kanë ardhur pas tyre, kanë dënë pasardhës të këqij të tyre, domethënë, e kundërta e tyre, dë e kanë pri-shur namazin (vinì re, jo e kanë lënë, por e kanë prishur), dë janë dhënë pas dëshirave turpore e materiale, dë kanë jetuar sipas dëshirave, iluzionave dhe pasionëve të tyre, e kanë pasur në pamundur të përfitojnë nga mjetet e mëdhenj dë kanë pasur në kryet të rrugës së tyre!

Edhe ne rododhemi po në ate pikë ku rododhesh ata para nesh dë humbën: në muslimanllëk pa namaz mesë situatat, përfaqësues edhe i besimit, edhe i sigurisë, edhe i nënshtrimit ndaj Zotit! Sigurisht, ai, asnu sig i besoni Allahut, edhe përfytyret më dyish para Tij, edhe drindhet para ndalimeve të Tij!

b) Rëndësia e fal!es së namazit

Në mjë dekllaratë të tij të bekuar, Profeti (s.a.s.) thotë:

"Ai që e fal namazin, që dreiohet nga kiblia jonë dhe ha nga ajo që theirin ne, është prej nesh!" 73

Dhe, tani, ju lutem eiani dhe mendojeni të kmndërtën e kësaj! Të kuit do ti quani ju ata njerëz që s'vënë ballin në sexhde, për të cilët Qualiini të kuit të donë, por ata s'kanë vend brenda rrethit të shenjtë të Profetit (s.a.s.)!

Po, namazi është shumë i rëndësishëm. Edhe ne duhet të jemi sygjë në këtë drejtim. Atë që s'fal namaz, Profeti e

bëhet fjalë për besimin! Duke shkuar më një frushatë, dikush i pati propozuar Profetit ndihmë. Dhe Profeti e pati pyetur: "A beson ti?" Njeriu i pati thënë se jo. Atëherë Profeti i de kthyer: "Sikur ç'më dhënë ndihma jotë!" [74]

Kurse më një hadith tjetër, Profeti (s.a.s.) thotë:

"Askënd që u dukët më i rëndë hipokrizënë (hezitimtënë), eshtë na- tyrë i zgjuarë dhe jocigët." [75]

Po ne, a mundemi t'i falim me përkushtimin e duhur këto dy namaze? Sa për mua, dëndrimi i vërtetë kundërvënës ndaj ndjenjës së hipokrizisë (hezitimit) eshtë përkushtimi i plotë në namaz!

PJESA VII

Kraharasimi mes edukatës kur'anore dhe jashtëkur'anore

Krahasimi mes edukatës kur'anore dhe jashtëkur'anore

Brezi yrë ka sot dy alternativa: ose të bëhet i pashpirt, i ashpër dhe mizor me ata të idesë filozofike të gabuara, me ata të rrymave të këqija dhe ekstreme si dhe me ata të paritmeve filozofike, ose i çmuar, me horizont dhe i mëshirshëm me ata të paritmeve të larta hyjitore e të Kur'anit.

Në këtë pjesë, duke e ndarë edukimin dhe edukatën në edukim dhe edukatë jashtëkur'anore, në rijetën ane, dhe edukim dhe edukatë kur'anore, në anën tjetër, do të bëjmë përshkrimin e cilësive të tyre dhe krahasimin mes tyre.

1. Edukata dhe edukimi jashtëkur'anor

a) I faraonizon mjerëzit

Siç është shfaqur gjer më sot, edukata jashtëkur'anore i ka bërë mjerëzit, brenda poshtërsisë së tyre, nga një faraon potencial më vete. Faraonizmi ka dy forma. Njëra formë është faraonizmi i hupisheve, i cili, duke dërë i fillë, është ekspansiv, dhunues, mizor dhe egoist. Kurse forma e dytë, faraonizmi i dobët, i mjerë, i patrupisheve, i cili, duke dënë i fillë, është i ulët e banal sa t'u pruhë këmbët të tjerëve.

Këtu s'është fjala për faraonët e Egjiptit, por për ligjërën e përgjithësuar faraonike si simbol i gjithçkaje të keqe e të ulët.

Psikologjinë perverse të mjerëzve të faraonizuar, duke marrë për model faraonin e profetit Musa, Kur'ani e përshkruan kështu:

"I mbolodhi mendjehere njerëzit e tij dhe u dërrit: "Unë jam Zoti juaj me i lartë!" (Kur'ani, Naziat, 79\23-24)

Ky është faraoni i fundshëm, megjithatë, egoist dhe mizor. Të tillë kanë qenë dhe janë edhe të gjithë njerëzit e faraonizuar kur e ndjenë veten të fuqishëm.

Por ai na shfaqet edhe në një gjendje tjetër, kur ka rënë në mjerim, kur i trezlokhet jeta, kur i ka humbur e gjithë fuqia për çka dhe është gati t'i bjerë kujtdo ndër këmbë. Ja si e përshkruan Kur'ani:

"Ne i kaluam të bijtë e Izraelit nëpër det. Kurse faraoni me ushtrinë e tij i ndoqi ata për t'i kapur dhe ndëshkuar. Por, kur e pa se po mbytej, tha: "Edhe unë besova se s'ka zot tjetër veç Zotit që besojnë të bijtë e Izraelit! Edhe unë jam muslimani!" (Kur'ani, Junus, 10\90)

Kryehershmërisht se faraoni nuk është i sinqertë në thënien e tij. Për të shpëtuar kokën, ai është gati të mohojë gjithçka ka thënë më parë. Ai e ka humbur çdo llojë kreativiteti, egoizmi. Ky është çasti i posaçëm për të. Ja, ky është një faraonizim tipik, është forma e faraonizmit të mjerë!

Ndërkaq, ne jemi hasur rastë me Mursalt i cili përpëlet, në faraonike, asaras dhe cilësinë e Mursalt i cili përpëlet, në këtë rast, të kundërtën e faraonit. Dhe herë, te një besimtar mund të keqe ose të shfaqen cilësi faraonike, kurse te një mohues, cilësi prej Mursai. Allahu (xh.xh.) shëh egenërë e mjerisë, atë që është e përhershme dhe e qëndrueshme te mjerisë. Me këtë esencë mjerisë shfaqet dhe vlerësohet edhe prej mjerëzve të tjerë. Në lidhje me këtë, Profeti thotë:

b) I bën njerëzit kryevepër dhe të sabpër

Njerin i formuar me një edukatë jashtëzakonore është i rrafshët, kryevepër dhe krenar. Për atë kanë rëndësi dinjitetë personal dhe krenaria, për të cilat ai është gati të marrë nëpër këmbë pa u

lëkundur sa e sa të drejta, sa e sa vlerat Mirëpo ndjenja e këmbënguljes që nuk duhet ngatërruar me kryevepërsinë egoiste, i është dhënë njerit për t'u bërë i vendosur në të drejtën dhe qështjen e tij.

c) Bazohet në interesin

Synimi i edukatës jashtëzakonore është interesi. Thelbi i të gjithë luftës që bën njerin, është interesi. Njerëz të tillë pyesin: "Çka për të fituar me këtë punë?"

Në edukatën jashtëzakonore bëhet fjalë vetëm për të mbushur bankun e për të kënaqur dëshirat. Lumturia e njerëzimit në optikën e kësaj edukate është plotësimi dhe kënaqja e kërkesave dhe dëshirave materiale-trupore.

Diku vende si Amerika, Gjermania, Anglia, Franca, Suedia, Zvicra, Norvegjia, Hollanda mund të merndojnë se e kanë rregulluar ekonominë dhe i kanë siguruar shoqërisë së tyre lumturinë. Sipas tyre, ata kanë realizuar boljen ideale të përshkruar nga shkrimtarët utopistë. Kjo duket filozofia e mendëllimit që i vlen vetëm individit që i ka plotësuar kërkesat dhe dëshirat personale dhe s'mendon për të tjerët. Në të vërtetë, shoqëria e tyre tronditet çdo ditë nga vetëvrasjet dhe seksualjet e ndryshme shoqërore.

d) Jeta e njerëzve të formuar me edukatën jashtëzakonore mbështetet në luftën, dialektikën dhe demagogjinë

Meqë interesi karakterizohet nga përjashtimi, pra që nuk është mgopës për gjithçka dhe për të gjithë, rezultati imediat i tij është përfytyrja, luftа mes elementëve që e synojnë atë. Çdo shoqëri që ka për synim interesin, meqë nuk i plotësoon dot kurrë ato që kërkon, i futet një rruge të pafund luftе e përleshjeje. Të gjitha sistemet e bazuara mbi interesa, nga kapitalizmi në komunizëm, nga socializmi në fashizëm, të gjitha sistemet izma bazohen mbi luftën e interesave.

Biologët materialistë mes të cilëve spikat Darvini me teorinë e tij të seleksionit natyror nëpërmjet luftës së asaj për për ekzistencë, e shohin luftën biologjike si thelbin e jetës dhe, kur kjo

pëmmendet si nobi dhe i dëgjuari i Allahut. Ndërkaq, atributi si rob i Allahut është i pëtheruesm. Ai qe i lidhë edhe para se të bëhej profet dhe vazhdoi të mbetej i lidë edhe pasi e kreu detyrën e botës s'mbarove. Çdo gjë është kalimtare dhe që mbaron. *Vetëm* nje gjë nuk mbaron: të qenët rob ndaj Allahut që është i pafillim e pambarim!

Allahu i thotë njerëzit: "O njerëzi! Besimi rob vetëm Allahut (adhurojeni vetëm Allahun)..." Dhe besimtarët dyzet herë në ditë i thonë Atij: "Vetëm Ty të adhurojmë (vetëm Ty të bëhemi rob)!"

b) *Nxënësi i Kur'anit është i thjeshtë dhe, para Allahut, i vartët*

Nxënësi i Kur'anit është i thjeshtë, modest. Ndë pamje të jashtme ai është i bukë të dukët si i mjerë, si i përgjumur, por s'është asgjë të mos i përulet dhe nënshtrohet askujt veç Zotit të vet. Ai zotëron një disiplinë të brendshëm. Në u dukë ngë jashtë i vartët e i dobët, kështu cilësi janë krahë për të për t'u ngjitur te Zoti. Sa më shumë të ndjejë ai varësinë dhe dobësinë ndërtegjegjen e vet, aq më shumë i rritet bindja ndaj Zotit.

Profeti thotë:

> "O Zot, gjersa të mbyllim sytë, mos na lër vetëm me vetveten tonë!" ??

Ja, pra kjo thelbësi e brendshme e dobësisë për të është si krahë për drite me të cilat vrapon pas Zotit duke kërkuar përlimin e Tij!

c) *Syrimi i nxënësit të Kur'anit është pëlqimi i Allahut*

Syrimi i nxënësit të Kur'anit është vetëm e vetëm pëlqimi Hyjnor. Ai e mban vështrimin vazhdimisht te pëlqimi Hyjnor duke pritur fjesën Hyjnore:

> "O it shpirt i kënaqur e i qetësuar, kthehu te Zoti yt i kënaqur prej tënd dhe ti i kënaqur prej Tij." (Kur'ani, Fexhr, 89\27)

lutjë shtrihet edhe në shoqërinë, asgjësimi i njëri-tjetrit shihet si diçka legjitime.

e) *Lidhjet ndërkombëtare janë tracizmi dhe shovinizmi*

Lidhja më e rëndësishme mes individëve dhe kombeve, e pranuar nga edukata Kur'anore, është tracizmi banal, internacionalizmi dhe shovinizmi. Në fakt, tracizmi, shovinizmi dhe nacionalizmi të ngjashme me këto janë planifikuar sipas parimit për ti përvetësuar dhe asimiluar të tjerët dhe ashtu kanë vepruar. Për shembull, në syrinin të komunizmit është mundja dhe asimilimi i të gjitha sistemeve të tjera. Historia e atërt tregon se fashizmi dhe nazizmi patën planifikuar sundimin në të gjithë botën. Këtë e vërtetuan edhe shkaqet e shpërthimit të dy luftërave botërore dhe përfundimet e tyre.

f) *Mban si parim forcën*

Pikëmbështetja në sistemet sociale dhe filozofike jashtëkur'anore është forca. E drejta është me atë që ka forcën më dorë ose i forti ka gjithmonë të drejtë. Ky është kriteri shi në moral faronik. Veprimi i forcës që nuk respekton vlerat njerëzore, është shumë, përdhunim. Një njeri që e trajton çështjen pas parimit të forcës, që e lidh çdo gjë me forcën, e ka shumë të vështirë ta rrasë vetes nga përdorimi i dhunës. Njerëzimi përtoi në masë shembull s'bëjnë më për ekspansionin dhe dhunën e individëve. Edhe popujt nisën të veprojnin me insinkltin e asgjësimit të njëri-tjetrit.

2. Edukata kur'anore

a) *Nxënësi i Kur'anit është një rob i Zotit*

Nxënësi i Kur'anit është vetëm një njeri, një krijesë, një rob i Zotit. Ai nuk është mirator, dhunues, i ashpër, i egër, egoist. Kur'ani e thekson në qdo rast se njeriu është rob të Allahut dhe se kjo është një nder për ta. Edhe njëri prej atributeve kryesore të Profetit është të quhet rob i Allahut. Në Fjalën e Deklarimisë ai

i islamit syrnon ta mprejë mjerisë më këmbë, ta mbajë më këmbë dhe t'i japë vazhdimësi. Kur'ani thotë:

"Ndihmojeni mjeri-tjetrin në mirësi dhe devocion!" (Kur'ani, Maide, 5\2)

Jeta nuk përbëhet prej luftës dhe armiqësisë, por prej ndihmës së dyanshme dhe mbështetjes te mjeri-tjetri. Molekulat ndihmojnë bimësinë, bimësia kafshët, kurse kafshët si konserva proteinash, na vijnë në ndihmë neve. Atomet dhe molekulat e ajrit, dheut, ujit e vazhdojmë ekzistencën e lyre të lidhura mes fytyre sipas ideve se plotësimit të njëra-tjetrës.

Besimtari e sheh gjithësinë si një harmoni ndihme reciproke dhe thotë: "Nga kreu në fund, gjithësia s'është gjë tjetër veçse një ndihmë reciproke mes pjesëve përbërëse të saj!" Atëherë, edhe mjerin duhet t'i përshtatet harmonisë së përgjithshme të gjithësisë dhe të vrapojë për ndihmë me dëllim për të mos e prishur këtë simfoni, këtë melodi të përgjithshmen!

e) Lidhja mes nesh është lidhje vëllazërie

Kur'ani e përcaktON si vëllazëri lidhjen mes muslimanëve.

Kjo llojlidhjeje duhet mpritur mes të gjithë muslimanëve dhe sipas kësaj lidhjeje duhet theksuar edhe një herë ndjenja e vëllazërisë. "Besimtarët janë vëllezër" – Thekson Kur'ani. (Kur'ani, Huxhurat, 49\10) Besimtari duhet ta shohë si vëlla këdo që beson, kurse gjithësinë, si vend vëllazërie.

f) Ideja e të drejtës është parim

Edukata Kur'anore pranon si pikëmbështetje ekuivalencën e drejtë-forcë. Është i fortë ai që ka të drejtë. Forca burton nga e drejta dhe jo e drejta nga forca. Islami thotë: "Kush ka të drejtë, është i fortë!" Muslimani, edhe në qoftë i dobët sot, jeton me besimin dhe bindjen se në mos sot, nesër, me ndihmën dhe favorin e Allahut, e drejta do të fitojë!

Kështu, në historinë e islamit ka ndodhur që një kalit i fuqëzuar në bazë të ankesës së një mjeriu të dalë para gjyqit për t'u gjykuar në bashkëpunim me Hz. Omerin si njëri mjerin të dalë para gjyqit për t'u gjykuar në bazë të drejtë, duhet të përpiqem ta jetojnë jetën e drejtë. Nuk duket të mbështetur te mjeri-asgjekë shoqëror i islamit ka më shumë peshë. Aspekti shoqëror

Hz. Jusuf (a.s.) Iutej:

"Zoti im, ma dhe pjesën time nga pasuria dhe më mëso ç'i shpjegoj ëndrrat. O ti, krijuesi i djejve e i tokës! Ti je Zoti im në këtë botë e në jetën tjetër! Bëmë të vdes si musliman dhe më bashko me njerëzit e mirë!" (Kur'ani, Jusuf, 12\101)

Me këto fjalë e shpreftë ai idealin e vet.

Kjo do të thotë se është një mërrite që dëgdtron gjithmonë mbi tërë mirëqenien dhe lumturinë e këtaj bote, që e kërnad plotësisht zemrën, këtaqesia dhe pëlqimi i Zotit!

Në Kur'an thuhet:

"Ure u urdhërova që ta adhuroj vetëm Allahun duke ia kushtuar gjithçka vetëm Atij!" (Kur'ani, Zumer, 39\11)

"Thuaj: "Unë i besem rob vetëm Allahut duke ia kushtuar adhurimin tim vetëm Atij!" (Kur'ani, Zumer, 39\14)

"Kuse ata qenë urdhëruar që të largohen nga politeizmi (shirku) dhe ta adhurojnë vetëm Allahun që është një i vetëm, ta falin namazin dhe ta japin zekatin!" (Kur'ani, Beqitne, 98\5)

Me këto fjalë besimtari është orientuar gjithmonë për ta kërkuar pëlqimin Iyjnor.

d) Parimi i jetës është ndihma reciproke

Kur'ani thotë:

"Ndihmoni njëri-tjetrin për të mirë dhe dukje u rusajtur (nga ndalimet e Allahut), jo për të keqe, për mëkat dhe armiqësi. Dhe kini frikë Allahun sepse ndëshkimi i Allahut është i ashpër!" (Kur'ani, Maide, 5\2)

Besimtarët duhet ta ndihmojnë njëri-tjetrin për t'i zbatuar urdhëresat dhe ndalimet e Iesë dhe, dukje u mbështetur te njëri-tjetri, duhet të përpiqen ta jetojnë Iartë. Asgjekë shoqëror

Përjashtimi nga klasifikimi

Neni VIII

Materia ekzistojnë në një të qenies së të Drejtësi. Drejtësia është një nga emrat me të mëdhenj nder emrat lyjnorë.

Besimtari e shqip forcën të e drejtë. Kush ka të drejtë, është i forte. E drejta është e larte dhe asgjë nuk mund ta pengojë atë!

limanit, respekti nuk ajë së drejtës së dikujt, kushdodoftë aj, është respekt ndaj Zotit!

Besimtari që nuk ka hyrë në ndikimin e sistemeve filozofike jashtëkur'anore, vepron sig parashikohet në Kur'an, duke jetuar me të drejtë dhe duke kështilluar për drejtësi:

> "Për kohën! Pa dyshim, njeriu është në humbje, veç atyre që besojnë, bëjnë punë të mira dhe këshillojnë njëri-tjetrin për drejtësi dhe durim!" (Kur'ani, Asr, 103\1-3)

Pasthënie me fragmente të zgjedhura nga Kritikuesi

Kështu, më vonë të pasthënies, me fragmente të zgjedhura nga libri yne, Kritikuesi po bëjmë një ilustrim të mendimeve që parashtruam më këtë libër mbi edukimin familjar.

Përmbajtja

Ç'vlerë të ketë fara për vazhdimësinë e llojit dhe brezit të një peme, po atë vlerë ka edhe fëmija për vazhdimësinë e llojit dhe brezit të njeriut. Kombet që i lenë pas dore fëmijët, janë të dënuar të shemben, kurse kombet që i trajtkisin ata në duar të hujaja e në ndikimin e kulturave të hujaja, janë të dënuar të humbin origjinën!..

* * *

Brezi që e përbën pjesën më aktive e më produktive të një kombi në çdo tridhjetë-dyzet vjet, janë fëmijët sot. Ata që i shohin fëmijët si të vegjël e të pavlerë, duhet ta kuptojnë dhe të rregullojnë se sa me merdjeleftësi e morën një element të rëndësishëm në jetën e një kombi!

* * *

Përgjegjësit e të kqyes që dukeet më brezat e sotëm, paaftësinë e vëzhguar në një pjesë administratorësh dhe shqetësimeve të hequra si komb, janë elementët sundues të tridhjetë vjetëve më parë. Edhe faktkeqësitë apo vlerat e një çerek

shkaullì më vonë do t'u përkasin atyre që e kanë në dorë arsimin dhe edukimin e brezave të sotëm.

* * *

Çdo komb që kërkon ta marrë në garancì të ardhmen e vet duhet t'i shpenzojë një pjesë mundësish sa energjitë dhe kohë që ka për të shpenzuar majtas e djathtas, për pjesëtarët e tjerë të njerëzve të mëdhenj të së nesërmes.

* * *

Mjerannë, ngatërrestarët, sarkoshtët, amatokistët, të drogurarit, mortifomanët, të cilët komisionerë dhe pavdekësinë e zezë e shopërtisë, janë fëmijët, edukimin e të cilëve e lamë pas dore dje... Sy di, a jemi vërë të mendojmë ndonjëherë se çfarë injerësis do të na i mbusuhin rrugët nesër si pasojë e individualizmit tonë të sotëm?

Martesa dhe familjare

Martesa nuk është për kënaqësi e dëftim. Martesa bëhet për të ndërtuar familjen, për të siguruar vazhdimësinë dhe pavdekësinë e kombit, për t'i shpëtuar nga hallakatja mendimet dhe ndjenjat e individit, për t'i marrë nën kontroll dëshirat trupore. Ndërkaq asnjë si edhe një shumë çështje të jetës së kritikuar dhe kënaqësitë fizike janë një përparësi dhe elementë mxitës...

* * *

Personat që do të martohen, nuk duhet të vendosin sipas veshjes e mbathjes së njëri-tjetrit, madje as sipas pasurisë dhe bukurisë; një këtë çështje tepër seriozë, duhet të vendosin sipas bukurisë shpirtërore, kuptimit të moralit dhe ndjerit, virtytit dhe larтësisë së karakterit...

* * *

Për ata që, duke u martuar, nuk kanë bërë dot analizën e nevojshme ose nuk kanë gjetur rastin për ta bërë, dot të vijë

puna në prag të ndarjes, nuk kanë për t'u vlejtur as dhe kritereti më mençura. Sigurisht, çështja nuk është të shpëtohet familjare nga zjarri me sa më pak dëmtime; e tërndësishme është mos futen në familje elementët me trezk zjarri!..

* * *

Nuk duhet t'u japim vajzë njerëzve që s'i njohim dhe nuk duhet të kërkojmë vajza që s'i njohim. Martesëvella e bërë para zuar mbi të pamjohura të tilla, ose finalizohet me një rezultat si ndarja që Allahu s'e pëlqen, ose bëhet për palët shkak torturash për gjithë jetën!..

* * *

Ka fole familjare të bekuara, të ngritura mbi logjikën dhe gjykimin duke u mbështetur dyish në hapat e para të Zotit, që kursionojnë gjatë gjithë jetës si një shkollë dhe, me nxënësit që përgatisin, siguronjnë vazhdimësinë dhe pavdekësinë e kombit në i përkasin!

* * *

Martesat e bëra për marrtesë pa u menduar e pesëmuar dhe basrkëpërasat e kështi lloji janë finalizuar me basrkësmortë që janë e zvarritur nëpër rrugë, me jetimë të braktisur në jetimore e me krimnelë që i plagosin familjet në zemër...

* * *

Nëse interesi dhe dobia e martesës për individin është një, interesat dhe dobitë e saj për komsbin janë të shumta. Nisur nga kjo, si martesa e prishur, asfalt dhe ndenjja pa u martuar janë një kolerë që i turpëron djemtë, i zhyt vajzat në mjerim dhe komsbit i shkaktom hemorragji...

* * *

Familjaret e themeluar dysh në kryq mbi parimet të shëndetit gurit dosha e kur sundon lumturia materiale-shpirtërore, është

bekuar ku përgatiten individë të vitytësëm e të vlefshëm. Kombet dje i bëjnë shtëpitë të begatshme sa dhe shkollat dhe shkollat, të ngrohta sa dhe folezë familjare, duhet se kanë realizuar reformën më të madhe dhe kanë vënë nën garanci depërtimë dhe luminitë e brezave të ardhshëm...

* * *

Kombi formohet prej elementëve shtëpi. Kështu, po de se shtëpitë janë mirë, edhe kombi është mirë; po de se shtëpitë janë keq, edhe kombi është keq! Sikur ata që këtkojnë paqen e kombit të përpiqesnin së pari për paqen e familjeve!...

* * *

Shtëpisë i thuhet "shtëpi" sipas njerëzve që mirënë atje. Pëgëtarët e një shtëpie duhen të lumtur me ad sa ndajnë mes tyre vlera njerëzore. Po, mund të themi se njerëzit rron si njerë në saje të shtëpisë; edhe shtëpia bëhet shtëpi kur ka brenda njerëz!...

* * *

Familja është një komb i vogël, kurse kombi, një familje e madhe. Një person që ka mundur të arrijë me sukses ta devetisë një familje të madhe a të vogël si dhe t'i ngrejë pjesëtarët e saj në nivele të larta njerëzore, mund të bëhet i suksesshëm me pak përpjekje edhe në organizime më të mëdha...

* * *

Çrregullimi dhe shpërbërja në shtëpi tregon çoriëntimin dhe shkatërrimin shpirtëror të pjesëtarëve të asaj shtëpie; fëlliqësia, parregullsia dhe çrregullimi i shtëpive, dyqaneve dhe rrugëve janë vendbanim, gjithashtu, edhe treguesi i nivelit kulturor dhe të interesimit për punën të kuadrit të prushtetit vendor...

Printëgrit

Printëgrit janë të paratë dënie që duhet t'i respektojë njerëzit. Kush e lë mangët respektin për ta, duhet se ka kundërshtuar Zotin. Nga fara re lisi

* * *

Njerëzit duhet se e respektojnë Zotin po aq sa i respektojnë edhe printëgrit. Kush s'ka respekt për ta, s'ka respekt as për Zotin. Sa çudi që, në ditët tona, treguesi kryesor të paraqesë kualitetin ndaj printëgrave jo vetëm ata që s'kanë respekt për Zotin, por edhe ata që pretendojnë (me fjalë) se e duan Atë!

* * *

Fëmijët duhet të jetë jashtëzakonisht i respektueshëm e i bindur ndaj printëgrave; edhe printëgrit, duke i dhënë jetës shpirtërore të fëmijës po aq rëndësi sa edhe trupit dhe shëndetit të tij, duhet t'ia dorëzojnë atë sa më parë edukimit të urtëve më të atë. Ç'injorantë janë printëgrit që e harrojnë shpirtin e fëmijës e çë i patat fëmijët që shkon vilkimë e më miopie të tillë!

* * *

Biri që i mohon të drejtat e prindërve e që ngre krye kundër tyre, është një lugat me fytyrë njeriu, kurse prindërit që s'bëjnë përpjekje për ta garantuar jetën shpirtërore të fëmijës së vet, janë ca mizorë të pamëshirshëm. Pa le ata prindër që, edhe pasi fëmija ta ketë gjetur vetë rrugën e vet e të ketë hapur krahët për fluturim, e paralizojnë...

* * *

Familja është elementi themelor i shoqërisë. Sa të respektuar të jenë pjesëtarët e familjes ndaj të drejtave dhe detyrave të njëri-tjetrit, ag e shëndoshë është shoqëria. Ndryshe, është e kotë t'i kërkosh në shoqëri dhembshurinë e respektin e humbur në familje...

Edukata dhe i riu

Edukata është një bukuri më vete dhe, te kushdo që të ndodhet, imitohet. Sigurisht, edhe nëse dikush është i paditur, po qe i edukuar, duket. Kombet të mangët në kulturën kombëtare e në edukatën kombëtare u ngjasin individëve injorantë, të trashë e rrugaçë, të cilët as besë kanë në miqësi, as seriozitet në armiqësi! Ata që u besojnë të tillëve, gjithmonë pësojnë zhgënjim, ata që mbështeten në ta, herët a vonë mbeten pa mbështetje!

* * *

Edukatorët që s'kanë punuar si çirakë pranë një mjeshtri dhe s'kanë marrë edukatë nga një burim i shëndoshë, janë si shërbëtorë që u mbajnë pishën rrugës së të tjerëve. Paturpësia dhe përkëdhelia e dukur në fëmijët është pasojë e turbullisë së burimit ku ai është zhvilluar e zhvillohet. Paregullsia ndjesore, ideore dhe e veprimit në familje reflektohet e përforcuar në shpirtin e fëmijës. Dhe, natyrisht, nga ai në shoqëri...

* * *

Në shkolla, të paktën po ag sa në mësimet e tjera, duhet gëndruar mbi edukatën dhe kulturën kombëtare në mënyrë që të përgatiten breza me shpirt e karakter të shëndoshë, të cilët do ta kthejnë vendin në parajsë. Arsimimi është tjetër gjë, edukimi, tjetër gjë. Shumica e njerëzve mund të bëhen arsimtarë, por janë të pakta ata që mund të bëhen me plot kuptimin e fjalës katorë!..

* * *

Mësimet që u jepet më pak rëndësi, në një kohë që janë më të rëndësishëm, janë kultura kombëtare dhe edukata kombëtare. Po qe se një ditë do të kthehemi për ta vënë në shfrytëzim këtë rrugë, do të kemi marrë vendimin më të qëlluar për përparimin e kombit.

* * *

Poeti është poet që në lindje. Imrul Kajsi [78] nuk pati bërë shkollë. Ajnshtajni ikte nga shkolla, sepse mendimet i kishte të tjera. Njutoni pati marrë notë të dobët në matematikë, por teoria e tij është matematike. Kurse ne përpiqemi të trazojmë në kazanin e të tjerëve me qepshen tonë...

* * *

Shkolla e parë e fëmijëve, që e kanë shpirtin të shkëlqyer si pasqyrë e që regjistron shpejt si makinat fotografike, janë shtëpitë e veta, kurse edukatorët e parë, nënat. Përgatitja e nënave si edukatore dhe jo konsumimi i tyre majtas-djathtas është baza më e rëndësishme për ekzistencën dhe vazhdimësinë e një kombi.

* * *

I riu është fidani i forcës dhe zgjuarsisë. Po qe se edukohet e mësohet, mund të bëhet një Antë, një fuqi që u premton zemrave ndriçim e botës, harmoni...

* * *

Shoqëria është një enë kristali, kurse të rinjtë, brenda saj si një lëng që mezi formën dhe ngjyrën e ënës dhe me até duke. Se di, aposhtë e rregullit dhe harmonisë, të cilët u bëjnë thirrje atyre për përulje dhe bindje, a janë në gjendje të kthehen e të hedhin një vështrim mbi veten e vetë?..

* * *

Dëshirat u përmbajnë të ngërnave të ëmbla, kurse virtytet të ngërnave pak të thartë a të kripura. Po qe se i riu lihet i lirë të zgjedhë, a është e nevojshme të thuhet se cilat do t'i zgjedhë e cilat do t'i lërë? Kurse ne jemi të detyruar t'i përgatitsim ata si mid të virtytit e si armig të imoralitetit dhe fëllimgësisë...

* * *

Gjer në çastin kur t'i shkohet në ndihmë me anë të edukimit i riu është sateliti i dëshirave dhe kërnapësive bosht të mjedisit ku është rritur, një i marrë e i përgjakur që përsëllet diku shumë larg personalitetit dhe logjikës. Edukata e mirë që, duke e lidhur até me të kaluarën e vet, do ta përgatisë për të ardhmen, do ta shndërrojë até në hero të perspektivës!..

* * *

Lartësimi ose rëtnia poshtë e një kombi vatren nga shpirti dhe vetëdija me të cilat do të païsen brezat e tij, nga arsimi dhe edukata që do të marrin. Në kundërshtim me fakitn që kombet me brezat e tinj të përgatitur mirë, janë të përparojnë papërtrë, regresi i kombeve që i nënvlefësojnë ata, është i pashmangshëm!..

* * *

Ata që kërkojnë të japin orakull mbi të ardhmen e një kombi, po i heqbin syrë edukatës së dhënë të rinjve, kanë për të dhënë një orakull djallëzinë të saktë!..

Footnotes

1 Të gjitha interpretimet mga Kur'ani më kritë tekst janë të autorit.

2 Burrari, I'tisam, 14; Enbija, 50; Muslim, Im, 6.

3 Burrari, I'tisam, 14; Enbija, 50; Muslim, Im, 6.

4 Muvatta, Husnu'l-hulluk, 1.

5 Tirmidhi, Birr, 16; Ebu Davud, Edeb, 58.

6 Këto autori bën fjalë për nivelet e martesës në islam sipas së dretjtës juridike-fetare islame (përkthyesi).

7 shih Vehbe Zuhayli, Islam Fikh Ansiklopedisi, 9\28-31.

8 Abdulmezek, Muasannef 6\173; Ashluni, Keshfu'l-Hafa, 1\318, 319.

9 Ebu Davud, Nikah, 3; Neesi, Nikah, 11.

10 Burhani, Nikah, 2; Muslim, Nikah, 1, 3; Siiam, 43; Ibni Maxhe, Nikah, 1.

11 Burhani, Nikah, 15; Ebu Davud, Nikah, 2; Neesi, Nikah, 13; Ibni Maxhe, Nikah, 6.13

12 Hakim, Mustedrek, 2\55.

13 Ashluni, Keshfu'l-hafa, 1\335; vegaregjistrit shih Neesi, Xhihad, 6; Ibni Maxhe, Xhihad, 12.

14 Në origjinal, mass (arab.), dogma, tekstet e shenjta që përbëjnë dogmën, si Kur'ani dhe hadithet, porositë profetike.

15 Muslim, Kader, 3; Ibni Maxhe, Mukaddime, 7; Buhari, Kader, 1.

16 Si në shqip, fjala hallall (kund. haram) do të thotë gjë e fituar me të drejtë, me djersën e ballit, pa cënuar të drejtat e të tjerëve dhe me mënyra e rrugë të drejta, të ndershme e të bekuara.

17 Buhari, Ahkam, 21; Bedu'l-Halk, 11; I'tikaf, 11, 12; Ebu Davud Savm, 78; Sunne, 17; Edeb, 81; Ibni Maxhe, Sijam, 65.

18 sa'dejk (arab.): lumturim.

19 Hejsemi, Mexhmua'z-Zevaid, 3/210; 10/292.

20 Musned, 4/345.

21 Muslim, Adab, 14; Ebu Davud, Edeb, 66; Tirmidhi, Edeb, 62.

22 Buhari, Xhenaiz, 92; Ebu Davud, Sunet, 17; Tirmidhi, Kader, 5.

23 Muslim, Fedailu's-Sahabe, 1; Tirmidhi, Menakib, 15.

24 Buhari, Fiten, 8; Haxh, 132; Muslim, Kaseme, 31.

25 Ibni Maxhe, Edep, 3.

26 Buhari, Xhuma, 11; Xhenaiz, 32; Istikraz, 20. Muslim, Imare, 20.

27 Buhari Xhenaiz, 80; Tefsir i sures 30, ajeti 1; Kader, 3; Muslim, Kader, 22, 23, 24.

28 Buhari, Hibe, 12-13; Nesai, Nuhl, 1; Tirmidhi, Ahkam, 30; Ibni Maxhe, Hibe, 1.

29 Ebu Davud, Edeb, 135, 136; Ibni Maxhe, Edeb, 14; Ibnu Ebi Shejbe, 5/61.

30 Hejsemi, Mexhmau'z-Zevaid, 8/155.

31 Në origjinal: vehen (arab.), banalitet; shih tekstin në vijim. (Përkth.)

32 Ebu Davud, Melahim, 5; Musned, 2/359; 5/278.

33 Në origjinal: emr-i bi'l-ma'ruf nehj-i ani'l-munker.

34 Në origjinal: mukarrebin (arab.).

35 Abdurrezzak, Musannef, 4/334.

36 Në origjinal respektivisht: evvel, ezeli, ebedi.

37 Në origjinal: shirk (arab.).

38 shih Kur'ani, Ibrahim, 14/7.

39 Muslim, Musafirin, 139; Ibni Maxhe, Ahkam, 14; Musned, 6/91.

40 Në origjinal: muzebzeb (arab.); shih Kur'ani, Nisa, 4/143.

41 Buhari, Edeb, 39; Muslim, Fedail, 13; Tirmidhi, Birr, 69.

42 Bota e madhe është e lidhur me botën e vogël dhe mes tyre ka paralelizëm. Ndoshta, kur një besimtar është i prekur, edhe bota mëshirore preket po ag. Edhe pse cilësia e këtij realiteti dhe raporti s'është fort e qartë dhe e kuptueshme për ne, mendoj se një vlerësim të tillë mund ta bëjmë: Emrat Rahman (mëshirues) dhe Rahim (bamirës, shpërblyes) të Allahut (xh.xh.) janë burimi i çdo dhembshurie, delikatese, mëshire. Kur besimtarët preken, edhe mëshira fillon të veprojë në një formë që s'mund ta dimë dhe, në mund të shprehemi kështu, merr pjesë në ndjenjat apo vuajtjet e tyre.

43 Tirmidhi, Salat, 182.

44 Muslim, Iman, 57, 58; Buhari, Iman, 3; Ebu Davud, Sunne, 14; Nesei, Iman, 16; Ibni Maxhe, Mukaddime, 9.

45 shih Ali el-Muttaki, Kenzu'l-Ummal, 3/119.

46 shih Vehbe Zuhajli, Enciklopedi e të Drejtës Islame, 2/352-353.

47 Nesai, Sehv, 13; Muvatta, Salat, 85.

48 Ibni Abidin, Reddu'l-Muhtar, 1/291.

49 Axhluni, Keshfu'l-Hafa, 2/173-174.

50 Ibni Kethir, Tefsiru'l-Kur'an, 4/308-309; për njohuri të gjera

51 Munavi, Fejzul-Ixadir, 2\29.

52 Ibni Maxhe, Ikame, 176.

53 Burhani, Savm, 55; Fedailu'l-Kur'an, 34; Muslim, Sijam, 182.

54 Ebu Nuaim, Hilje, 1\285–286.

55 Burhani, Iman, 32; Rikak, 18; Muslim, Musafirin, 216, 218; Munafikin, 78; Ebu Davud, Tatavvu, 27; Nesei, Kijamullejl, 19; Ibni Maxhe, Zuhd, 28.

56 Taberani, Mu'xhemu'l-Kebir, 8\90; Ali el-Muttaki, Kenzu'l-Ummal, 15\777.

57 Kurtubi, el-Xhamiu li Ahkami'l-Kur'an, 17\55.

58 Timridhi, Megrakib, 31.

59 Musned, 3\247.

60 shih: Muslim, Xhenet 1; Ebu Davud, Sunne, 22; Timridhi, Xhenet, 21; Nesei, Iman, 3.

61 Ibni Kethir, Tefsiru'l-Kur'an, 3, 509.

62 Muslim, Fedailu's-Sahabe, 210-212, 214-215; Ebu Davud, Sunne, 9.

63 shih: Bedinuzzaman, Fjalët Fjala e 19.

64 Burhani, Xhihad, 95, 96; Ebu Davud Melahim, 10; Ibni Maxhe, Fiten, 36; Musned, 5\40, 45.

65 Burhani, Fiten, 24; Muslim, Fiten, 30; Ebu Davud, Melahim, 12, 13.

66 Ali el-Muttaki, Kenzu'l-Ummal, 14\591.

67 Timridhi, Fiten, 39.

68 shih: Kadi Ijadh, Shifa, 1\354.

ng Iidhje me kështë çështje shih edhe M.F.Cyleen, Dritë e Pasluar, vëll. II.

69 Ali el-Muttaki, Kenzu'l-Ummal, 11\176.

70 Burhani, Eded, 96; Muslim, Birr, 165; Ebu Davud, Eded, 122; Timridhi, Zuhd, 50.

71 Muslim, Nikah, 98, 101; Ibni Maxhe, Nikah, 25; Musned, 2\22.

72 shih: Kur'ani, Meqiem, 19\16, 41, 51, 54, 56.

73 Nesei, Iman, 9; Burhani, Salat, 28.

74 Muslim, Xhihad, 150; Timridhi, Sijet, 10; Ebu Davud, Xhihad, 153.

75 Burhani, Mevzakit, 20; Muslim, Mesaxhid, 252; Ibni Maxhe, Mesaxhid, 18.

76 Muslim, Birr, 33; Ibni Maxhe, Zuhd, 9.

77 Ebu Davud, Eded, 101; Musned, 5\42.

78 Imrul Kajsi, emri i vërtetë i Mexhnunit, heroit të poemës "Mexhnuni dhe Lejlaja" të Fuzulisë.